

DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Prop. 118 S

(2019–2020)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

Endringer i statsbudsjettet 2020
under Landbruks- og matdepartementet
(Jordbruksoppgjøret 2020 m.m.)

DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Prop. 118 S

(2019–2020)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

Endringer i statsbudsjettet 2020
under Landbruks- og matdepartementet
(Jordbruksoppgjøret 2020 m.m.)

Innhold

1	Situasjonen og gjennomføring av forhandlingene	5	4.2	Klima	29
1.1	Gjennomføring av forhandlingene	5	4.3	Landbrukets utviklingsfond	30
1.2	Andre tiltak for å bidra til produksjon og normal matforsyning	6	4.3.1	Tilskuddsramme for LUF	30
1.3	Den økonomiske situasjonen	6	4.4	Distrikt	33
2	Jordbruket og matmarkedene ...	8	4.5	Korn, mel og kraftfôr	33
2.1	Matsikkerhet – nasjonal matproduksjon	8	4.6	Melk	33
2.1.1	Produksjons- og markedsutvikling	8	4.6.1	Nedskalering av melkeproduksjonen	34
2.1.2	Selvforsyningsgrad/hjemmemarkedsandel	8	4.6.2	Gjeninnføring av ordinær omsetningsordning for melk	34
2.2	Landbruk over hele landet	10	4.6.3	Inndragning av geitemelkkvote solgt til staten i omsetningsrunden 2021	34
2.2.1	Arealutvikling og geografisk fordeling av produksjonene	11	4.6.4	Høring av satser i prisutjevningsordningen	34
2.2.2	Rekruttering og næringsutvikling	12	4.7	Kjøtt og egg	34
2.3	Økt verdiskaping – inntekts- og kostnadsutviklingen	14	4.8	Velferdsordninger	35
2.3.1	Inntektsutvikling	14	4.9	Andre politikkområder	35
2.3.2	Utvikling i sysselsetting	16	4.9.1	Erstatning ved klimabetingede skader i plante- og honningproduksjon	35
2.3.3	Produktivitet	16	4.9.2	Utvidelse av ordningen med erstatning for avlingssvikt i 2020 som følge av mangel på arbeidskraft	36
2.4	Bærekraftig utvikling – miljø og klima	16	4.9.3	Bruk av norske fôrressurser	36
2.4.1	Miljø og klima	16	4.9.4	Tilskudd til veterinære reiser	37
2.5	Situasjonen i matindustrien	18	4.9.5	Finansiering av utredninger, evalueringer og elektroniske fagsystem	37
2.6	Prisutviklingen på matvarer	19	4.9.6	Tilskudd til råvareprisordningen	37
2.7	Utviklingen i internasjonale matvaremarkeder	20	5	Oversikt over postene på kapittel 1150 og 4150	38
2.7.1	Import av landbruksvarer	21	5.1	Budsjettmessige forhold	38
2.7.2	Internasjonale råvarepriser	21	5.1.1	Innledning	38
3	Hovedtrekk i avtalen etter forenklede forhandlinger	24	5.1.2	Overførte beløp fra 2019 og omdisponering av bevilgninger i 2020	38
3.1	Innledning	24	5.1.3	Budsjettmessige endringer fra 2020 til 2021	41
3.2	Partenes beskrivelse av grunnlaget for avtalen	24	6	Evaluering av offentlige tiltak tørkesommeren 2018	46
3.3	Endring i målpriser	25	6.1	Innledning	46
3.4	Økte bevilgninger over statsbudsjettet i 2021	25	6.2	Gjennomførte tiltak	46
3.5	Omdisponering av bevilgningen for 2020	25	6.3	Erstatning ved klimabetingede skader i plante- og honningproduksjon	47
3.6	Prioriteringene i avtalen	26	6.3.1	Regnskap 2018	47
4	Nærmere om viktige politikkområder	28	6.3.2	Prognoser	48
4.1	Grøntsektoren og oppfølging av grøntutvalgets rapport	28			

6.4	Virket tiltakene som ønsket?	48	3	Jordbruksforhandlingene 2020	
6.5	Videre revidering av ordningen med erstatning ved klimabetinget avlingsskade	49	4	Referat fra forhandlingsmøte 30. april, kl. 09:30	76
Forslag til vedtak om endringer i statsbudsjettet 2020 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2020 m.m.)					
		51	5	Protokoll fra forhandlinger 20. april mellom staten og Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag om risikoavlastning i grønt- sektoren og veterinærreiser	77
Vedlegg					
1	Jordbruksforhandlingene 2020	52		Nedskalering av melke- produksjonen. Protokoll fra møte mellom staten og Norges Bondelag 16. oktober 2019	80
2	Jordbruksforhandlingene 2020 Referat fra forhandlingsmøte 26. april, kl. 11:00	75			

DET KONGELIGE
LANDBRUKS- OG MATDEPARTEMENT

Prop. 118 S

(2019–2020)

Proposisjon til Stortinget (forslag til stortingsvedtak)

Endringer i statsbudsjettet 2020 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppgjøret 2020 m.m.)

*Tilråding fra Landbruks- og matdepartementet 26. mai 2020,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Solberg)*

1 Situasjonen og gjennomføring av forhandlingene

Regjeringen legger med dette fram en proposisjon om jordbruksavtalen for 2020–2021, inngått mellom staten, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Avtalen er inngått etter forenklete forhandlinger som følge av koronapandemien. Den omfatter endringer i målpriser fra 1. juli 2020, omdisponering innenfor gjeldende bevilgning for 2020, bevilgningsøkning for 2021 og enkelte andre bestemmelser. På grunn av den ekstraordinære situasjonen gjennomførte partene en forenklet prosess, uten framlegging av krav og tilbud og en bred gjennomgang av avtalen, som er det normale. Det ble lagt vekt på å bringe inn få tema og benytte eksisterende ordninger til å endre tilskuddssatser. Denne proposisjonen har derfor mindre omfang enn normalt etter en jordbruksavtale og omhandler i hovedsak tema og ordninger som var gjenstand for forhandlinger.

1.1 Gjennomføring av forhandlingene

Det oppsto en ekstraordinær situasjon etter utbruddet av koronapandemien og de omfattende smittevernstiltakene som ble iverksatt. Mange bransjer ble stengt ned, arbeidsledigheten økte raskt og mange bedrifter opplevde et betydelig omsetningsfall. Norsk økonomi fikk en bråstopp som savner sidestykke i historien. Det var usedvanlig stor usikkerhet om den videre utviklingen. Den 12. mars avlyste Statistisk sentralbyrå sin planlagte publisering av konjunkturtendensene, som blant annet omfatter anslag for prisvekst, lønn, renter og valuta, og som Budsjettnemnda for jordbruket benytter i arbeidet med grunnlagsmaterialet til forhandlingene.

Den 19. mars gikk partene i fellesskap ut og sa at det ikke kunne gjennomføres tradisjonelle forhandlinger på noe tidspunkt i 2020. Den 17. april avga Budsjettnemnda for jordbruket et begrenset grunnlagsmateriale, uten prognoser for inntekter

og kostnader i 2020, og uten referansebruksberegninger.

Partene avholdt deretter møter og gjennomførte konsultasjoner om hvordan situasjonen best kunne håndteres. Det var en mulighet å forlenge gjeldende avtale og gjennomføre forenklede forhandlinger på høsten, jf. blant annet at lønnsoppgjørene var utsatt. Staten pekte på at det også var en mulighet å gjennomføre forenklede forhandlinger på våren. Forenklede forhandlinger måtte gjennomføres uten tradisjonelt utgangspunkt i Budsjettnemndas grunnlagsmateriale. Det ble lagt vekt på at partene i tilfelle måtte anvende eksisterende ordninger og at antall tema som bringes inn skulle begrenses, siden det ikke var mulig å gjennomføre ordinære omfattende drøftinger mellom partene på grunnlag av krav og tilbud. Hovedavtalen § 2-5, sier at forhandlinger normalt skal baseres på arbeidsdokumenter (krav og tilbud), men også at forhandlingsutvalgene i fellesskap fastsetter fremgangsmåten ved forhandlinger.

I møte den 26. april ble partene enige om å starte forenklede forhandlinger om en jordbruksavtale for 2020–2021. Hensikten med forenklede forhandlinger skulle være å bidra til forutsigbarhet for næringen og mest mulig stabilitet i matforsyningene i en krisetid.

Den 30. april inngikk partene jordbruksavtale for 2020–2021, etter forenklede forhandlinger. Innholdet i avtalen er gjengitt i kapittel 3 og 4. Protokoll fra forhandlingene ligger vedlagt proposisjonen, sammen med referat fra forhandlingsmøter 26. april og 30. april. Av hensyn til smittesituasjonen ble møtene gjennomført på utvidet lederplan, med enkelte deltagere på telefon.

1.2 Andre tiltak for å bidra til produksjon og normal matforsyning

Det var omfattende kontakt mellom Landbruks- og matdepartementet og næringen, industrien og dagligvarekjedene etter at Norge ble stengt ned. Hensikten var så tidlig som mulig å kartlegge barrierer og flaskehalsar med sikte på å opprettholde så normal matforsyning som mulig. Relativt raskt stoppet grensehandelen og omsetningen i hotell-, restaurant- og cateringmarkedet (Horeca). Store deler av befolkningen var også mye hjemme, som følge smitteverntiltakene, bl.a. karantener, nedstenging av skoler, barnehager og en rekke næringer, og omsetningsfall og permitteringer for andre. Det skapte store endringer i etterspørselen etter mat. Etter noe innledende hamstring, har

stor innsats i jordbruket, matindustrien, transport og dagligvarebutikkene, sørget for at matforsyningen i hovedsak har fungert relativt normalt.

Som følge av innspill gitt i dialogen med departementet ble det gjennomført en rekke tiltak for å bidra til mest mulig normal drift i en krisesituasjon. Det gjaldt både generelle tiltak som også deler av jordbruket har nytte av, og mer spesifikke tiltak for å bedre tilgangen til sesongarbeidskraft, spesielt i grøntsektoren, bl.a. åpne for tilgang til EØS-borgere og endring i dagpengeordningen. Senere er det også åpnet for arbeidere fra tredjeland og karantenetiden er redusert fra 14 til 10 dager.

Med unntak for noen tilleggsnæringer som opplever omsetningssvikt, noen bedrifter som hadde betydelig omsetning til Horeca-markedet, og tilgang på sesongarbeidskraft i grøntsektoren, er jordbruket relativt lite berørt av krisen, sammenlignet med en rekke andre bransjer. Jordbruket samlet opplever ikke omsetningssvikt, kanskje heller en viss midlertidig økning i markedet pga. stopp i grensehandelen. Svak krone bidrar imidlertid til økning i kostnadene på importerte driftsmidler for en næring som er hjemmemarkedsorientert, men også til styrket konkurransekraft mot importerte varer der disse er i konkurranse med norsk produksjon.

Det ble tidlig formidlet usikkerhet blant grøntprodusenter om at risiko for mulig mangel på sesongarbeidskraft ville gjøre at noen valgte å redusere sine produksjonsplaner. For å redusere produsentenes risiko med å iverksette sine produksjonsplaner, gikk regjeringen den 3. april ut med at den ville utvide den eksisterende avlingsskadeordningen for jordbruket, slik at den også skulle omfatte avlingssvikt som følge av mangel på arbeidskraft. Det kan gi grøntprodusentene trygghet dersom de ikke skulle klare å høste avlingene i 2020.

Avlingsskadeordningen er en del av jordbruksavtalen. Parallelt med at partene drøftet håndteringen av jordbruksoppgjøret i 2020 ble det derfor forhandlet om utvidelse av avlingsskadeordningen til også å gjelde for dette formålet. Den 20. april kom partene til enighet om utvidelse av ordningen. Protokoll fra forhandlingsmøtet den 20. april er vedlagt proposisjonen.

1.3 Den økonomiske situasjonen

Norsk og internasjonal økonomi er rammet av den alvorligste forstyrrelsen i fredstid. Som en konsekvens av virusutbruddet har myndigheter

verden over valgt å stenge ned deler av aktiviteten i sine land. Fordi mange er blitt permitterte har ledigheten i Norge økt til et svært høyt nivå. Nedgangen i den økonomiske aktiviteten er klart større enn vi så under den globale finanskrisen, både her hjemme og ute.

Situasjonen er fortsatt alvorlig, men i takt med at smitteverntiltakene er blitt lempet på både i Norge og andre land, har den økonomiske aktiviteten tatt seg opp. Husholdningene har begynt å øke sitt forbruk av tjenester igjen, og den registrerte ledigheten ved NAV-kontorene er gått noe ned den siste tiden. Den økonomiske politikken er blitt lagt brått om for å dempe de økonomiske utslagene av virusutbruddet. Norges Bank kuttet styringsrenten med 1½ prosentenheter i løpet av en periode på i underkant av to måneder, og styrings-

renten har siden 7. mai ligget på et historisk lavt nivå på 0 pst. Også finanspolitikken er blitt lagt om i svært ekspansiv retning, og svekkelsen av statsbudsjettet savner sidestykke i norsk historie. De finanspolitiske tiltakene som er innført er midlertidige, og vil fases ut når den økonomiske situasjonen og smittesituasjonen tilsier det.

Usikkerheten om den videre utviklingen i norsk og internasjonal økonomi er uvanlig stor. Utviklingen fremover vil særlig avhenge av hva som skjer med smitteforløpet og hvor langvarige effekter møtet med virusutbruddet vil ha på adferden til aktørene i økonomien. De økonomiske virkningene av virusutbruddet er nærmere omtalt i en ny proposisjon om veien ut av krisen for norsk økonomi.

2 Jordbruket og matmarkedene

2.1 Matsikkerhet – nasjonal matproduksjon

Som følge av at Budsjettnemnda for jordbruket ikke har presentert beregninger for budsjettåret 2020 i grunnlagsmaterialet som ble publisert i april, er det i kapittelet henvist til tall for perioden 2010 til 2019.

2.1.1 Produksjons- og markedsutvikling

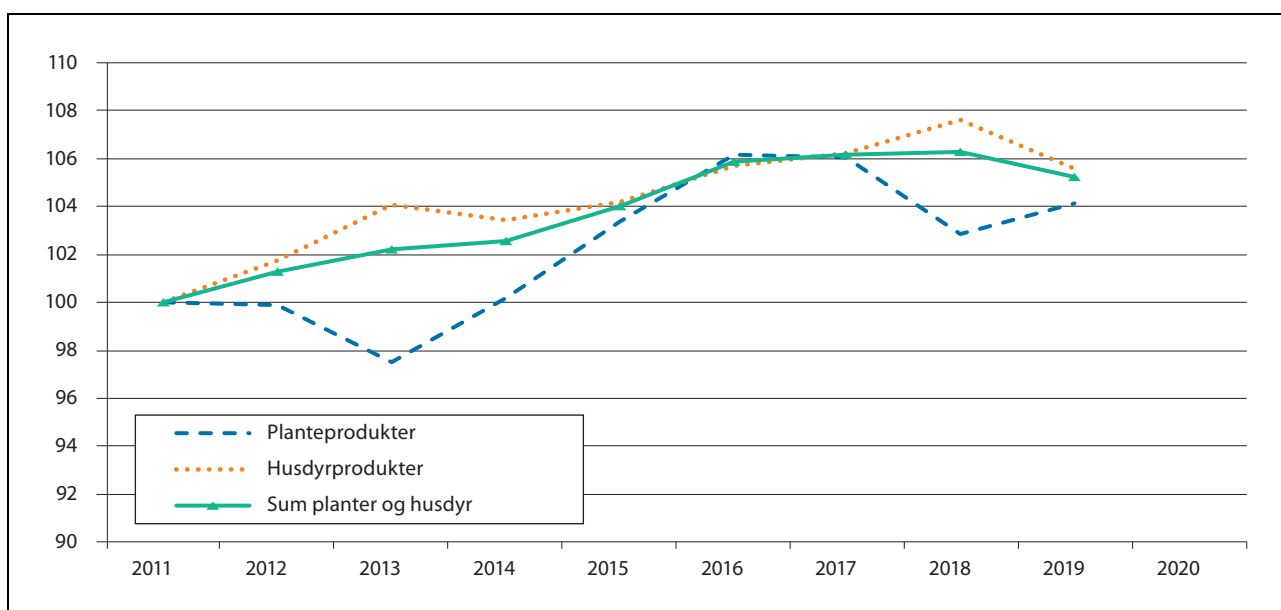
I perioden 2011 til 2019 har det samlede produksjonsvolumet i jordbruket økt med 5,2 pst. iflg. normalisert regnskap. Produksjonen av husdyrprodukter har i perioden økt med 5,6 pst., men etterspørselen etter produkter fra grasbasert husdyrhold og svin har stagnert de siste årene. Likevel har produksjonen av storfekjøtt økt og importen er redusert. Produksjonen av fjørfekjøtt og egg har økt med over 25 pst. siden 2011.

Produksjonen av planteprodukter har økt med 4,1 pst. i samme periode. I starten av perioden gikk arealet ned og avlingsutviklingen var svak, blant annet som følge av dårlige værforhold.

Siden 2013 har produksjonen av planteprodukter økt, blant annet med flere gode kornår. Unntaket er tørkesommeren 2018, hvor kornproduksjonen ble redusert med 48 pst. sammenlignet med 2017. I perioden har produksjonen av grønnsaker økt med nesten 30 pst., og frukt med over 10 pst.

2.1.2 Selvforsyningsgrad/ hjemmemarkedsandel

Selvforsyningsgraden beskriver hjemmemarkedsandelen målt som energi, dvs. hvor mye av det vi spiser som er produsert i Norge, og er ett av flere mål på hvilken markedsandel den norske matsektoren har i det norske matmarkedet. Selvforsyningsgraden for varer produsert i jordbruket påvirkes av de naturgitte produksjonsforholdene, været, ulike kvalitetskrav, priser, landbrukspolitiske virkemidler og internasjonale handelsavtaler. Det tas i beregningen av selvforsyningsgrad ikke hensyn til eksport, eller til muligheten for å legge om produksjonen til produkter med høyere energigrad dersom situasjonen skulle kreve det. Selvforsyningsgrad er derfor ikke et godt mål på

Figur 2.1 Endring i produksjonsvolum i perioden 2011 til 2019, iflg. normalisert regnskap

Kilde: Budsjettnemnda

Tabell 2.1 Norskprodusert andel av matvareforbruket på energibasis. Prosent

	1979	1989	1999	2009	2017	2018	2019*	2019 % ²
Korn som mel ¹	13	23	33	34	38	20	21	28,8
Poteter, friske	93	99	81	79	78	55	72	1,2
Potetprodukter	67	93	75	85	73	82	81	2,0
Potetmel ³	75	84	100	99	87	89	88	0,8
Sukkervarer, honning	2	3	0	1	1	1	1	9,5
Grønnsaker	72	73	57	48	50	45	46	1,8
Frukt og bær	29	27	6	5	5	6	6	4,1
Kjøtt	92	97	97	95	92	95	95	13,0
Storfe	-	-	96	89	81	86	86	2,8
Kalv	-	-	100	100	100	100	100	0,0
Sau/Lam	-	-	98	95	99	97	98	0,9
Geit	-	-	100	100	100	100	100	0,0
Hest	-	-	100	100	98	98	97	0,0
Svin	-	-	97	98	97	97	97	6,7
Fjørfe	-	-	99	98	98	98	97	2,2
Rein	-	-	76	99	100	100	100	0,1
Vilt	-	-	96	97	93	93	94	0,2
Kjøttbiprodukter	86	96	98	98	99	99	98	0,7
Egg	100	100	97	99	99	99	98	1,6
Fisk	94	88	80	80	80	80	80	1,8
Melk	100	100	100	100	100	100	100	3,9
Yoghurt	.	.	99	98	87	87	88	1,2
Konserverte melkeprod.	86	100	100	99	99	99	99	2,7
Fløte, inklusive rømme	100	100	100	100	100	100	100	2,5
Ost	97	97	95	89	85	84	83	6,4
Smør	92	100	99	97	98	98	98	2,8
Margarin	44	40	20	20	20	20	20	6,0
Annet fett	60	20	20	20	20	20	20	3,7
Erter, nøtter og kakao	0	0	0	0	0	0	0	5,6
Ris	0	0	0	0	0	0	0	1,8
Norskprodusert i alt (selvforsyningsgrad)	49	50	47	49	50	45	45	
Produsert i norsk jordbruk	41	44	45	47	49	44	44	
Produsert i norsk jordbruk, på norsk fôr	35	36	-	43	43	36	36	

* Foreløpige tall

¹ Inkl. bakervarer.² Matvarenes andel av det totale engrosforbruket (uavhengig av norsk eller import).³ Omregnet til friske poteter f.o.m. 1999.

Kilde: NIBIO.

Tabell 2.2 Norsk andel av råvarer i kraftfôr til husdyr. Prosent.

	2001	2005	2010	2015	2017	2018	2019*
Fett	72	62	50	49	56	52	55
Karbohydrater	83	89	77	73	78	73	60
Protein	23	16	17	5	5	4	4
Totalt	74	76	65	55	60	57	48

* Foreløpige tall

Kilde: Landbruksdirektoratet

mulighetene til å dekke matvarebehovet med nasjonal produksjon, for eksempel i en situasjon der all import stoppes over tid.

Selvforsyningsvevnen forteller hva som kan gjøres i en krisesituasjon, for å sikre befolkningen forsyning av energi og andre næringsstoffer for et fullverdig kosthold. Det inkluderer omlegging av forbruk i retning energirike plantevekster, korn, poteter og grønnsaker, og dreining av produksjonen mot tilsvarende produkter. En krisesituasjon vil også ofte medføre endringer i produksjonen som følge av risikoen for redusert tilgang til innsatsmidler som maskiner og redskaper, reservedeler, gjødsel og andre driftsmidler. For å vurdere selvforsyningssevne må det imidlertid defineres hva slags krise det er snakk om.

Som følge av tørken sommeren 2018 sank selvforsyningsgraden til 45 pst. både i 2018 og 2019, særlig som følge av nær halvering av kornproduksjonen. Selvforsyningsgraden beregnes for det året produksjonen forbrukes. Avlingssvikten i 2018 reduserer derfor selvforsyningsgraden både i 2018 og 2019.

For husdyr er selvforsyningsgraden i Norge gjennomgående høy. Den norskproduserte andelen av kjøtt er om lag 95 pst. av totalforbruket. Husdyrprodukter har høyt proteininnhold. Selvforsyningsgraden for protein er om lag 70 pst. Naturgitte forhold gjør at selvforsyningsgraden for energirike planteprodukter til mat er klart lavere. En del energirike vekster kan ikke produseres i Norge og frukt- og grøntsektoren er i konkurranse med import.

Selvforsyningsgraden sier ikke noe om opprinnelsen til innsatsvarene i produksjonen. Mange av jordbrukets produksjonsmidler importeres. Etter flere år med reduksjon, økte den totale andelen av norske råvarer i kraftfôret i perioden 2014 til 2017. Dette skyldes i stor grad gode kornavlinger, men også økt oppmerksomhet rundt bruken av norsk råvare i kraftfôret de siste årene.

I 2018 og 2019 er norskandelen redusert på grunn av den store avlingssvikten for korn tørkesommeren 2018, jf. tabell 2.2.

Norskandelen i kraftfôret påvirkes også av hvilke proteinkilder som benyttes i fôret. De siste årene har bruken av soya som proteinkilde blitt redusert og erstattet av proteinråvarer med høyere karbohydratinnhold. Det gir mindre rom for bruk av norsk fôrkorn. Den norskproduserte hveten er etterspurt i kraftfôrproduksjonen, og økt produksjon av hvete kan bidra til å heve norskprodusert andel i kraftfôret. Selv om det i normalår er rom for å øke kornproduksjonen, gjorde gode kornavlinger i 2019 at det bare har vært behov for å importere et mindre kvantum korn til kraftfôr i første halvår 2020. Høye matkornavlinger gjør i tillegg at 34 000 tonn høsthvete av 2019-avlingen er skrevet ned til fôr, og at anslagsvis 15 000 tonn mathvete vil bli overlageret. Ved utgangen av sesongen 2018–2019 var lagerbeholdningen av matkorn 38 pst. av årlig forbruk.

Norskandelen av fett og protein i kraftfôret har vært relativt stabil på et lavere nivå enn tidligere, som følge av forbud mot bruk av animalsk protein i dyrefôr, henholdsvis fra 2003 for kjøttbeinmel og 2010 for fiskebeinmel. Norskprodusert protein fra jordbruket konkurrerer i stor grad om de mest produktive arealene, som er egnet for korn og matvekster. I kraftfôret brukes fett fra råvarer som erter og oljefrø. Norskprodusert vare holder god kvalitet men bruken er likevel begrenset fordi egenskapene til fettene i disse råvarene ikke fullt ut kan erstatte importert vare.

2.2 Landbruk over hele landet

Ett av målene for landbrukspolitikken er et aktivt og lønnsomt jordbruk over hele landet, med produksjoner og næringsvirksomhet som bygger på lokale ressurser.

2.2.1 Arealutvikling og geografisk fordeling av produksjonene

Norge har litt over 3 pst. jordbruksareal, spredd over alle landsdeler og fylker. Det totale jordbruksarealet økte frem til 1998, men har i årene etter 1998 gått noe ned. I perioden 2005 til 2013 ble nytt kartverk tatt i bruk som kontrollgrunnlag ved søknad om produksjonstilskudd. I denne perioden var arealavgangen i gjennomsnitt 60 000 dekar per år. Etter 2013, dvs. etter at overgangen var fullført, har den årlige arealreduksjonen vært på 8 000 dekar per år. Fra 2018 til 2019 ble det totale jordbruksarealet i drift redusert med 0,4 pst.

Reduksjonen i jordbruksareal i drift fra 2010 til 2019 har i hovedsak skjedd på Vestlandet og i Nord-Norge. På Østlandet har det totale jordbruksarealet gått ned med 0,3 pst. i perioden samtidig som arealet til eng og beite har økt med 0,6 pst. Dette skyldes blant annet økt hold av storfe og sau. En del steder bidrar det også til å redusere avrenning til vassdrag gjennom økt grasdekke mellom dyrka mark og vassdrag. Kornarealet har gått ned med 9,4 pst. siden 2010. Det er sannsynlig at reduksjonen i kornarealet i 2019 henger sammen med behov for å bygge opp igjen grovførlagre etter tørkesommeren 2018.

Hvert år omdisponeres noe jordbruksareal til andre formål, for eksempel boligområder og samferdselsprosjekter. Stortinget har satt som mål at innen 2020 skal omdisponeringen avgrenses til maksimalt 4 000 dekar. I 2018 ble det omdisponert 3 600 dekar dyrket jord, som er de laveste registrerte omdisponeringene siden registreringene startet i 1976.

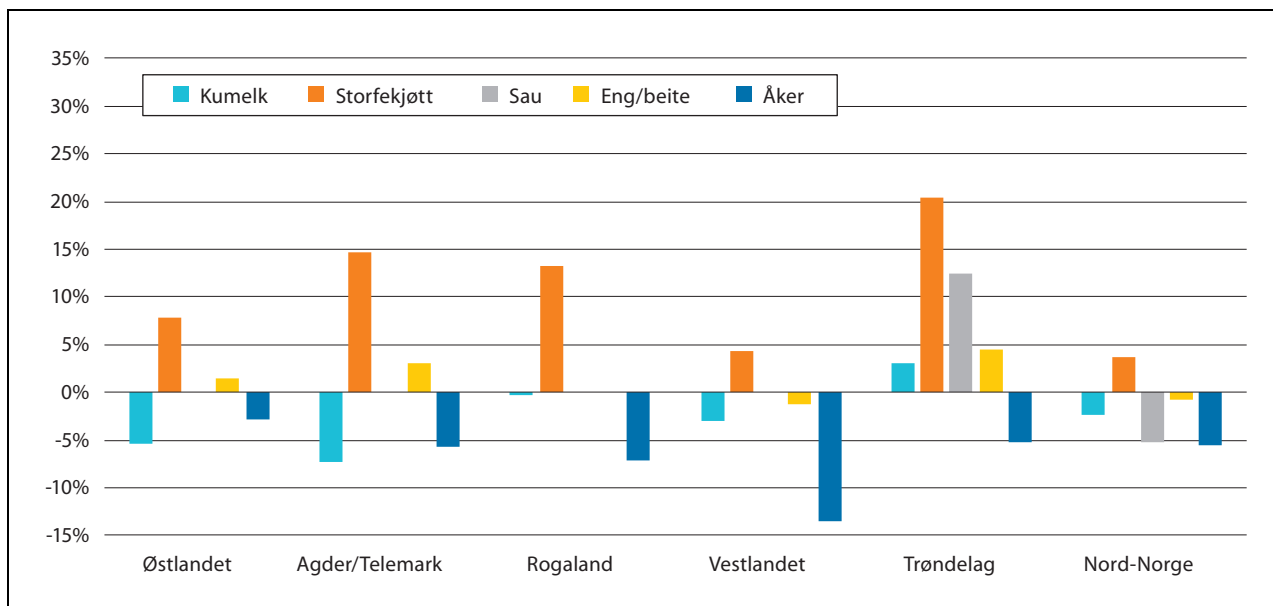
Den geografiske fordelingen av produksjon er viktig for det samlede produksjonsvolumet og for målet om landbruk over hele landet. Produksjonen av kumelk styres av kvotesystemet, som gjør at den regionale produksjonsfordelingen i stor grad opprettholdes. Til tross for dette har produksjonen av kumelk gått ned i Agder/Telemark og på Østlandet, mens den har økt noe i Trøndelag. Produksjonen av storfekjøtt har økt i hele landet, men økningen har vært sterkest i Agder/Telemark, Rogaland og Trøndelag. For sau har endringene i produksjonen fra 2014 til 2019 vært mindre i flere regioner med unntak av Trøndelag som har hatt en sterk økning og Nord-Norge som har hatt en reduksjon. Arealet for eng og beite har økt i Trøndelag. Åkerarealet har gått ned i hele landet, men sterkest på Vestlandet og i Rogaland.

Tabell 2.3 Jordbruksarealet fordelt på vekster. 1000 dekar.

	1999	2010	2016	2017	2018	2019*
Hvete	516	721	668	758	587	800
Rug, rughvete	27	68	46	84	33	92
Bygg	1 826	1 462	1 376	1 349	1 480	1 300
Havre	913	761	762	676	698	548
Olje-/belgvekster	64	82	66	49	65	62
Sum korn og oljevekster	3 345	3 093	2 917	2 915	2 863	2 802
Poteter	149	132	120	117	116	117
Andre grovførvekster	317	119	91	96	111	107
Grønnsaker	46	61	73	71	73	73
Andre vekster åker og hage (inkl. brakk)	138	131	131	119	113	114
Sum åker og hage	3 995	3 536	3 332	3 318	3 276	3 213
Eng og beite på dyrket jord	4 876	4 766	4 750	4 727	4 787	4 820
Natureng og overflatedyrket jord til slått og beite	1 511	1 758	1 755	1 806	1 800	1 789
Jordbruksareal i drift i alt	10 383	10 060	9 837	9 851	9 863	9 822

* Foreløpige tall

Kilde: Budsjettmemnda.

Figur 2.2 Endring i produsert mengde fordelt på landsdeler, 2014–2019. Prosent

2.2.2 Rekruttering og næringsutvikling

Økt verdiskaping er et av hovedmålene for landbruks- og matpolitikken. En rekke virkemidler over jordbruksavtalen skal bidra til økt utnytting av gårdens samlede ressurser, kunnskapsutvikling, kompetanseheving og rekruttering i landbruket. Virkemidlene er hovedsakelig finansiert innenfor Landbrukets utviklingsfond (LUF). For ordningene som forvaltes av Innovasjon Norge er målsettingene om flere gode gründere, flere vekstkraftige bedrifter og flere innovative næringsmiljø sentrale. Investeringsvirkemidlene bevilget over IBU-ordningen utgjør den største tilskuddsordningen.

Kapittel 2.2.2.1 gir en kortfattet rapportering av bruken av IBU-midler for 2019. Nærmere rapportering for øvrige virkemidler knyttet til vekst og verdiskaping innen andre landbruksbaserte næringer, rekruttering, kompetanseheving, tilrettelegging for næringsutvikling, forskning og utvikling, fornybar energi og teknologiutvikling, samt virkemidler til skogbruk, vil bli gitt i departementets budsjettproposisjon høsten 2020.

2.2.2.1 Investering og bedriftsutvikling (IBU-midler)

De fylkesvise IBU-midlene har et todelt formål. De skal bidra både til utvikling av ny næringsvirksomhet på landbrukseiendommen, og til utvikling og modernisering av det tradisjonelle landbruket. Midlene forvaltes av Innovasjon Norge. Fylkes-

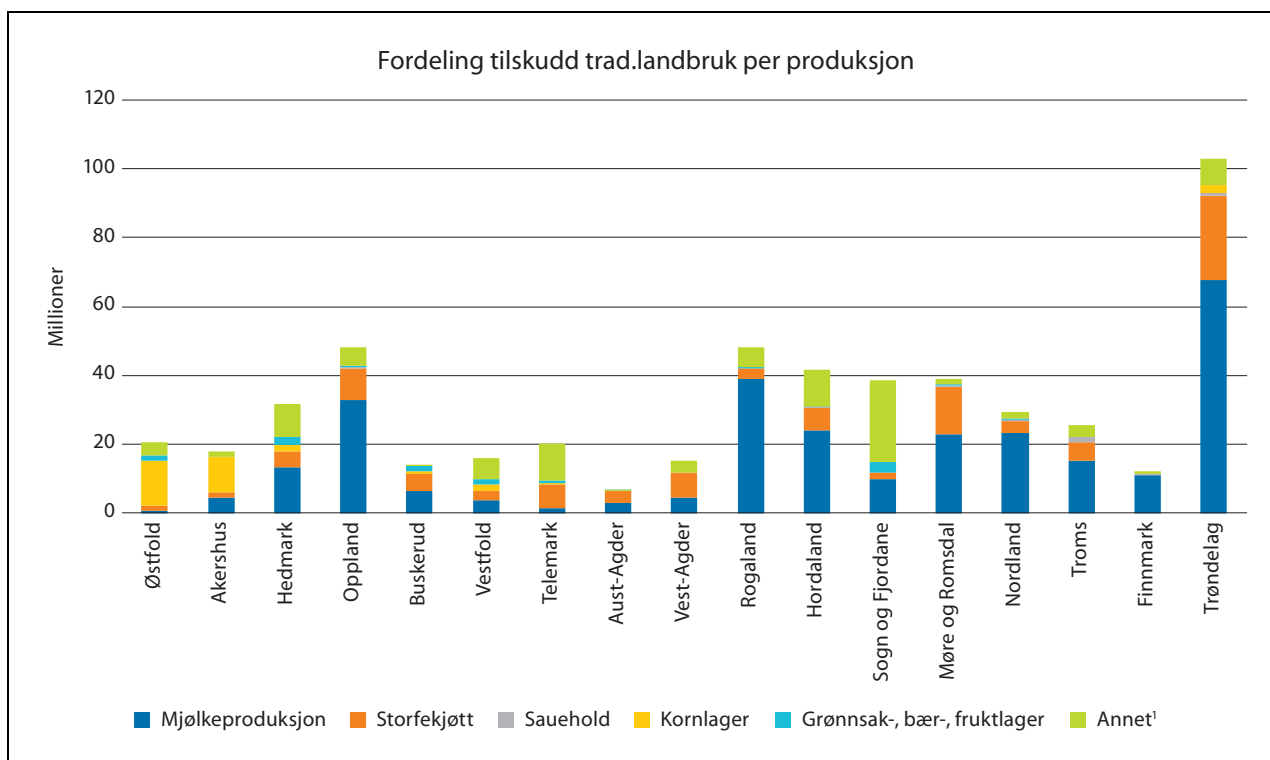
vise rammer for IBU-midlene bestemmes av en fordelingsnøkkel. Ut over nasjonale føringer, legger partnerskapene i fylkene bestående av fylkesmannen, fylkeskommunen, faglagene i landbruket og Innovasjon Norge regionale føringer for bruken av midlene.

Det er stor pågang etter investeringsvirkemidler. De fleste søknadene gjelder midler til effektivisering av produksjonen. I 2019 innvilget Innovasjon Norge IBU-tilskudd til 1 084 prosjekter. Om lag 84 pst. av tilskuddene ble gitt til investeringer innen tradisjonelt landbruk.

Investeringsstøtten kan utgjøre inntil 35 pst. av kostnadsrammen for prosjektet, avgrenset til 2 mill. kroner per prosjekt med unntak for Troms og Finnmark, der det ikke er et kronetak på tilskuddet. Gjennomsnittlig tilskuddsbeløp innen tradisjonelt landbruk var på 706 000 kroner i 2019, en økning på ca. 60 000 kroner fra 2018. Oppgangen skyldes delvis at gjennomsnittlig kostnadsoverslag for prosjekter innen tradisjonelt landbruk har økt noe i 2019. Fylkesvis fordeling av midlene via fordelingsnøkkel og ulik pågang etter investeringsstøtte gir variasjoner regionalt i støtteutmåling og totalt innvilget beløp. Finnmark og Troms har høyest gjennomsnittlig tilskuddsandel per prosjekt til tradisjonelt landbruk.

Tilskudd til investeringer i tradisjonelt landbruk

Investeringsstøtte til jord- og hagebruk skal tilpasses de nasjonale markedsforholdene. Figur 2.3 gir en oversikt over fylkesvis fordeling av IBU-til-

Figur 2.3 Andel IBU-tilskudd til tradisjonelt landbruk fordelt på ulike produksjoner i 2019, mill. kroner

¹ Kategorien annet gjelder bl.a. prosjekter som omfatter flere typer produksjoner, eller prosjekter innen andre husdyrproduksjoner enn de som er nevnt i de øvrige kategoriene.

Kilde: Innovasjon Norge

skudd til ulike produksjoner innen tradisjonelt landbruk i 2019.

Bevilgningene til planteproduksjon over IBU-ordningen er økende. Totalt ble det bevilget 81 mill. kroner fordelt på 187 prosjekter. 41 pst. av bevilgningene er gitt til utbygging av korntørker. Den største relative økningen gjelder lager for grønnsaker og poteter særskilt i Hedmark, Trøndelag og Vestfold. Vestland har flest prosjekter innen frukt og bær.

I overkant av 77 pst. av alle tilskudd innen tradisjonelt landbruk gikk likevel til investeringer innen grovførbasert husdyrhold. Det er en reduksjon på 6 prosentpoeng fra 2018. Nedgangen skyldes i stor grad restriksjoner på støtte til prosjekt innen sauehold i 2019 og at flere partnerskap ikke har prioritert utviding og etablering av storfekjøttproduksjon i kornområder. Innovasjon Norge fører en restriktiv linje for investeringsstøtte til svineproduksjon, konsumeggproduksjon og kyllingproduksjon pga. markedssituasjonen. Det ble bevilget 65 færre investeringsprosjekt innen melkeproduksjon enn i 2018, mens bevilgningen holdt seg på samme nivå.

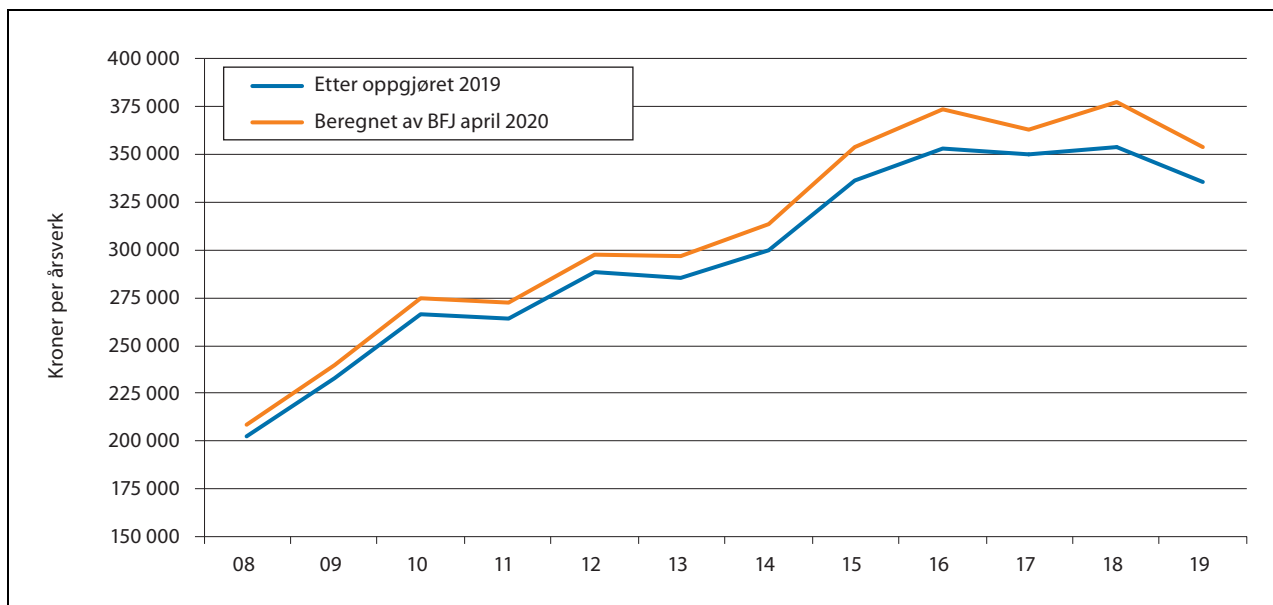
Økning i buskap gir bedre grunnlag for å ta i bruk ny og effektiv teknologi som bl.a. automati-

serte melkings- og fôringsanlegg. Gjennomsnittlig buskap før utbygging innen melkeproduksjon har holdt seg stabilt siden 2018 på ca. 30 årskyr. Planlagt buskap har økt fra 39 til 40 siden 2018. Tendensen er likevel at planlagt økning i buskap er redusert fra 2015. Innovasjon Norge forklarer utviklingen med høye priser på kjøp eller leie av melkekvoter og tilgang til arealressurser tilpasset brukene.

Investeringsprosjekt innen 15–30 kyr har blitt særskilt prioritert i de senere års jordbruksoppjør. Andelen prosjekt som er innenfor denne bruksstørrelsen etter utbygging har økt fra 25 til 40 pst. de siste 5 årene.

Investeringsstøtte innen andre landbruksbaserte næringer

For etablering av bedrifter i landbruket utenom tradisjonelt jord- og skogbruk, er det en klar politisk målsetting at midlene skal bidra til økt sysselsetting og etablering av nye, lønnsomme arbeidsplasser. Det ble bevilget nærmere 101 mill. kroner i IBU-tilskudd til andre landbruksbaserte næringer i 2019. Dette er relativt uendret fra 2018. Innovasjon Norge anslår en gjennomsnittlig forventet sysselsettingseffekt på 381 årsverk for tilsagn gitt

Figur 2.4 Vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk i Totalkalkylen for jordbruket, normalisert regnskap, beregnet i 2019 og 2020.

til prosjekt innen tiltaksgruppene *etablerertilskudd*, *bedriftsutvikling* og investeringer i *andre landbruksbaserte næringer*.

2.3 Økt verdiskaping – inntekts- og kostnadsutviklingen

Normalt legger Budsjettnemnda for jordbruket fram beregninger for revidert regnskapsår, foreløpig regnskap for foregående år og budsjett for inneværende kalenderår. I årets beregninger vil det si for årene 2018, 2019 og 2020. Koronakrisen ga uvanlig stor usikkerhet for mange av postene i regnskapet for 2020. Det gjelder særlig anslag på makroøkonomiske størrelser, som prisutvikling, lønn, valuta og renter. Budsjettnemnda benytter normalt prognoser fra SSB i marsutgaven av «Konjunkturtendensene». Grunnet uvanlig stor usikkerhet avlyste SSB denne publiseringen.

På beregningstidspunktet var det også stor usikkerhet knyttet til produksjonsvolumer. Det gjaldt blant annet tilgangen til innleid utenlandsk arbeidskraft i grøntsektoren. Men det gjaldt også usikkerhet mhp. produksjonsvolumer av ulike varer på grunn av nær full stopp i grensehandelen, nedstenging av Horeca-markedet og stor reduksjon i utenlandsreiser.

På denne bakgrunn la Budsjettnemnda ikke fram beregninger for budsjettåret 2020, og nemnda la heller ikke fram referansebruksbereg-

ninger, som partene benytter til å vurdere utslag av et oppgjør på ulike typer av bruk.

2.3.1 Inntektsutvikling

Perioden under Solberg-regjeringen (2014–2019) har vært preget av overproduksjon i flere sektorer, med påfølgende inntektstap for produsentene. Overproduksjonstap er jordbrukets ansvar, iht. jordbruksavtalen. Samtidig har etterspørselen etter produkter fra grasbasert husdyrhold stagnert, mens det er usikkerhet om etterspørselsutviklingen i 2020. Høsten 2017 var preget av mye regn på Vestlandet, mens ekstrem tørke rammet produksjonssesongen 2018. Året 2019 ga gode avlinger. Samtidig startet arbeidet med nedskalering av melkeproduksjonen, for å tilpasse produksjonen til hjemmemarkedet, etter utfasing av eksportsubsidier fra 1. juli 2020. Det ga økt omsetningsavgift fra 2019, og dermed redusert melkepris. Samtidig økte beregnet realrente i 2019. Figur 2.4 viser inntektsutviklingen fra de siste ti årene i Totalkalkylen, normalisert regnskap, beregnet av BFJ i 2019 og i 2020.

I perioden 2014 til 2019 økte inntektene per årsverk i jordbruket med 12,7 pst. Det er litt mer enn beregningene i 2019 viste. En av årsakene er at Budsjettnemnda i årets beregning har revidert tidsseriene for energiforbruk i veksthus og arbeidsforbruket i jordbruket. Det siste skyldes en gjennomgang som viste at SSBs serie for

Tabell 2.4 Inntekter og kostnader i Totalkalkylen for jordbruket, normalisert regnskap, beregnet av BFJ i 2020. Mill. kroner og prosent.

	2018	2019	2020	19/18
Produksjonsinntekter	34 122	33 924	-	-0,6 %
Direkte tilskudd	12 107	11 693	-	-3,4 %
Sum inntekter, mill. kr	46 229	45 617	-	-1,3 %
Driftskostnader	22 287	22 071	-	-1,0 %
Kapitalkostnader	9 031	9 800	-	8,5 %
Sum kostnader, mill. kr	31 318	31 871	-	1,8 %
Vederlag arbeid og egenkapital, mill. kr	14 910	13 746	-	-7,8 %
Antall årsverk	42 650	41 900	-	-1,8 %
Kroner pr årsverk	349 600	328 100	-	-6,1 %
Verdi jordbruksfradrag, kr pr årsverk	27 400	25 300	-	
Totalt, kr pr årsverk	377 000	353 400	-	-6,3 %

arbeidsforbruk fra 1999 har inkludert noe arbeidsforbruk utført av selvstendig næringsdrivende, samtidig som dette arbeidsforbruket har vært kostnadsført som innleide tjenester under flere kostnadsposter. Omfanget av slik innleie har vært økende i perioden. Det innebærer at arbeidsforbruket i jordbruket faller litt mer per år enn beregnet de siste årene.

Endringer på flere poster, spesielt på inntekts-siden gir en noe annen bevegelse i resultatet de siste årene enn fjorårets beregning. Tørkesommeren 2018 påvirker resultatregnskapet både i 2018 og 2019, både i registrert og normalisert regnskap. Det kan synes paradoksalt at beregnet inntekt er høyest i tørkeåret 2018. Det har delvis regnskapstekniske årsaker. Tørkeåret påvirket mange kostnadsposter, både i 2018 og delvis i 2019. Noe av kostnadene, bl.a. til fôrinnkjøp kommer i 2019, mens ekstrautbetalingene av tilskudd til grasbasert husdyrhold i forbindelse med avlingssvikten er regnskapsført på 2018. Som tabell 2.4 viser, reduseres derfor regnskapsførte direkte tilskudd fra 2018 til 2019. Videre bidrar økte kapitalkostnader, bl.a. økt beregnet realrente, negativt til inntektsutviklingen fra 2018 til 2019, isolert. Beregnet inntektsutvikling i perioden er også påvirket av redusert verdi på jordbruksfradraget ved ligningen, som følge av gradvis lavere skatt på alminnelig inntekt som reduserer fordelene med fradraget.

Både på beregningstidspunktet for Budsjett-nemnda, forhandlingstidspunktet og i tiden frem

til fremleggelse av denne proposisjonen, har det vært betydelig usikkerhet om utviklingen etter 2019. Melkeprodusentene vil ha et krevende år økonomisk, som følge av høy omsetningsavgift i 2020 og lav melkepris, som lagt til grunn i protokollen om nedskalering av melkeproduksjonen. Imidlertid har forholdstallet for kvotene økt med 5 prosentenheter siden da. Sannsynligvis vil også salget av bl.a. kjøtt og egg øke midlertidig pga. redusert grensehandel.

På kostnadssiden gir situasjonen med tilgang på sesongarbeidskraft økte kostnader i grøntsektoren. Uvanlig svak krone gir også økte priser på importerte driftsmidler. For kraftfôr er det anslått en kostnadsvekst på i størrelsesorden 350 mill. kroner. For energiprodukter (strøm, diesel mv.) kan data fra SSB tyde på en kostnadsreduksjon for jordbruket på over 600 mill. kroner. I tillegg er styringsrenta historisk lav, og i to omganger redusert fra 1,5 pst. til null. Et prosentpoengs lavere realrente i jordbruket gir en kostnadsreduksjon på om lag 600 mill. kroner.

Lønnsveksten

Lønnsveksten for lønsmottagerne var iflg. SSB 13,8 pst. fra 2014 til 2019. Lønnsoppkjørene i 2020 er utsatt til høsten. I Revidert nasjonalbudsjett er lønnsveksten i 2020 anslått til 1,5 pst. SSB anslår lønnsveksten til 2,0 pst. i 2020 og 1,6 pst. i 2021. Permitterte tas ut av grunnlaget for beregning av lønnsveksten. Lønnsstatistikken omfatter bare

Tabell 2.5 Antall jordbruksbedrifter og årsverk i 1 000 stk. for landet, 1999–2019

År	1999	2005	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Jordbruksbedr.	70,7	53,0	43,7	43,0	42,0	41,1	40,3	39,7	38,9
Årsverk	80,5	62,1	46,3	45,6	44,9	44,2	43,5	42,7	41,9

Kilde: Budsjettnemnda

kompensasjon fra arbeidsgiver. Omfattende permittering påvirker derfor først og fremst beregnet lønnsvekst ved lønnen som faller ut av statistikken sammenlignet med lønnsnivået til den delen av arbeidsstyrken som ikke er permittert. Konsekvenser av eventuelle avtaler om redusert lønn eller stopp på lønnsvekst vil bli fanget opp i statistikken direkte.

2.3.2 Utvikling i sysselsetting

Tabell 2.5 viser utviklingen i antall jordbruksbedrifter i drift og antall årsverk siden 1999. Arbeidsforbruket er basert på SSBs arbeidsforbrukstall. Som nevnt har Budsjettnemnda i årets beregning revidert tallserien. Fra 2000 til 2010 var den gjennomsnittlige årlige nedgangen i antall årsverk 4,2 pst. Etter 2010 har den årlige nedgangen vært klart lavere. Med grunnlag i SSBs arbeidsforbruksundersøkelser, regner Budsjettnemnda med en årlig reduksjon i antall årsverk på 1,9 pst. i perioden 2010–2019.

Reduksjonen i antall jordbruksbedrifter er også avtagende. I perioden 2000 til 2010 var den årlige reduksjonen på 3,8 pst. Fra 2010 til 2019 var den på ca. 2 pst. per år.

2.3.3 Produktivitet

Produktivitetsveksten i jordbruket har tradisjonelt sett vært høy. Jordbrukssektoren har de siste 10 årene hatt en vekst i brutto arbeidsproduktivitet (bruttoprodukt per timeverk) på i gjennomsnitt 1,7 pst. hvert år. Det er samme vekst som for norsk industri, ifølge Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppkjørene. Gjennomsnittlig vekst i Fastlands-Norge var 0,9 pst. og for handelspartnerne 1,0 pst. per år.

Total faktorproduktivitet i jordbruket økte med 0,9 pst. per år de siste 10 årene. Beregningene fra Budsjettnemnda viser at produktivitet utviklingen er lavere enn den har vært de siste årene. I flere år lå veksten i brutto arbeidsproduktivitet på i størrelsesorden 4 pst. per år. Volumveksten i bruttoproduktet er svakere enn i tidligere beregningsår, både som følge av svakere

produksjonsutvikling og vekst i vareinnsatsen. Selv om produktivitetsveksten beregnes med grunnlag i normalisert regnskap, blir veksten klart påvirket av tørkesommeren 2018.

2.4 Bærekraftig utvikling – miljø og klima

2.4.1 Miljø og klima

I dette kapitlet rapporteres det på målsettingen om bærekraftig landbruk. Det vises for øvrig til rapportene *Jordbruk og miljø 2019* utgitt av SSB og *Produksjon og omsetning av økologiske jordbruksvarer 2019* utgitt av Landbruksdirektoratet, samt nettbasert miljø- og klimastatistikk fra Landbruksdirektoratet, miljøstatus.no, vann-nett.no og SSB.

Norsk landbruk har lange tradisjoner for bærekraftig forvaltning som tar hensyn til miljø, kulturlandskap og biologisk mangfold. Utvikling i kunnskap og virkemidler har bidratt til at aktiviteten på mange områder er mer miljøvennlig i dag enn for 20–30 år siden. Målretting i utvikling av miljøvirkemidlene har stått sentralt. Økt tilskudd og aktivitet skyldes primært økt ramme innenfor ordninger som Regionale miljøprogram og Utvalgte kulturlandskap, men også at flere tilskudd har blitt tilgjengelig i flere fylker.

Jordbrukets klimagassutslipp har blitt redusert med 5,3 pst. fra 1990 til 2018, og med 1,1 pst. fra 2017 til 2018. Bokførte tall for utslipp av klimagasser fra jordbrukssektoren i Norge var på 4,5 mill. tonn CO₂-ekvivalenter i 2017, og utgjorde 8,7 pst. av de totale norske utslippene i 2018. Klimagassutslippene fra jordbrukssektoren blir beregnet med metodikk anbefalt av FNs klimapanel (IPCC). Utslipp av lystgass kommer i hovedsak fra spredning av mineral- og husdyrgjødsel. Utslippene avhenger blant annet av hvordan jorda bearbeides og hva som dyrkes, noe som gir utslippstall med stor usikkerhet. Utslipp av metan kommer i hovedsak fra dyrenes fordøyelse, og fra lagring av husdyrgjødsel. For metan har utslippstallene mindre variasjon enn for utslippstall for lystgass.

Færre storfe, grunnet økt effektivitet i melkeproduksjonen, og redusert bruk av gjødsel er hovedårsakene til nedgangen i utslipp fra jordbruket siden 1990. I følge GENO har avlsarbeid bidratt til at klimagassutslippene fra melkekyr er redusert med 10 pst. per produserte enhet fra 1980 til i dag. Utslipp av metan fra norsk jordbruk har avtatt med om lag 4 pst. fra 1990 til 2017 (National Inventory Report 2019).

Teknisk beregningsutvalg for klimagassutslipp fra jordbruket

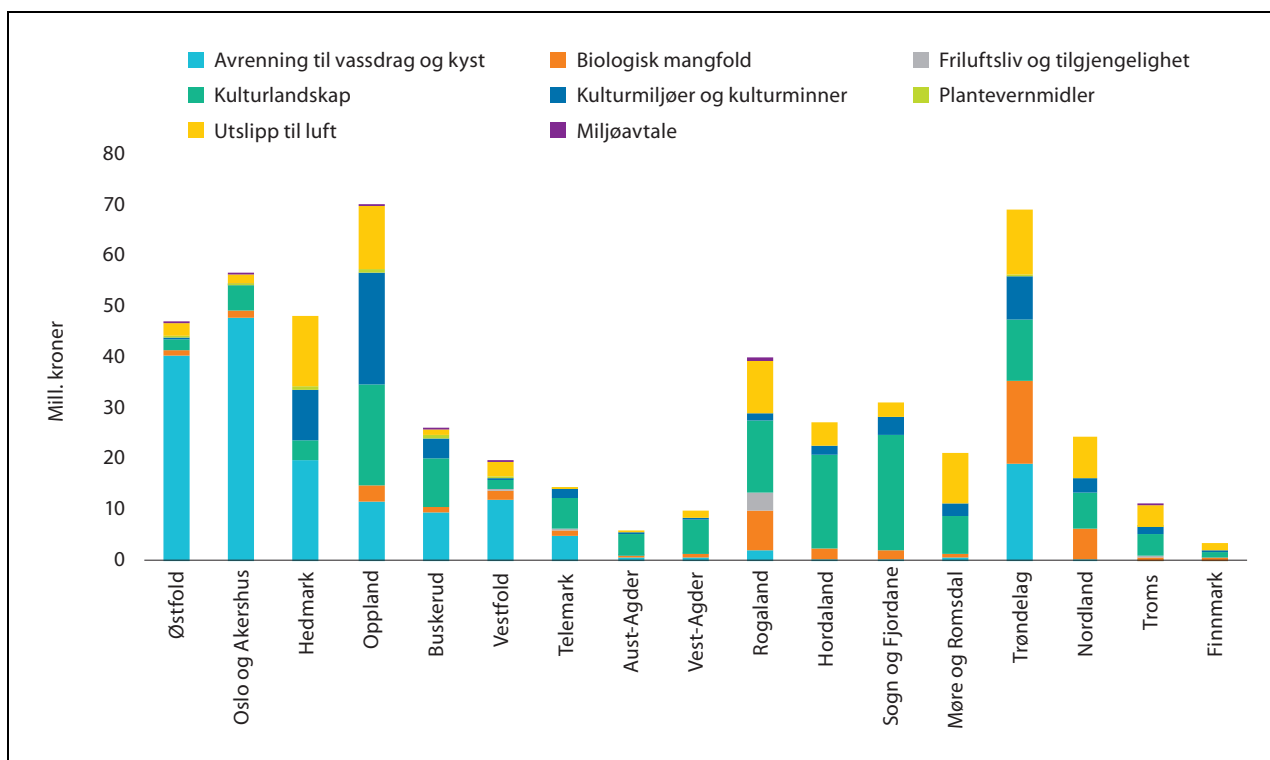
Teknisk beregningsutvalg for klimagassutslipp fra jordbruket ble etablert i november 2017, som en oppfølging av rapporten Landbruk og klimaendringer i 2016. Teknisk beregningsutvalg for klimagassutslipp i jordbruket avleverte sin rapport i juli 2019. Utvalget konstaterte at mye av jordbrukets utslipp og binding er knyttet til komplekse biologiske prosesser med stor variasjon og usikkerhet. Utvalget konkluderte med at utslippsregnskapet kan forbedres både gjennom bedre aktivitetsdata og/eller bedre metoder for utslippsberegninger. Enkelte forbedringer vil kunne gjennomføres uten særlig stor ressursinnsats, mens andre forbedringer vil kreve betydelig innsats gjennom forskning og/eller innhenting av data for å finne fram til entydig faglig dokumentasjon av

effekten. Forskning som gir bedre kunnskap om effekter av tiltak som kan synliggjøres i utslippsregnskapet bør vektlegges i prioriteringen av forskningsmidler.

2.4.1.1 Regionale miljøprogram

Regionale miljøprogram (RMP) ble innført i 2005 for å stimulere til økt miljøinnsats i jordbruket ut over det som er mulig gjennom nasjonale ordninger. Hvert fylke har et eget miljøprogram som dekker en rekke miljøtemaer. RMP omfatter en sentral del av de mest målrettede miljøtiltakene og miljøvirkemidlene over jordbruksavtalen. Formålet er bevaring og skjøtsel av naturmangfold, kulturminner og kulturmiljøer i kulturlandskapet og å redusere forurensing til vann og luft, samt stimulere til matproduksjon basert på utmarksbeite. Det er fastsatt en nasjonal meny av tiltak som fylkene kan velge fra, basert på sine miljøutfordringer.

I 2019 ble det gjennomført tiltak på 20 880 foretak for 525 mill. kroner innenfor de regionale miljøprogrammene. Det var en økning på 600 foretak som gjennomførte miljøtiltak og søkte tilskudd fra året før. Figur 2.5 viser den totale fordelingen av tiltak per hovedområde. De største tiltaksområdene var avrenning til vassdrag og kyst (32 pst.) og kulturlandskap (28 pst.).

Figur 2.5 Fylkesvis fordeling av miljøtema i RMP i 2019. Mill. kroner.

Kilde: Landbruksdirektoratet

Oppslutningen om tiltaket som er spesielt innrettet mot å redusere utslipp til luft, «Miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel», har økt betydelig de siste årene, og alle fylker har implementert tiltaket i Regionalt miljøprogram fra 2019. Tiltaket bidrar til mindre utslipp av ammoniakk, mindre avrenning av næringsstoff til vann og gir bedre utnyttelse av husdyrgjødsel. 13 pst. av midlene gikk til dette formålet i 2018, og dette økte til 17 pst. i 2019. Tiltaket ble gjennomført på 1 770 000 dekar, som er en økning på nær 900 000 dekar fra 2017. Værforhold og muligheter for høstkorndyrking har betydning for oppslutning om tiltaket «Ingen jordarbeiding om høsten». I 2019 var det en økning i areal som ikke ble pløyd om høsten. Dette er det høyeste nivå siden 2013 og utgjorde 42 pst. av kornarealet.

Det er stor variasjon i prioriteringer av tiltak mellom de ulike fylkene, jf. figur 2.5. Fylker med stor andel korndyrking bruker en betydelig andel av midlene til tiltak for å redusere erosjon og næringsstoffavrenning til vann og vassdrag, mens de øvrige fylkene særlig vektlegger tiltak som hindrer gjengroing og ivaretar verdifulle kulturlandskap og naturtyper. Den ulike prioriteringen av tiltak mellom fylker er i tråd med intensjonen for ordningen. Det kommer også klart fram av figuren at tiltaket «Miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel» begynner å få en tydelig oppslutning i enkelte fylker, og da særlig i fylker med mye husdyr. Det ble utbetalt 30,5 mill. kroner i driftsstøtte til 746 godkjente beitelag (OBB) for sau, geit og storfe i 2019.

2.4.1.2 Miljøvirkemidler i Landbrukets utviklingsfond

Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)

Formålet med Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL) er å ivareta natur- og kulturminneverdiene i kulturlandskapet, samt redusere forurensingen fra jordbruket. Ordningen skal gi mer målrettet innsats med utgangspunkt i lokale behov, utfordringer og målsettinger.

Ordningen forvaltes av kommunene og totalt ble det i 2019 innvilget 148,2 mill. kroner. Om lag 60 pst. av midlene ble i 2019 innvilget til tiltak for å fremme verdier i kulturlandskap, kulturmiljøer og biologisk mangfold, mens 40 pst. av midlene gikk til tiltak for å redusere forurensing til vann.

Det er de siste årene øremerket midler til utbedring av hydrotekniske anlegg i planeringsområdene, dvs. i kornområdene rundt Oslofjorden og i Trøndelag. Dette har gitt en betydelig

økning i oppslutningen, både i antall anlegg oppgradert og innvilget tilskudd.

Levering av husdyrgjødsel til biogassanlegg

Ved å bruke husdyrgjødsel og matavfall til biogassproduksjon, bidrar man til reduserte utslipp av klimagasser fra jordbruket, samtidig som det produseres klimavennlig biogass som kan komme til erstatning for fossile drivstoff. Forskrift om tilskudd for levering av husdyrgjødsel til biogassanlegg trådte i kraft 1. januar 2015, med tilbakevirkende kraft for leveranser av husdyrgjødsel i 2013 og 2014. Tilskuddssatsen har økt siden oppstarten av ordningene og ble doblet til kroner 60 per tonn husdyrgjødsel fra 1. januar 2016. I jordbruksoppgjøret 2018 besluttet avtalepartene at tilskuddssatsen skulle økes til 70 kroner per tonn husdyrgjødsel fra 1. januar 2019 med virkning for leveranser av husdyrgjødsel i 2018.

For søknadsomgangen 2019 var 4,7 mill. kroner tilgjengelig til ordningen. Ved denne søknadsomgangen søkte 35 foretak om et beløp på til sammen 4,16 mill. kroner. 30 av disse foretakene leverte husdyrgjødsel til Greve Biogassanlegg og ett foretak leverte til Romerike Biogassanlegg. De resterende fire søkere brukte husdyrgjødsel i eget anlegg. For budsjettårene 2013–2020 er det avsatt til sammen 15 mill. kroner til ordningen.

Klima- og miljøprogrammet

Klima- og miljøprogrammet skal bidra til å oppnå landbrukspolitikkens målsettinger på klima- og miljøområdet gjennom utredninger og informasjonstiltak som raskt kan formidles til landbruket. Høsten 2019 ble den totale rammen for 2020 på 22,2 mill. kroner fordelt med 7 mill. kroner til fylkesvise tiltak og 15,2 mill. kroner til sentrale tiltak. Det ble registrert 57 søknader på de sentrale midlene, med et søknadsbeløp på 84,9 mill. kroner.

2.5 Situasjonen i matindustrien

For matindustrien har konsekvensene av pandemien vært mindre enn for mange andre industrigrener. Matindustrien har vært i normal drift og har gjennom hele perioden forsynt markedet med ferdigvarer. Dette gjelder både for kjøtt- og meieri-varer, brødvarer, frukt og grønnsaker og andre varegrupper. Likedan har det vært stabil tilførsel av kraftfôr og andre innsatsfaktorer til husdyrholdet. Leveransene fra primærjordbruket til indu-

strien har også vært stabile. Landbruksdirektoratet har videre i perioden administrert ned tollsatsene for kornvarer og storfekjøtt for å sikre nødvendig supplement gjennom import. Verdikjeden for matvarer har vært intakt fra første dag under pandemien.

Samtidig har det vært mange utfordringer for matindustrien nyttet til å holde produksjonen og leveransene i gang. Industrien ble tidlig definert som samfunnskritisk virksomhet, noe som gjorde at den ble omfattet av myndighetens tiltak for å sikre driften av virksomheten, blant annet tilgang til barnehage. Matindustrien ble videre prioritert for testing av arbeiderne, slik at en kunne unngå nedstenging av eksempelvis slakteri, meieri og matmel- og kraftfôrmøller. Matindustrien har videre et stort innslag av utenlandske arbeidstakere. Åpning av grensene for arbeidskraft fra andre land var derfor viktig for å holde virksomhetene i gang.

Matindustrien har i utgangspunktet strenge hygienekrav. Bedriftene kunne således raskt tilpasse seg nye smittevernkrav, og videre forbedre tilpasninger i driften slik at produksjonen kunne videreføres, også om det oppstod smittefall og behov for karantene. Eksempelvis ble produksjonen fordelt utover døgnet og med klart adskilte skift, slik at produksjonen ikke stoppet opp. Dette bidro til kontinuitet i mattilførselen til samfunnet.

Industriens behov for tilførsel av råvarer og innsatsvarer, som for eksempel emballasje, ble i noen grad forsinket på grunn av problemer ved grensepasseringer. Myndighetene iverksatte tidlige tiltak for å sikre flyten i tilførselene av varer over landegrensene, noe som gjorde at dette ikke skapte store vansker.

En svekket norsk valuta har medført kostnadsøkninger for importvarer til industrien. Dette medførte i noen grad prisøkninger ut i det norske markedet.

Pandemien har i noen grad endret forbruksmønstrene. Særlig for foredlingsbedriftene som var rettet inn mot storhusholdningsmarkedet medførte pandemien bortfall av leveranser og behov for rask omstilling. For noen bedrifter medførte bortfall av markedet permitteringer. Samtidig viste mange bedrifter evne til omstilling med satsing på nye produkter, nye kundegrupper og endrede salgskanaler.

Som følge av økt forbruk av melk ble det behov for økte tilførsler til meieriene. Forholdstallet i kvoteordningen for melk ble derfor økt for å åpne for større melkeproduksjon i samsvar med behovet.

2.6 Prisutviklingen på matvarer

På grunn av importvernet for sentrale produkter fra det norske jordbruket, påvirkes forbrukerprisene for mat i Norge normalt mindre av internasjonale prissvingninger enn i mange andre land. Sterkt svekket krone gjør importerte matvarer dyrere. Samtidig blir driftsmidler til jordbruket dyrere, som vil slå ut i økte priser på norskprodusert mat, med noe forsinkelse.

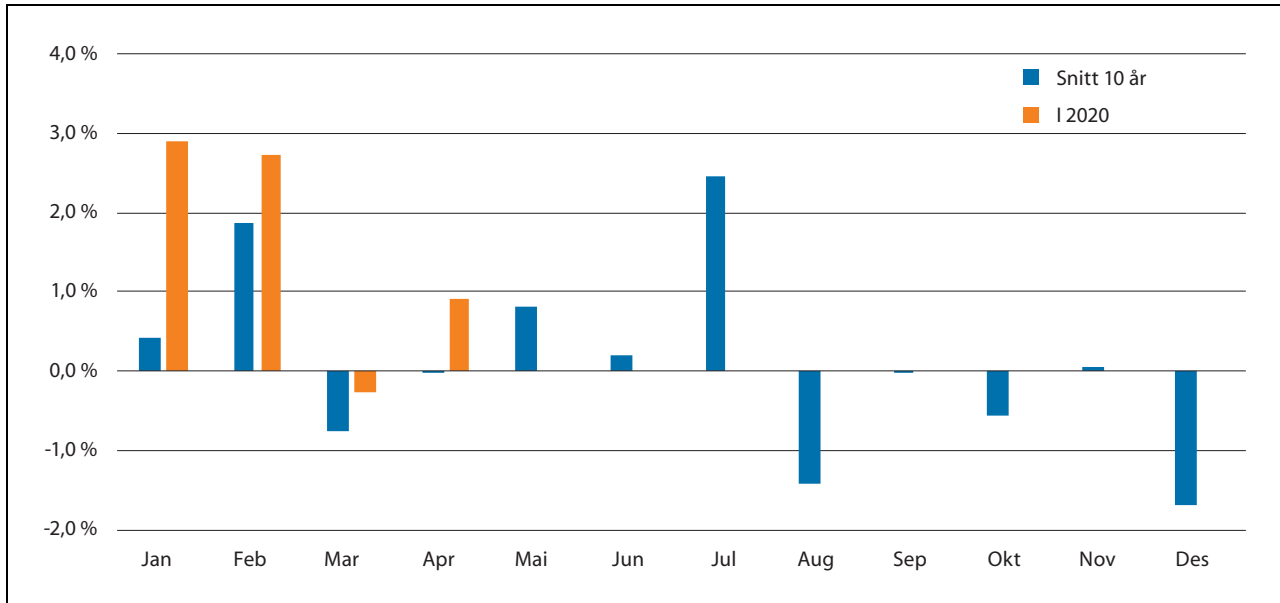
Til nå i år har prisen på importerte jordbruksvarer blitt 9 pst. høyere, mens norskproduserte jordbruksvarer har økt med 4,3 pst. iflg SSB. Til og med april i år har matprisene økt med 6,4 pst. I 2019 var prisveksten i samme periode på 1,4 pst. Det er relativt betydelig variasjon i prisendringene på mat fra måned til måned. Figur 2.6 viser prisøkningen på mat de 4 første månedene i år, sammenlignet med gjennomsnittlig prisøkning samme måned de siste 10 årene.

Til nå i år har prisøkningen vært størst for varegrupper med stor omløpshastighet og høy importandel på denne tiden av året, som frukt og grønnsaker, jf. figur 2.7. Prisveksten for frukt, grønnsaker, poteter, rotvekster og sukkervarer har i perioden vært på i overkant av 10 pst.

I konsumprisindeksen er andelen av husholdningenes konsum som gikk til mat- og alkoholfrie drikkevarer 12,4 pst. for 2019, mens matvarer alene har en vekt på 11,0 pst. Nordmenn bruker en liten andel av inntekten på mat, til tross for at prisnivået er høyt. Absolutte prisforskjeller til omverdenen på råvarer og forbruksvarer har betydning for sektorens konkurransekraft.

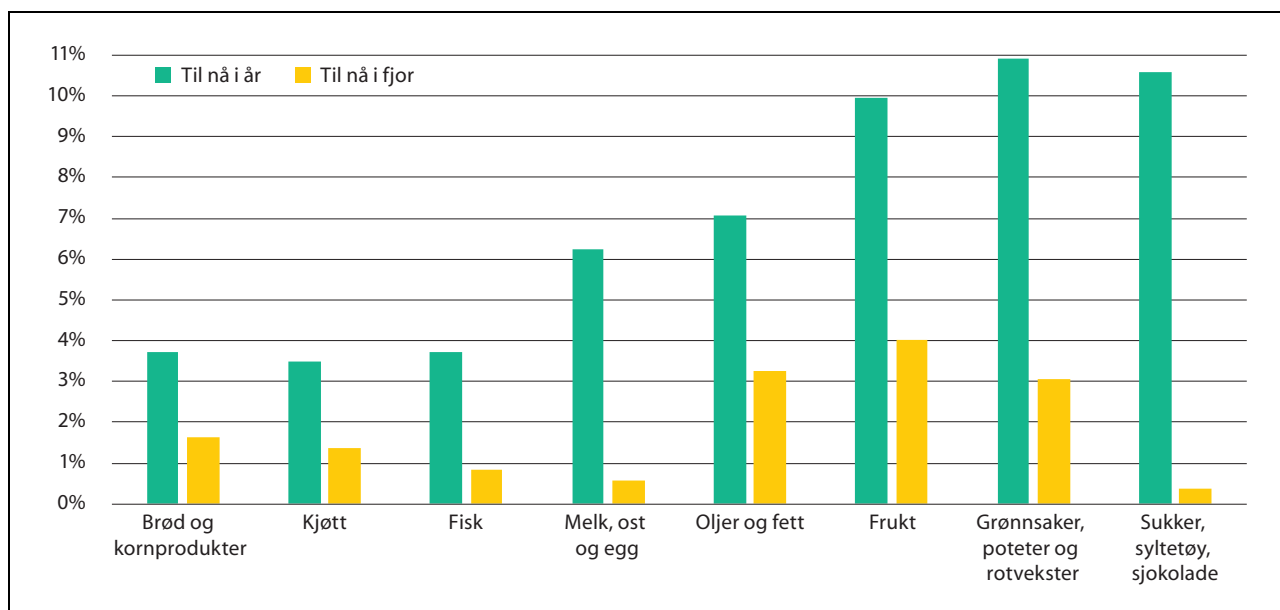
Grensehandelen

Etter mange år med vekst i grensehandelen, gikk den litt ned i 2019. SSBs grensehandelsundersøkelse anslår at nordmenn totalt handlet dagligvarer og andre varer for 15,6 mrd. kroner i forbindelse med dagsturer til utlandet i 2019. Som følge av koronatiltakene er det nær full stopp i grensehandelen. Datagrunnlaget er usikkert, men en ikke ubetydelig del av grensehandelen er matvarer som kan produseres i Norge. Sterkt redusert grensehandel øker midlertidig størrelsen på hjemmemarkedet, bl.a. for kjøttvarer. Hele koronaperioden med nedstenging av samfunnet har gitt endringer i forbruksmønsteret. Det er stor usikkerhet om effekten for jordbruket av redusert grensehandel, bl.a. avhengig av varigheten på tiltakene, karantenebestemmelser og utviklingen i kronekursen mot svenske kroner.

Figur 2.6 Månedlig prisøkning på mat i 2020 sammenlignet med gjennomsnittet per måned de siste 10 år.

Kilde: SSB

Figur 2.7 Prisutvikling på grupper av matvarer i Norge. Desember til april.

Kilde: SSB

2.7 Utviklingen i internasjonale matvaremarkeder

De økonomiske konsekvensene av smitteverntiltakene har vært mindre for landbruksnæringen enn andre sektorer i Europa. Likevel har krisen satt både landbruket, næringsmiddelindustrien og EUs indre marked på prøve.

Da en rekke medlemsland begynte å stenge ned grensene i mars, dannet det seg raskt flaske-

halser og lange køer på grenseovergangene. Kombinert med hamstring av nødvendige forbruksvarer og tørrvarer, ga forsinkelser ved grensene tilløp til tomme hyller i dagligvareforretningene. Ved hjelp av felles retningslinjer har imidlertid landene i Europa gjort tiltak for at handelen med nødvendige varer som mat skal gå som normalt, gjennom å gi prioritet i såkalte «grønne korridorer» ved grenseovergangene så lenge smitteverntiltakene opprettholdes.

Landbruket og matindustrien er sårbare for at viktig arbeidskraft settes ut av spill gjennom smitte, sykdom eller karantene, noe som kan gå ut over kapasitetsutnyttelsen i produksjonen. For landbruket i Europa har krisen også medført utfordringer med tilgangen på sesongarbeidere. Smitteverntiltakene satte først kraftige begrensninger på den frie bevegelsen av arbeidskraft. Også på dette området samlet medlemslandene seg rundt felles retningslinjer for fri bevegelse av grensearbeidere, utstasjonerte arbeidstager og sesongarbeidere innenfor kritiske næringer, slik som matproduksjon. I tillegg har en rekke medlemsland iverksatt ekstraordinære kampanjer for å rekruttere sesongarbeidere nasjonalt.

Krisen påvirker forbruksmønsteret i Europa. Ifølge Kommisjonen spiser europeerne nå mer frisk frukt og grønnsaker, og fersk melk og meierivarer enn tidligere. For biff, lammekjøtt, vin og spesialoster reduseres derimot salget som følge av at restaurantsektoren er stengt ned. Den økonomiske nedgangen vil jevnt over medføre lavere etterspørsel etter høy-verdi produkter og animalske matvarer fremover, og redusert verdenshandel vil kunne påvirke noen av de eksportrettede produksjonene. Markedsutsiktene er derfor forskjellig fra sektor til sektor.

For meierivarer merkes særlig nedgang i eksport til viktige markeder i Asia. I Kina, som er et betydelig eksportmarked for europeisk melkepulver, ser man nå tidlige tegn på at kinesisk etterspørsel begynner å komme tilbake. Likevel er det lite trolig at dette vil medføre at europeisk eksport av meierivarer kommer tilbake for fullt med det første. Gjennom nedstengingen har kinesiske meierier produsert pulver og lagringsdyktige meierivarer. Nå kommer de derfor ut av nedstengingen med betydelige lagre, som også demper prisutviklingen i Europa. Prisen på tysk skummetmelkpulver og smør falt med om lag 17 pst. fra mars til mai. Fremover forventer Kommisjonen at lavere priser på pulver og smør vil gi lavere melkepriser til bonden.

For storfekjøtt forventer Kommisjonen at krisen vil kunne forsterke en allerede negativ pristrend. Stengte restauranter og økt matkonsum hjemme medfører mindre salg for høy-verdi stykningsdeler, og for 2020 forventes det en liten nedgang i EUs storfekjøttproduksjon. For svinekjøtt forventes imidlertid fortsatt høye priser og sterk eksportvekst. Her er situasjonen forskjellig fra meierivarer, da det ventes økt eksport av svinekjøtt til Kina i 2020 på grunn av lavere kinesisk produksjon som følge av afrikansk svinepest.

Store globale lagre av korn gir forventninger om en romslig markedsbalanse til neste sesong. På kort sikt preges imidlertid kornmarkedet av økt usikkerhet som følge av at store korneksportører som Russland, Ukraina og Kasakhstan har innført midlertidige eksportrestriksjoner frem til innhøstingen av årets avling. Verdens beholdning av hvete er imidlertid rekordstor, og det demper prispresset.

Den politiske oppmerksomheten i EU har først og fremst vært rettet mot håndteringen av krisen, også på landbruksområdet. Det betyr bl.a. at reformen av EUs felles landbrukspolitik er satt på vent. I stedet er det iverksatt forskjellige midlertidige endringer innenfor eksisterende rammeverk for å lette situasjonen for bøndene. Eksempelvis har man fra EU-nivå utsatt søknadsfrister, økt muligheten medlemslandene har til å forhåndsubetale støtte og åpnet for gunstige låneordninger for bønder.

Gjennom koronakrisen har medlemslandene, i tillegg til landbrukskomiteen i Europaparlamentet, presset på for at man nå må hente frem markedsreguleringsvirkemidlene i utsatte sektorer. Kommisjonen lanserte derfor en pakke med markedsreguleringstiltak, herunder blant annet støtte til privat lagring. I tillegg åpnes det for at produsentsammenslutninger innen melk, blomster og potetproduksjon i større grad kan drive produksjonsplanlegging og organisere frivillig markedsregulering.

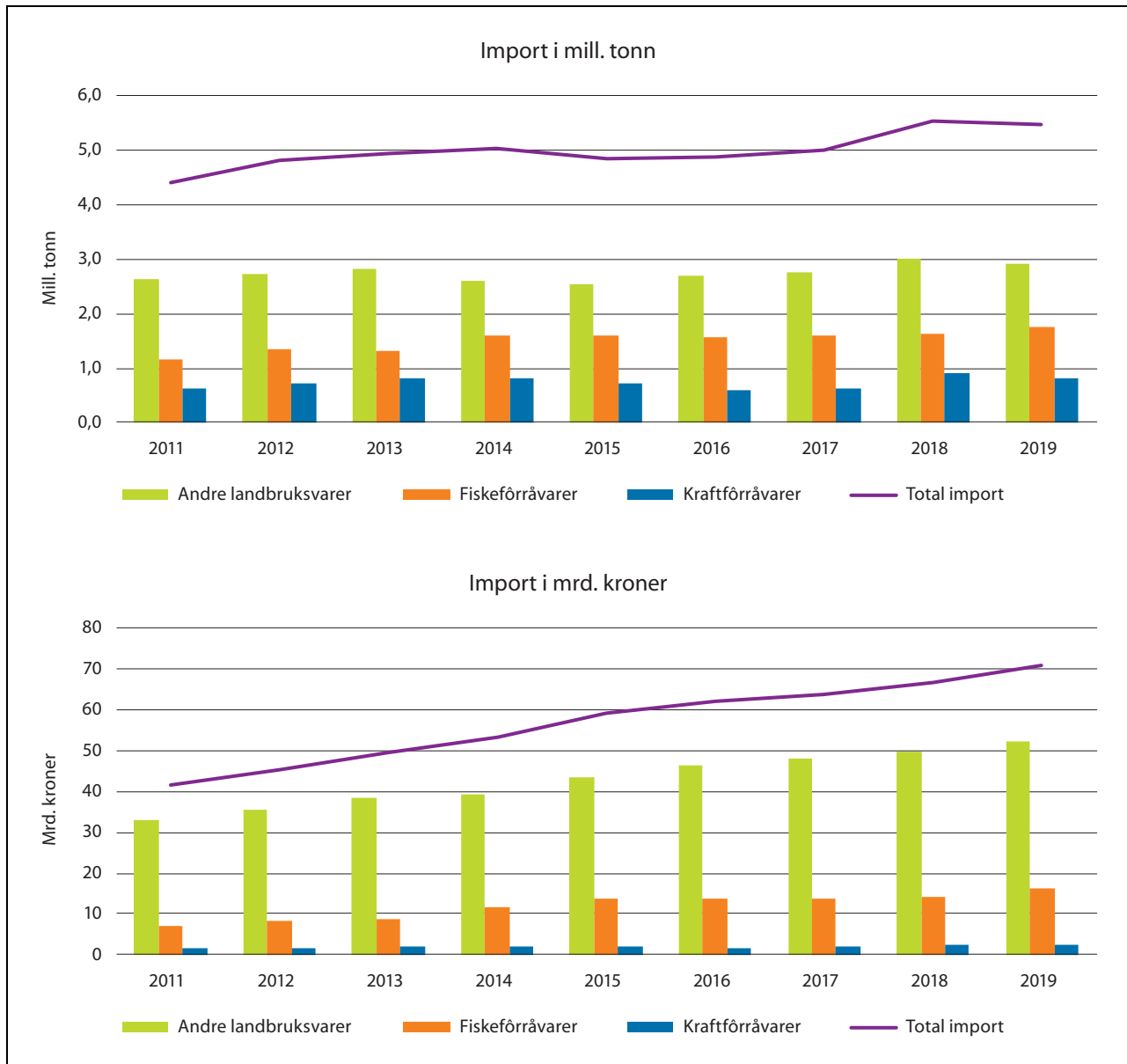
2.7.1 Import av landbruksvarer

Importen av landbruksvarer til Norge øker i verdi år for år. Fra 2018 til 2019 økte importverdien med 6,6 pst. Importen av kraftfôrråvarer falt med 10 pst., etter å ha økt kraftig i 2018, som følge av tørkesommeren. Størst vekst var det i importverdien av råvarer til fiskefôr, som økte med 13,6 pst. i 2019. Importen av andre landbruksvarer enn fôrråvarer falt med 2,6 pst. målt i tonn, men økte med 5,4 pst. målt i verdi.

2.7.2 Internasjonale råvarepriser

Internasjonale råvarepriser steg med knapt 2 pst. i 2019, iflg. FAOs råvareprisindeks. Koronapandemien har hatt negativ effekt på internasjonale matvaremarkeder. Prisene har til nå i år i gjennomsnitt falt med nesten 9 pst., t.o.m. april. Det har vært prisreduksjon for alle varegrupper.

Prisreduksjonene har vært minst for korn (-0,3 pst.). FAOs kornindeks omfatter både mais, korn og ris. Hveteprisene økte med 2,5 pst. i april, som

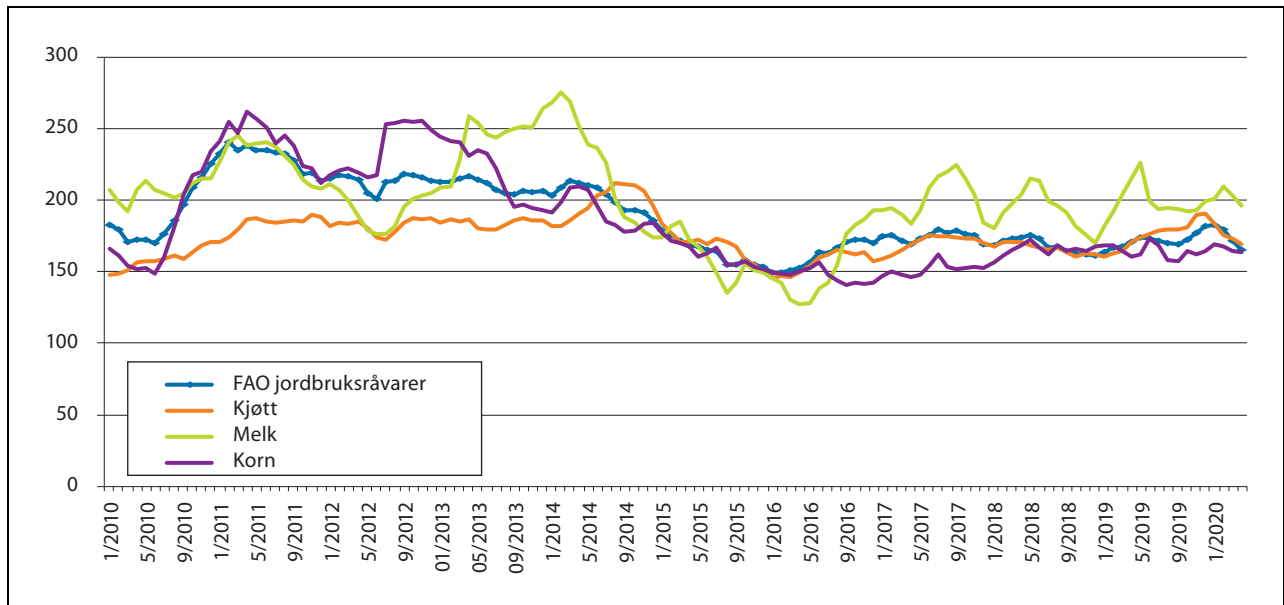
Figur 2.8 Utviklingen i import av landbruksvarer, fordelt på fôrvarer og ande landbruksvarer. Mrd. kroner og mill. tonn.

Kilde: Landbruksdirektoratet

antas å henge sammen med de midlertidige eksportrestriksjonene i Russland. Prisene på meierivarer har falt med 1,4 pst. til nå i år. Prisene for melkepulver falt med 10 pst. i april.

Prisreduksjonene har vært klart større for oljer og sukker (-20 til 24 pst.) og for kjøtt (-11,5

pst.). FAO skriver at prisreduksjonene for kjøtt henger sammen med økonomisk tilbakegang, flaskehals i logistikken og nedstenging av restaurant- og servicemarkedet.

Figur 2.9 FAOs prisindeks for matvarer. Gjennomsnitt 2002–2004=100

3 Hovedtrekk i avtalen etter forenklete forhandlinger

3.1 Innledning

Avtalen mellom staten og jordbruksorganisasjonene ble inngått i en ekstraordinær situasjon. Det var ikke mulig å gjennomføre en ordinær forhandlingsprosess rent praktisk, og det forelå ikke noe grunnlagsmateriale fra Budsjettnemnda for jordbruket å ta utgangspunkt i. Norsk økonomi hadde fått en bråstopp som savner sidestykke. Det var på forhandlingstidspunktet over 400 000 arbeidsledige og lønnsoppkjørene var utsatt til høsten. Iflg. SSB vil lønnsveksten trolig bli rekordlav i årene framover.

Jordbruket sto foran en ny produksjonssesong og partene var enige om at det ville være en bedre løsning for forutsigbarheten for næringen å gjennomføre forenklete forhandlinger på våren, enn å forlenge gjeldende avtale for så å gjennomføre forenklete forhandlinger til høsten. Budsjett- nemnda for jordbruket hadde, i likhet med SSB, ikke avgitt data å ta utgangspunkt i.

Flere makrotall har stor betydning for beregning av inntekts- og kostnadsutviklingen, bl.a. renter, prisvekst, lønnsanslag og valutakurs. Tallene var svært usikre og labile. I tillegg skapte nedstengingen av samfunnet endringer i etterspørselen etter mat. I en situasjon hvor mange næringer fikk redusert sin omsetning ned mot null, så vi tegn til økt etterspørsel etter noen jordbruksvarer. Samtidig fikk matindustrien økte kostnader som følge av smitteverntiltak, redusert produksjonskapasitet og -effektivitet og forbrukernes etterspørsel ble påvirket av svekket kjøpekraft.

Oppkjøret ble gjennomført uten den tradisjonelle tilnærmingen med grunnlag i Budsjett- nemndas materiale, og uten omfattende vurdering av markedsutvikling og -balanse og kostnadsutvikling. Tallene var ustabile og gikk i ulik retning. Uvanlig svak norsk krone gir prisøkning på importerte driftsmidler, blant annet kraftfôr, men også andre driftsmidler på litt lenger sikt. Samtidig var styringsrenta historisk lav. Energiprisene var også svært lave.

I denne situasjonen fant partene det riktig å gjennomføre en forenklet forhandling med økning i målpriser og bevilgninger, med sikte på å bidra

til mer normalitet i en meget unormal situasjon. Partene vil ved ordinære forhandlinger i 2021 igjen vurdere inntekts- og kostnadsutviklingen, og måloppnåelsen i forhold til målsettingene for jordbrukspolitikken.

Partene formulerte grunnlaget for forenklete forhandlinger om en avtale slik det er gjengitt i kapittel 3.2. Det ble lagt vekt på at antall tema som skulle bringes inn ble begrenset og at eksisterende ordninger skulle benyttes. I tillegg var det enighet om å følge opp arbeidet for innovasjon og vekst i grøntsektoren som ble startet i 2020 og å forsterke arbeidet med å redusere klimagassutslipp og bedre tilpasningen til et klima i endring. Samtidig skulle distriktshensyn ivaretas.

3.2 Partenes beskrivelse av grunnlaget for avtalen

Partene viser til den ekstraordinære situasjonen som følger av koronapandemien. Pandemien og tiltakene for å begrense smittespredning har gitt et betydelig økonomisk tilbakeslag. Mange bransjer er stengt ned, mange opplever stort omsetningsfall, det er rekordhøye tall for arbeidsledighet og folk på dagpenger. Karantene og isolasjon gjør at folk er mer hjemme. Nær full stopp i Horeca-markedet og grensehandelen bidrar i tillegg til endringer i etterspørselen og omsetningskanaler for matvarer.

Jordbruket er på mange måter relativt lite berørt av krisen, med unntak for noen tilleggsnæringer med omsetningssvikt og grøntnærings utfordringer med tilgang på sesongarbeidskraft, samt økte kostnader på importerte innsatsfaktorer.

På grunn av uvanlig stor usikkerhet om makroøkonomiske størrelser og markeds- og kostnadsutvikling, avga Budsjett- nemnda for jordbruket materiale uten prognoser for 2020 og uten referansebruksberegninger. Den 19. mars konkluderte partene med at det ikke kunne gjennomføres tradisjonelle forhandlinger i 2020. Det var en opsjon å forlenge inneværende avtale

og gjennomføre forenklede forhandlinger til høsten, men etter en tids konsultasjoner ble partene enige om å gjennomføre forenklede forhandlinger i vår.

Hensikten med forenklede forhandlinger i vår, er å bidra til forutsigbarhet for næringen og mest mulig stabilitet i matforsyningene. Forenklede forhandlinger er gjennomført uten tradisjonelt utgangspunkt i Budsjettmyndens grunnlagsmateriale. Partene er videre enige om å anvende eksisterende ordninger og at antall tema som skulle bringes inn begrenses, siden det ikke var mulig å gjennomføre ordinære omfattende drøftinger mellom partene på grunnlag av krav og tilbud.

Inntekt er både et sentralt mål og et virkemiddel for å nå andre landbrukspolitiske mål. Da det ikke er mulig å lage en inntektsramme i dette jordbruksoppkjøret, vil det heller ikke være mulig å beregne hvor stort inntektsutslag oppkjøret vil ha. Partene vil ved ordinære forhandlinger i 2021 på vanlig måte vurdere inntekts- og kostnadsutviklingen for inneværende år og framover, også sett i forhold til Stortingets inntektsmål.

For å bidra til forutsigbarhet og stabilitet for produsentene i en unntakssituasjon, var partene på dette grunnlaget enige om en jordbruksavtale for 2020–2021, jf. vedlegg 1. Avtalen omfatter:

- målpriser for perioden 1. juli 2020 til 30. juni 2021
- bevilgninger over statsbudsjettet, kapittel 1150, for kalenderåret 2021
- omdisponeringer innenfor budsjettet for 2020
- andre bestemmelser som framgår av protokollen

3.3 Endring i målpriser

Målprisene heves med 1 ¾ pst. i gjennomsnitt fra 1. juli 2020. Budsjettmynden for jordbruket har ikke avgitt produksjonsprognoser for 2020. Med noe usikkert kvantumsgrunnlag anslås årsvirkningen til 300–310 mill. kroner. Fordelingen av målprisøkningen på ulike produkter framgår av tabell 3.1.

Prisendringene må ses i sammenheng med økninger i budsjettet, jf. vedlegg 1. Partene er enige om å benytte budsjettmidler til å skrive ned prisøkningen som følger av økte kornpriser til null, slik at norsk korn til matmel og kraftfôr ikke blir dyrere.

For melk prioriterer partene konkurransekraft mot import for å opprettholde en stor norsk

Tabell 3.1 Endringer i målpriser fra 1. juli 2020.

	Målpris, kr/l/kg	Endring, kr/l/kg
Melk, ku og geit	5,47	0,00
Gris	32,43	1,46
Poteter	5,19	0,13
Grønnsaker og frukt		2,0%
Norsk matkorn	3,50	0,17

melkeproduksjon. Blant annet på grunn av avviking av eksportsubsidier for ost justeres satsene i prisutjevningsordningen for melk, slik at gjennomsnittlig råvarepris for melk reduseres med 5–6 øre per liter. Det betyr lavere pris ut mot forbrukermarkedet, men uendret pris til bonden.

Økningene i målpriser er de høyeste på 5 år. Om lag 40 pst. av markedsinntektene i jordbruket er nå i sektorer som ikke har målpriser. Det gjelder blant annet storfekjøtt, sauekjøtt, kylling og egg. I disse sektorene gjennomføres prisendringer uten grunnlag i målpriser fra jordbruksavtalen.

3.4 Økte bevilgninger over statsbudsjettet i 2021

Bevilgningene til jordbruksavtalen over statsbudsjettet økes med 350 mill. kroner i 2021 som følge av avtalen. Fordelingen på hovedposter går fram av tabell 3.2. Fordelingen på ulike ordninger går fram av fordelingsskjemaet i vedlegg.

Midlene disponeres særlig til pris- og direkte-tilskudd, og er fordelt for å styrke det økonomiske grunnlaget for matproduksjon, spesielt korn, potet og grønt, og for å ivareta klima- og distrikts-hensyn. Det er nærmere omtalt i kapittel 4.

3.5 Omdisponering av bevilgningen for 2020

Partene er enige om å omdisponere 93,4 mill. kroner innenfor budsjettet for 2020 på følgende måte:

- Det disponeres 82,4 mill. kroner til prisnedskrivning av norsk korn (post 73) fra 1. juli.
- Det disponeres 1,5 mill. kroner til Tilskudd til erstatninger (post 71).

Tabell 3.2 Budsjettendringer på kapittel 1150 i 2021. Mill. kroner.

Post		Endring fordeling 2021
21	Spesielle driftsutgifter	3,9
50	Fondsavsetninger	45,0
70	Markedsregulering	-30,6
71	Tilskudd til erstatninger m.m.	3,5
73	Pristilskudd	150,2
74	Direkte tilskudd	162,8
77	Utviklingstiltak	9,3
78	Velferdsordninger	6,0
SUM KAP. 1150		350,0

- Det disponeres 2 mill. kroner til Klima- og miljøprogrammet for utredninger i regi av regnskapsgruppen for klimaavtalen.
- Det disponeres 5 mill. kroner til Nasjonale tilretteleggingsmidler, hvorav 2 mill. kroner benyttes til utredninger i grøntsektoren og 3 mill. kroner til kompetansetiltak i landbruket for utvikling av kurs for klimarådgivning.
- Resterende ledige midler tilføres Landbrukets utviklingsfond.

3.6 Prioriteringene i avtalen

Avtalepartene var enige om at det viktigste hensynet i en forenklet forhandling på våren, i den svært spesielle situasjonen, var å legge bedre til rette for produksjon av mat enn det en ville oppnå ved å forlenge gjeldende avtale og utsette forenklete forhandlinger til høsten. Antall tema som ble brakt inn skulle begrenses. Det var enighet om å prioritere planteprodukter til mat og klimatiltak, samtidig som distriktshensyn skulle ivaretas. I tillegg ble partene enige om å gjeninnføre en ordinær omsetningsordning for melkekvoter, av hensyn til forutsigbarhet for produsentene.

Grønt, poteter og korn

- I Investerings- og bedriftsutviklingsordningen (IBU) øremerkes 120 mill. kroner til investeringer innen grøntproduksjonene.
- Det settes av 2 mill. kroner i 2020 og 1 mill. kroner i 2021 over Nasjonale tilretteleggings-

- midler til prosjekter innen grøntnæringene, for økt etterspørsel og en bærekraftstrategi.
- Øremerking av 10 mill. kroner av FoU-midlene videreføres.
- Partene er positive til oppretting av bransjeforum for norsk grønt og viser videre til handlingsplan for grønne og innovative offentlige anskaffelser.
- Målprisene for grønt økes med 2 pst. og for potet med 13 øre per kg.
- Distriktstilskuddene økes med 10 mill. kroner, inkl. potet i Nord-Norge.
- Arealtilskudd til poteter økes med 25,6 mill. kroner.
- Prisen for avrenspoteter økes med 25 pst. til 50 øre per kg, og tilskudd til potetsprit og -stivelse økes med 3 mill. kroner.
- Målprisene for korn, erter og oljevekster økes tilsvarende en økt produksjonsverdi på om lag 130 mill. kroner ved normalårsavlinger.
- Arealtilskuddet til korn økes med 25,6 mill. kroner

Klima

Partene er enige om en økt satsing på tiltak som bokføres i det offisielle klimagassregnskapet; fossilfri oppvarming og maskinpark, biogass, gjødsel-lager og miljøvennlig gjødselspredning. I tillegg skal det arbeides videre med klimatilpasning og å bedre kunnskapsgrunlaget.

- Verdskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling styrkes med 10 mill. kroner.
- Tilskuddssatsen for levering av husdyrgjødsel til produksjon av biogass økes med 100 kroner

- per tonn. Rammen for tilskudd økes med 4 mill. kroner til 9 mill. kroner.
- Regionale miljøprogram styrkes med 23 mill. kroner. Miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel og fangvekster skal prioriteres.
 - Avsetningen til SMIL-ordningen økes med 5 mill. kroner. Midlene skal prioriteres til klimatilpasning, herunder hydrotekniske tiltak der behovene er store.
 - Nye erosjonsrisikokart innføres for søknadsomgangen 2021.
 - Nasjonale tilretteleggingsmidler tilføres 3 mill. kroner for å gi støtte til opplegg for kursing av klimarådgivere.
 - Det øremerkes 2 mill. kroner under Klima- og miljøprogrammet i 2020 til utredninger i regi av regnskapsgruppen for klimaavtalen.
 - Jord innlemmes som tema i Klima- og miljøprogrammet.

Distrikt

- Avtalen øker distriktsprofilen ytterligere ved å styrke grunnlaget for den geografiske produktionsfordelingen, gjennom økte inntektsmuligheter for planteproduksjonene og ytterligere forsterking av geografisk differensierte ord-

ninger, blant annet distriktstilskudd til frukt og grønt.

- Satsene i Tilskudd til utmarksbeite økes tilsvarende 55 mill. kroner.
- Videre økes tilskuddene til innfrakt av slakte- dyr, tilskudd til frakt av kraftfôr og kilometer- satsen i Tilskudd til veterinære reiser.

Gjeninnfører ordinær omsetningsordning for melke- kvoter

Etter at omsetningsordningen har vært suspens- dert i perioden med ekstraordinært oppkjøp, er partene enige om å gjeninnføre en ordinær omset- ningsordning med virkning fra kvoteåret 2022, av hensyn til forutsigbarhet for produsentene. Føl- gende vilkår skal gjelde:

- Minimum 40 pst. av omsatt kvotemengde må selges til staten
- Prisen ved salg til staten settes til 4 kroner per liter
- Eventuelt salg av statlig kvote selges ut igjen i kvoteregionene

Innholdet i avtalen er nærmere gjennomgått i kapittel 4.

4 Nærmere om viktige politikkområder

4.1 Grøntsektoren og oppfølging av grøntutvalgets rapport

Det vises til jordbruksoppkjøret 2019 der det ble enighet om å etablere en særskilt satsing på grøntsektoren med mål om å øke norskandelen, og møte etterspørselen med mest mulig norskprodusert vare. Satsingen bestod av to elementer:

1. Forsterking av virkemidler fra FoU og rekruttering til produktutvikling og omsetning.
2. Etablering av et rådgivende utvalg bestående av aktører i verdikjeden, avtalepartene og virkemiddelapparatet med mål om å legge fram en langsiktig plan for styrket innovasjon, vekst og økt norskandel for grøntproduksjoner.

Det rådgivende utvalget avleverte rapporten «Grøntsektoren mot 2035 – sammen for økt konkurransekraft, økt etterspørsel og mer norsk» 26. mars 2020. Utvalget pekte på 6 anbefalingsområder for videre innsats innen grøntnæringen. Dette omfattet 1) øke etterspørsel hos forbrukerne og i markedskanalene 2) utnytte innkjøpskraften i offentlig sektor 3) utvikle bærekraft som tydelig konkurransefortrinn 4) styrke produsentøkonomi og rekruttering 5) øke kvalitet, styrke produktutvikling og utvide sesonger og 6) samordne strategisk satsing på forskning og innovasjon.

Utvalgets arbeid danner et godt grunnlag for videre satsing på sektoren. Partene er enige om at dette er et langsiktig arbeid som krever felles innsats fra hele verdikjeden. Ved årets forenklede forhandlinger er partene enige om å følge opp satsingen på følgende måte:

1. *Nasjonalt program for investeringer innenfor grøntproduksjonene*: 120 mill. kroner av IBU-ordningen øremerkes til investeringer innen grøntproduksjonene. Midlene skal gå til investerings-, kompetanse- og produktutvikling og omfatter også småskalaprodusenter. Nye produsenter bør prioriteres ved markedsvekst.
2. *Prosjekter*: Det avsettes 2 mill. kroner fra ledige midler for 2020 til Nasjonale tilretteleggingsmidler som prioriteres til prosjekter innen grøntnæringen. Det prioriteres ytterligere

1 mill. kroner til formålet i 2021. Følgende prosjekter prioriteres:

- Forprosjekt for å utvikle et prosjekt med mål og konkrete tiltak for å oppnå økt etterspørsel etter norsk frukt og grønt. Matmerk bør være involvert.
 - Forprosjekt i regi av produsentorganisasjonene og faglagene for å utvikle bærekraftstrategi og bærekraftkompetanse.
3. *Prioritering av forskningsmidler og utredninger*: Øremerkingen av forskningsmidlene til grøntformål på 10 mill. kroner videreføres. Mange norske potet- og grønnsakslager er gamle og har utdatert teknologi, eller er for små. Partene er enige om at det over midlene avsatt til utredninger gjennomføres en utredning om status og behov innen lager og pakkeri. Det må særskilt ses på behov for modernisering, innovasjon og lagringsteknologi. Utredningen må peke på grøntnæringens samlede behov for tiltak på området for å øke lagringsevne og produkters levetid og vurdere hva som er en hensiktsmessig lager- og pakkeristruktur. Utredningen skal være ferdig til jordbruksoppkjøret 2021.
 4. *Forum for norsk grønt*: Partene viser til grøntsektorens samarbeid i grøntutvalget og behovet for en sterkere samordning innad i sektoren om behov innen forskning og innovasjon. Partene anbefaler at næringsaktørene i grøntsektoren i løpet av 2020 oppretter et forum for norsk grønt. Forumet bør blant annet konkretisere utvalgets forslag knyttet til plante helse, plantevern og sortsutprøving.
 5. Det vises for øvrig til utvalgets anbefaling om å utnytte innkjøpskraften i offentlig sektor til kjøp av norske matprodukter. På oppdrag fra Klima- og miljødepartementet utarbeider Digitaliseringsdirektoratet nå en handlingsplan for grønne og innovative offentlige anskaffelser. Et prioritert område i den kommende handlingsplanen er mat og matsvinn. Det er ønskelig med innspill fra jordbruksnæringen i den videre prosessen.
 6. Målprisene for frukt og grønt økes med 2 pst., målprisen for potet økes med 13 øre per kg.

7. Distriktstilskudd til frukt, bær og grønnsaker økes med 10 mill. kroner, inkl. potetproduksjon i Nord-Norge.
8. Arealtilskuddet til poteter økes med 21,7 mill. kroner.
9. Prisen for avrenspoteter økes fra 40 til 50 øre per kg, og bevilgningen til Tilskudd til potetspritt og potetstivelse økes med 3 mill. kroner.

4.2 Klima

I 2019 ble det inngått en intensjonsavtale mellom jordbruket og staten med mål om å redusere klimagassutslippene og øke opptak av karbon med 5 mill. tonn CO₂-ekvivalenter innen 2030. I årets forenklede forhandlinger er partene enige om å prioritere tiltak med klimavirkning. Partene er enige om en økt satsing på følgende tiltak som bokføres i det offisielle klimagassregnskapet: fossiltfri oppvarming og maskinpark, biogass, utvidet gjødsellager og -dekke samt miljøvennlig gjødselspredning. I tillegg prioriterer partene å arbeide videre med å øke kunnskapsgrunnlaget innenfor klimaområdet.

Regionale miljøprogram

Partene er enige om at rammen for regionale miljøprogram (RMP) økes med 23 mill. kroner i 2021. Tiltaket miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel skal prioriteres. Dette er også et viktig tiltak for å følge opp forpliktelsen Norge har med hensyn til Gøteborgprotokollen. Videre skal tiltaket fangvekster prioriteres da dette, i tillegg til å begrense avrenning til vann, også bidrar til reduserte lystgassutslipp.

Erosjonsrisikokart er et viktig verktøy for å vurdere hvilke areal som er mest erosjonsutsatte og for å velge rett tiltak på rett sted. Våren 2019 ble arbeidet med å utarbeide nye erosjonsrisikokart ferdigstilt. I jordbruksoppgjøret 2019 ble partene enige om at innføringen av de nye erosjonsrisikokartene burde utsettes til søknadsomgangen 2020. Det ble pekt på at betydelig større arealer har fått lavere erosjonsrisikoklasse samtidig som erosjon i vannførende drag ikke inngår i kartgrunnlaget. Høsten 2019 har NIBIO utviklet drogkart som supplerer de nye erosjonsrisikokartene og gir et mer helhetlig bilde av erosjonsrisikoen på jordbruksarealene. Dette arbeidet var ikke ferdig før vinteren i 2020. Partene er derfor enige om at nye erosjonsrisikokart først skal innføres for søknadsomgangen/vekstsesongen 2021. Partene er videre enige om

Tabell 4.1 Fordeling av midler til regionale miljøprogram for søknadsomgangen 2020 med utbetaling 2021. Mill. kroner.

Fylker	Mill. kroner
Oslo og Viken	136,9
Innlandet	124,5
Vestfold og Telemark	36,0
Agder	16,4
Rogaland	41,9
Vestland	61,3
Møre og Romsdal	22,2
Trøndelag	71,3
Nordland	25,5
Troms og Finnmark	15,2
Sum post 74.19	551,2

at Landbruksdirektoratet får i oppdrag å se nærmere på fordelingsnøkkelen for RMP med utgangspunkt i alle endringer som er gjort i programmet de siste årene. Arbeidet skal være ferdigstilt innen 31.12.2020. Det etableres en referansegruppe med avtalepartene.

Klimarådgivning

Partene er enige om at tilskudd til klimarådgivning skal implementeres som en del av Regionale miljøprogram fra vekstsesongen/søknadsomgangen 2021. Rådgivningen skal omfatte bondens arbeid med å redusere utslipp, øke opptak og klimatilpasning. Landbruksdirektoratet gis i oppdrag å utrede hvordan en tilskuddsordning kan utformes. Utredningen skal ferdigstilles innen 31.12.2020, slik at fylkene får tilstrekkelig tid til å iverksette tiltaket fra og med søknadsomgangen 2021. Partene er videre enige om at arbeidet må gjøres i samråd med Klimasmart Landbruk og at det må etableres en referansegruppe der avtalepartene deltar.

Partene er videre enige om å prioritere følgende ordninger under Landbrukets utviklingsfond:

1. Innenfor ordningen Nasjonale tilretteleggingsmidler kan det søkes om støtte til å utvikle et opplegg for opplæring og kursing av klimarådgivere.

2. Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling i landbruket styrkes med 10 mill. kroner. Prosjekter som bidrar til å redusere fossile utslipp på gårdsnivå skal prioriteres.
3. Innenfor forskningsmidlene skal følgende forskningsprosjekt igangsettes nå: Fangvekster trekkes frem som et aktuelt klimatiltak. Tiltaket bokføres per nå ikke i klimagassregnskapet. Det er nødvendig med forbedret kunnskapsgrunnlag når det gjelder fangvekstenes karbonlagringseffekt, virkning på lystgassutslipp, samt vurdering av aktuelle arter og dyringsmetoder for norske forhold. Det skal gis en delrapportering fra dette arbeidet innen 15. mars 2021.
4. Investeringer i gjødsellager og kum med fast toppdekke prioriteres over IBU-midlene.
5. Avsetningen til SMIL økes med 5 mill. kroner for 2021, slik at den totale avsetningen blir 132 mill. kroner. Klimatilpasning, herunder særskilt hydrotekniske tiltak skal prioriteres der behovene er store, for eksempel i leirjordsområder med mye senking- og lukkingsanlegg.
6. Avsetningen til Klima- og miljøprogrammet økes med 6 mill. kroner til 28 mill. kroner fra 2021.

I Jordprogrammet som nylig ble ferdigstilt fra en arbeidsgruppe, anbefales det at jord innlemmes som et tema i Klima- og miljøprogrammet. Partene er enige om å følge opp denne anbefalingen. Prosjekter som kan bidra til økt karbonbinding i jord, herunder fangvekster og biokull, skal prioriteres innenfor dette området.

Regnskapsgruppen for klimaavtalen for jordbruket skal nedsettes så raskt som mulig. Det øremerkes 2 mill. kroner i 2020 til utredninger i regi av denne gruppa, blant annet for å følge opp anbefalingene fra Teknisk beregningsutvalg for klimatiltak i jordbruket.

7. Det er etablert et tilskudd som skal stimulere til at husdyrgjødsel blir levert til biogassanlegg. En arbeidsgruppe har gjort en vurdering av mulige innretninger av tilskuddet for å øke oppslutningen om ordningen. Blant de foreslåtte tiltakene er at tilskuddssatsen økes til et nivå som gjør husdyrgjødsel som substrat attraktivt og dermed bidrar til å redusere økonomiske barrierer for behandling av husdyrgjødsel i biogassanlegg.

Partene er enige om at tilskuddssatsen for levering av husdyrgjødsel til biogassproduksjon økes til 100 kroner per tonn husdyrgjød-

sel. Det er videre ventet at omfanget av leveranser og søknader om tilskudd øker. Partene er derfor enige om å øke rammen til tilskudd for levering av husdyrgjødsel til biogassanlegg med 4 mill. kroner til 9 mill. kroner i 2021.

Tilskudd for levering av husdyrgjødsel til biogassanlegg ble i sin tid etablert som pilotordning, men er nå å betrakte som en ordinær ordning. Ordningen er et viktig bidrag for å skape forutsigbarhet for aktørene.

4.3 Landbrukets utviklingsfond

Ordningene under LUF omfatter virkemidler innenfor næringsutvikling- og miljøtiltak, herunder bl.a. tilskuddsordninger, utviklingsprogram og prosjekter.

Regnskap og prognoser for utviklingen av fondet er basert på Landbruksdirektoratets rapport nr. 3-18/2020. Per 31. desember 2019 var fondets egenkapital 1 236 mill. kroner. Av dette var 1 194 mill. kroner inntående i Norges Bank, inkl. a konto i Innovasjon Norge. 83 mill. kroner var utestående investeringslån. Tabell 4.2 viser kapital situasjonen i LUF.

Fondet har ansvar for innvilgede, men ikke utbetalte tilskudd. Ansvar per 31. desember 2019 er beregnet til 2 674 mill. kroner. En vesentlig del av ansvaret er knyttet til rentestøtteordningen som har en planlagt utbetalingstid på 15 år. Ordningen ble avvirket i jordbruksoppkjøret 2015, og dette vil etter hvert bidra til at det langsiktige ansvaret reduseres.

LUF tilføres 9,5 mill. kroner i 2020 gjennom omdisponering av midler i 2020, jf. tabell 4.2 Partene er videre enige om at bevilgningen til fondet økes med 45 mill. kroner og settes til 1 295,6 mill. kroner.

I 2020 svekkes fondets likviditet med 254 mill. kroner. Prognosen for 2021 viser at fondets egenkapital og likviditet svekkes ytterligere. Kapital situasjonen og likviditetsutviklingen for LUF må holdes under oppsyn.

4.3.1 Tilskuddsramme for LUF

Tabell 4.3 viser tilskuddsrammen for LUF i 2021, samt endring i tilskuddsramme fra 2020 til 2021. Tilskuddsrammen for fondet foreslås satt til 1 733 mill. kroner inkl. utbetaling til rentestøtte.

Tilskuddsnivået for de fleste ordningene videreføres på samme nivå som for 2020, med unntak av midler til investering og bedriftsutvik-

Tabell 4.2 Fremføring av kapital situasjonen for LUF 2019–2021. Mill. kroner

	Regnskap 2019	Prognose 2020	Prognose 2021
Bevilgning	1 133,5	1 250,6	1 295,6
Engangsoverføring, udisponerte midler	60,4	9,5	
Renteinntekter	17,0	8,5	10,2
Andre inntekter	52,4	25,2	25,2
Sum tilførsel	1 263,4	1 293,8	1 331,0
Utbetalinger jf. statusrapport LUF 3-18/2020	1 647,8	1 574,2	1 511,0
Endring i tilskuddsramme ¹		7,0	45,0
Sum utbetalinger	1 647,8	1 581,2	1 556,0
Innestående i Norges Bank, inkl. a konto IN	1 193,6	991,1	746,2
Utestående investeringslån	83,2	44,4	64,2
<i>Sum eiendeler</i>	<i>1 276,8</i>	<i>1 035,4</i>	<i>810,4</i>
Tapsfond BU risikolån	40,9	40,0	41,5
<i>Sum Egenkapital i LUF</i>	<i>1 235,9</i>	<i>995,4</i>	<i>768,9</i>
<i>Likviditet</i>			
Tilført årsbevilgning, renteinntekter m.m.	1 263,4	1 293,8	1 331,0
Netto tilførsel av kapital ifm. Investeringslån (avdrag)	45,3	33,4	24,8
Disponibel likviditet	1 308,7	1 327,2	1 355,8
Utbetalinger	1 647,8	1 581,2	1 556,0
<i>Endring i likviditet</i>	<i>-339,1</i>	<i>-254,1</i>	<i>-200,2</i>

¹ Økt tilskuddsramme for 2020 og 2021 vil trolig ikke komme til utbetaling i sin helhet i tilsagnsåret.

ling (IBU-ordningen), nasjonale tilretteleggingsmidler, Verdskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling i landbruket, Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL), Klima- og miljøprogrammet og biogassordningen.

Avsetningen på 2 mill. kroner til nasjonalt rekrutteringsprosjekt som ble gjort for 2020 var et engangsbeløp og videreføres ikke i 2021. Midler avsatt i 2020 kan også benyttes i 2021 til prosjektet. Når det gjelder avsetningen til klimasmart landbruk på 8 mill. kroner til ferdigstilling av klimakalkulator er dette også en bevilgning som ikke videreføres i 2021. Prosjektet kan disponere ev. udisponerte midler fra 2020 også i 2021 til formålet.

Det gjøres følgende justeringer sammenlignet med 2020 jf. Prop. 120 S (2018–2019) *Jordbruksoppjøret 2019*:

Midler til investering og bedriftsutvikling (IBU-ordningen)

Avtalepartene er enige om å øke avsetningen med 30 mill. kroner til 664,5 mill. kroner. Investeringer i gjødsellager og tak på kum prioriteres. 120 mill. kroner av avsetningen øremerkes til nasjonalt program for investeringer i grøntsektoren. Midlene skal gå til investerings-, kompetanse- og produktutvikling til produsenter i grøntnæringen. Nye produsenter bør prioriteres ved markedsvekst.

Nasjonale tilretteleggingsmidler

Dagens avsetning på 8 mill. kroner videreføres. Det avsettes 5 mill. kroner til utviklingsprosjekter innen grøntsektoren og klimaområdet jf. særskilt omtale av dette i kapittel 4.1 og 4.2.

Tabell 4.3 Tilskuddsramme for LUF. Mill. kroner

	2020	Ekstra 2020	2021	Endring 2020–2021
Bedriftsrettede midler til investering og utvikling	634,5		664,5	30,0
Nasjonale tilretteleggingsmidler	8,0	5,0	8,0	0,0
Inn på tunet-løftet del 2	3,0		3,0	0,0
Regionale tilretteleggingsmidler	48,0		48,0	0,0
Områderettet innsats				
<i>Arktisk landbruk</i>	4,0		4,0	0,0
<i>Fjellandbruket</i>	4,0		4,0	0,0
Rekruttering og kompetanse i landbruket				
<i>Nasjonalt rekrutteringsprosjekt</i>	2,0		0,0	-2,0
<i>Regionale kompetansenettverk for lokalmat</i>	14,0		14,0	0,0
<i>Regionale tilskudd til rekruttering og komp.heving</i>	14,0		14,0	0,0
<i>Nasjonal modell for voksenagronom</i>	17,0		17,0	0,0
<i>Mentorordning</i>	4,0		4,0	0,0
Forskning og utvikling	82,0		82,0	0,0
PRESIS- Presisjonsjordbruk i praksis	4,0		4,0	0,0
Matmerk	63,0		63,0	0,0
Utviklingsprogrammet	92,0		92,0	0,0
Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologi- utvikling i landbruket	87,0		97,0	10,0
Skogbruk	257,0		257,0	0,0
Oppfølging av handlingsplan mot villsvin	2,0		2,0	0,0
Midler til konfliktforeb. tiltak jordbruk/reindrift	1,5		1,5	0,0
Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)	127,0		132,0	5,0
Drenering	68,0		68,0	0,0
Tilskudd til tiltak i beiteområder	23,0		23,0	0,0
Handlingsplan for plantevernmidler	12,0		12,0	0,0
Klima- og miljøprogram	22,0	2,0	28,0	6,0
Klimasmart landbruk	8,0		0,0	-8,0
Biogass	5,0		9,0	4,0
Støtte verdensarvområdene og utv. kulturlandskap	23,0		23,0	0,0
Utviklingstiltak innen økologisk landbruk	34,0		34,0	0,0
SUM tilskuddsramme	1 663,0	7,0	1 708,0	45,0
Rentestøtte – utbetalinger	31,0		25,0	-6,0
SUM tilskuddsramme inkl. utbetalinger rentestøtte	1 694,0	7,0	1 733,0	39,0

Forskning og utvikling

Dagens avsetning på 82 mill. kroner videreføres. 10 mill. kroner av avsetningen øremerkes grøntformål. Det vises ellers til særskilt omtale av føringer for forsknings- og utredningsprosjekter i kapittel 4.1 Grøntsektoren og oppfølging av grøntutvalgets rapport og kapittel 4.2 Klima. I tråd med disse føringene skal det avsettes midler til et forskningsprosjekt på fangvekster. Avtalepartene er videre enige om at det avsettes midler til en utredning knyttet til status og behov innen lager og pakkeri i grøntnæringen. Omfanget av utredninger videreføres på omlag samme nivå som i fjor.

Utviklingsprogrammet- landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping

Dagens avsetning på 92 mill. kroner videreføres. Avtalepartene er enige om at omdisponeringer knyttet til koronapandemien vurderes videreført i 2021.

Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling i landbruket

Avtalepartene er enige om å øke tilskuddsrammen med 10 mill. kroner. Utslippsreduserende investeringer prioriteres jf. kapittel 4.2.

Spesielle miljøtiltak i landbruket (SMIL)

Partene er enige om å øke avsetningen til SMIL med 5 mill. kroner for 2021, slik at den totale avsetningen blir 132 mill. kroner. Klimatilpassing, herunder særskilt hydrotekniske tiltak skal prioriteres jf. omtale i kapittel 4.2.

Klima- og miljøprogrammet

Partene er enige om at avsetningen til Klima- og miljøprogrammet økes med 6 mill. kroner til 28 mill. kroner fra 2021. Jord innlemmes som tema i programmet, blant annet som en oppfølging av Jordprogrammet. Det øremerkes midler til utredninger i regi av regnskapsgruppen for klimaavtalen for jordbruket, jf. omtale i kapittel 4.2

Biogass

Partene er enige om at tilskuddssatsen for levering av husdyrgjødsel til biogassproduksjon økes til 100 kroner per tonn husdyrgjødsel. Rammen til tilskudd for levering av husdyrgjødsel til biogass-

anlegg økes med 4 mill. kroner til 9 mill. kroner i 2021. Tilskudd for levering av husdyrgjødsel til biogassanlegg ble i sin tid etablert som pilotordning, men er nå å betrakte som en ordinær ordning. Se nærmere omtale i kapittel 4.2

4.4 Distrikt

Avtalen øker distriktsprofilen ytterligere ved å styrke grunnlaget for den geografiske produksjonsfordelingen, gjennom økte inntektsmuligheter for planteproduksjonene og ytterligere forsterking av geografisk differensierte ordninger, blant annet distriktstilskudd til frukt og grønt. Satsene i Tilskudd til utmarksbeite økes med 55 mill. kroner. Videre økes tilskuddene til innfrakt av slaktedyr, tilskudd til frakt av kraftfôr og kilometersatsen i Tilskudd til veterinære reiser.

4.5 Korn, mel og kraftfôr

Avtalen opprettholder og styrker arbeidsdelingen i jordbruket, slik at arealer til korn- og grøntproduksjon opprettholdes og tyngden av den grasbaserte husdyrproduksjonen blir liggende i distriktene. Fordelingen av målpriser forsterker signalet om at det er rom for en økning av norsk korn, særlig mathvete. Fordelingen av målprisene på korn går frem av vedlegg 1. Økningen i målprisene for fôrkorn må fastsettes gjennom avveininger mellom lønnsomhet i fôrkornproduksjonen og hensynet til kostnader i husdyrholdet. På samme måte avveies økningen i pris på matkorn mot økte kostnader for bakerbransjen. Prisnedskrivningstilskuddet til norsk korn økes slik at prisen på norsk råvare til kraftfôr holdes uendret. Matkorntilskuddet økes med 8,7 mill. kroner slik at prisen på korn til matmel holdes uendret. Videre økes arealtilskuddet for korn for å stimulere til økt kornareal, og frakttilskuddet til kraftfôr økes med 8 mill. kroner.

I jordbruksoppgjøret 2018 ble det vedtatt å prioritere tørke- og lageranlegg for korn innenfor IBU-midlene for 2019. Prioriteringen ble videreført for 2020, og videreføres også for 2021.

4.6 Melk

Melkeproduksjonen er avgjørende for målsettingen om landbruk i hele landet. Lønnsomheten i produksjonen har vært god, men den blir utfordret av at produksjonen av Jarlsbergost flyttes til

Irland og økende import av melkeprodukter. Etterspørselen etter melkekvote er fortsatt høy og det investeres mye i næringen, spesielt pga. kravet om løsdriftsfjøs fra 2034.

Målprisene på melk holdes uendret. For melk prioriterer partene konkurransekraft mot import for å opprettholde volum i norsk melkeproduksjon. Satsene i prisutjevningsordningen for melk justeres slik at gjennomsnittlig råvarepris for melk reduseres med 5–6 øre per liter. Det betyr lavere pris ut mot forbrukermarkedet, men uendret pris til bonden.

I tillegg økes satsene for flere tilskudd, blant annet driftstilskudd til ku- og geitemelkproduksjon, husdyrtilskuddet og utmarksbeitetilskuddet. Endringene framgår av vedlegg 1.

4.6.1 Nedskalering av melkeproduksjonen

Fjerningen av eksportsubsidiene som følge av WTO-avtalen fra 2015, innebar at eksportsubsidiene til eksport av bl.a. Jarlsbergost blir avvirket fra 1. juli 2020 og den norske melkeproduksjonen nedskaleres. I jordbruksoppkjøret 2019 ble partene enige om å gjennomføre en prosess høsten 2019 for å utarbeide et opplegg for nedskaleringen. Den 19. oktober 2019 ble staten og Norges Bondelag enige å gjennomføre nedskaleringen ved bruk av forholdstallet på disponibel kvote og oppkjøp av melkekvote med geografisk differensierte priser. Partene var videre enige om at det ekstraordinære oppkjøpet skulle finansieres over omsetningsavgiften for melk og en statlig medfinansiering på inntil 200 mill. kroner. Den gjeldende ordningen for kjøp og salg av melkekvote ble samtidig suspendert. I perioden 2. januar 2020 – 31. mars 2020 kjøpte staten opp i underkant av 40 mill. liter kvote, som tas ut av markedet fra 1. januar 2021. Avtalen mellom staten og Norges Bondelag ligger som vedlegg 5.

Som følge av enigheten om en oppkjøpsordning, ble omsetningsavgiften for melk økt til 22 øre fra 1. juli 2019 og 30 øre fra 1. januar 2020. Det er ventet at omsetningsavgiften vil settes ned fra 1. januar 2021 som følge av at den ekstraordinære oppkjøpsrunden er avsluttet.

4.6.2 Gjeninnføring av ordinær omsetningsordning for melk

I avtalen om nedskalering av melkeproduksjonen mellom staten og Norges Bondelag heter det i punkt 4 at «Etter at partene har gjort en vurdering av statlig andel og pris, innføres ordinær omsetningsordning for melkekvote med virkning fra

kvoteåret 2022». Partene i jordbruksoppkjøret er enige om at dette følges opp. Søknadsfrist for den ordinære omsetningsrunden vil være 1. august 2021. Partene er videre enige om at:

- Andelen av kvote som må bli solgt til staten økes fra minimum 20 pst. til minimum 40 pst. av omsatt kvotemengde.
- Prisen på salg av kvote til staten økes fra kr. 2,50 per liter til kr. 4,00 per liter.
- Eventuelt salg av statlig kvote selges ut igjen i kvoteregionene.

Endringene gjelder både ku- og geitemelkkvote.

4.6.3 Inndragning av geitemelkkvote solgt til staten i omsetningsrunden 2021

Som følge av overproduksjon av geitemelk vil ikke kvote som selges gjennom den statlige ordningen i 2021 bli videresolgt. Som fastsatt i jordbruksavtalen finansieres inndragningen over omsetningsavgiften for melk.

4.6.4 Høring av satser i prisutjevningsordningen

Landbruksdirektoratet har sendt forslag til satser i prisutjevningsordningen for melk for kommende avtaleperiode på høring, jf. høringsbrev av 3.4.2020. Satsene i prisutjevningsordningen fastsettes av Landbruksdirektoratet etter ordinære forvaltningsmessige prosedyrer, men avtalepartene i jordbruksoppkjøret kan gi føringer. Partene har ikke merknader til høringsforslaget fra Landbruksdirektoratet. Effekten av satsendringene i prisutjevningsordningen og en uendret målpris er lavere priser ut til forbruker og en styrking av konkurransekraften for norsk melk.

4.7 Kjøtt og egg

I flere av de siste årene har det vært store overskudd av svin, sau/lam og egg, og vi er nå nær markedsdekning med norsk storfekjøtt. Forbrukstrender går i retning av mindre kjøttinntak i kostholdet, og kan bidra til redusert produksjons- og salgsvolum for norsk husdyrbruk.

Med grunnlag i de overnevnte momentene er partene enige om at det samlet kun bør gjennomføres en relativt begrenset økning av satsene i eksisterende tilskuddsordninger rettet mot kjøttproduksjon.

Økningen i satser og bevilgning til tilskudd husdyr for melkekyr og driftstilskudd til melke-

produksjon bidrar til kjøttproduksjon på storfe av melkerase. Satsene for driftstilskudd til spesialisert kjøttfeproduksjon økes.

For å bidra til bruk av utmarksbeiteressursene økes satsene per storfe og småfe i tilskuddsordningen for dyr på utmarksbeite.

På grunn av en vanskelig markedssituasjon har målprisen for svinekjøtt vært uendret over flere år. Fordi markedssituasjonen for svinekjøtt har blitt noe bedre i 2020 og med grunnlag i kostnadsutviklingen for produksjonen i de senere år, økes målprisen for gris med 1,46 kroner per kg.

For fjørfeholdet økes satsene i tilskudd husdyr for verpehøns og rugeeggproduksjon.

Satsendringene framgår av vedlegg 1.

Frakttilskudd slaktedyr

For å styrke frakttilskuddet for inntransport av husdyr fra bonde til slakteri økes bevilgningen til ordningen med 12 mill. kroner. Økningen bidrar til å kompensere for kostnadsutviklingen i transportsektoren, inkl. de økte fraktkostnadene pga. avvikling av dispensasjonsadgangen fra regelverket for kjøre- og hviletid for innenlands slaktedyrtransport.

Avtalepartene ba ved jordbruksoppkjøret i 2019 Landbruksdirektoratet om å legge fram en rapport før årets jordbruksforhandlinger med evaluering av tilskudd til frakt av slaktedyr. Direktoratet har i rapport nr. 17/2020 gitt flere anbefalinger om mulige endringer av tilskuddsordningen.

Med grunnlag i rapporten er partene enige om at anleggsstrukturen for store slakterier som legges til grunn for beregningen av tilskuddet, kun skal endres hvert femte år. Flere av Landbruksdirektoratets forslag i rapporten om tilskuddsordningen vil kreve en endring i pristilskuddsforskriften om de skal gjennomføres. Forslagene vurderes i en separat forskriftsprosess i 2020 med grunnlag i et høringsbrev fra Landbruks- og matdepartementet.

4.8 Velferdsordninger

Gode velferdsordninger i landbruket er viktig for å bidra til rekruttering og landbruk over hele landet. Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid bidrar til finansiering av leid arbeidshjelp og på den måten til at husdyrprodusenter kan ta ferie og få ordnet fritid. Satsene per dyr økes med 2,8 pst. og taket for tilskudd per foretak økes med 2 400 kroner til 85 800 kroner per år.

Tilskudd til avløsning ved sykdom, fødsel mv. er viktig for jordbruket gjennom å finansiere arbeidshjelp når brukerne pga. sykdom, svangerskap eller andre grunner ikke kan ta del i driften. Ved jordbruksoppkjøret i 2019 ba partene Landbruksdirektoratet om å evaluere avløsertilskudd ved sykdom hos barn. For foreldre med barn som er kronisk syke eller har nedsatt funksjonsevne økes antall avløserdager det kan gis tilskudd for per år i samsvar med forslag i direktoratets rapport nr. 15/2020. Antall avløserdager økes fra 20 til 30 dager per forelder og år, for aleneforeldre til 60 dager per år. Endringen av regelverket innebærer en bevilgningsøkning på 0,2 mill. kroner.

Etter forskrift om tidligpensjon for jordbrukere skal ordningen bidra til å lette generasjonsoverganger i jordbruket for de som har hatt hoveddelen av sine inntekter fra jordbruk/gartneri og skogbruk. Satsene økes med 5 200 og 8 320 kroner for henholdsvis enbruger- og tobrukerpensjon.

Tilskudd til sykepengeordningen i jordbruket skal finansiere merutbetalingen av sykepenger til jordbrukere fordi de ikke mottar sykepenger som selvstendig næringsdrivende, men på nivå med lønsmottakere. Bevilgningen til ordningen økes med 5,2 mill. kroner for å finansiere prognosert økt forbruk over tilskuddsordningen.

4.9 Andre politikkområder

4.9.1 Erstatning ved klimabetingede skader i plante- og honningproduksjon

I sluttprotokollen fra jordbruksforhandlingene i 2019 står det «Partene er enige om å foreta en gjennomgang av avlingsskadeordningen basert på erfaringene fra 2018 etter at Landbruksdirektoratet har gjennomført sin evaluering.» Den 20. januar 2020 la Landbruksdirektoratet fram rapport nr. 3/2020 «Evaluering av iverksatte tiltak – tørkesommeren 2018.»

I avtalen heter det at:

«Partene er enige om at det oppnevnes en partsammensatt arbeidsgruppe som skal vurdere flere sider ved den gjeldende ordningen og eventuelt komme med forslag til endringer i regelverket. Mandatet for arbeidet er en gjennomgang av gjeldende regelverk og foreslå endringer der følgende forhold belyses særskilt:

- Vurdere formålet i gjeldende ordning.
- Vurdere i hvilke tilfeller det vil være riktig at en statlig tilskuddsordning supplerer

næringsutøvernes eget ansvar for risiko-begrensning, herunder:

- sikre at ordningen ikke undergraver stimulans til tapsbegrensende tiltak
- vurdere ordningen opp mot de muligheter som finnes i forsikringsmarkedet
- Vurdere hensyn til detaljeringsgrad opp mot hensynet til enkel forvaltning, jf. de punktene Landbruksdirektoratet nevner:
 - om erstatningssatser bør oppdateres oftere, spesielt vekster som årlig eller i perioder har markerte prisendringer, jf. vedlegg 3
 - om nivået på normalavlingsgruppene i grovførerstatningen bør revideres
 - om de økologiske normavlingene i grovførerstatningen er satt for lavt
 - om innmarksbeite bør inngå i grovførberegningen, jf. vedlegg 3
 - å gi mulighet til individuell beregning av gjennomsnittsavling forutsatt god egen-dokumentasjon av avlingsnivå i grovførproduksjon
 - om det skal fastsettes krav til antall dyr pr. arealenhet (husdyrtetthet) for at beregningsmetoden basert på normavling kan benyttes
 - om arealdata fra areal- og kulturlandskapsstilskuddet i stedet for driftssenter skal legges til grunn for foretak med areal i flere kommuner med ulik normavling.
 - nødvendigheten av forskjellige erstatningssatser og enheter i erstatningsberegningen for salgsproduksjon av grovfør og erstatningsberegningen av grovfør i foretak med husdyr
- Vurdere om ordningen også bør omfatte andre årsaker til inntektssvikt enn tapt volum som følge av klimatiske forhold.
- Vurdere dagens tak og inndeling av vekstgrupper

Frist for å avlevere rapport settes til 1. januar 2022, slik at rapporten kan legges til grunn ved jordbruksoppkjøret i 2022, eventuelt med virkning fra vekstsesongen 2022.»

4.9.2 Utvidelse av ordningen med erstatning for avlingssvikt i 2020 som følge av mangel på arbeidskraft

I produksjonssesongen 2020 har det oppstått en ny situasjon med risiko for svikt i planteproduksjonen som følge av nasjonale og internasjonale

tiltak mot spredning av koronaviruset. Innenfor norsk frukt, bær og grøntproduksjon med betydelig behov for manuell arbeidskraft i innhøstingssesongen, har næringen basert mye av denne arbeidskraften på personer som kommer til Norge fra Asia, Polen og Baltikum i den perioden sesongen varer. Med de restriksjoner som ble innført i mange land over hele verden knyttet til å krysse landegrensler, oppstod en situasjon i forkant av sesongen 2020 at mange ikke hadde noen løsning på hvordan behovet for arbeidskraft kunne løses.

En samlet næringskomite anmodet regjeringen om å finne løsninger som kunne bidra til at nasjonal produksjon ble opprettholdt gjennom risikoreduserende tiltak. Blant flere andre tiltak som skulle lette muligheten for norsk arbeidskraft i en situasjon med rekordstor arbeidsledighet og svært mange permitterte, samt gjøre det enklere å få inn sesongarbeidere fra EØS-land, tilbød regjeringen også å gjøre endringer i ordningen med erstatning for klimabetinget avlingsskade.

Partene signerte en protokoll den 20. april som åpnet for at redusert salgsproduksjon som følge av mangel på manuell arbeidskraft knyttet til restriksjoner mot spredning av viruset ble tatt inn som en midlertidig vilkår for sesongen 2020, jf. vedlegg 4. Vilkåret gjelder vekstgruppene poteter, frukt, bær og grønnsaker inkludert veksthusproduksjon. I tillegg ble taket for utbetaling for disse vekstgruppene økt fra 750 000 kroner til 2 000 000 kroner.

Søknadene om erstatning etter denne ordningen må fremmes innen 1. november, mens saksbehandlingen og utbetalingene vil fordele seg mellom 2020 og 2021. Det er derfor foreslått en økt bevilgningen til ordningen som følge av dette med 1,5 mill. kroner i 2020. For 2021 er det lagt til grunn en økt bevilgning på 3,5 mill. kroner.

4.9.3 Bruk av norske fôrressurser

Som kunnskapsgrunnlag for forhandlingene i 2021 er partene enige om at Landbruksdirektoratet får i oppdrag å vurdere forbedring av virkemidlene over jordbruksavtalen med sikte på økt norsk fôrproduksjon. Utredningen skal vurdere:

- Virkemidler for bedre grovførkvalitet og mer klimavennlig føring, jf. bl.a. prosjektet Grovfør 2020.
- Virkemidler for økt norsk produksjon av proteinvekster og avveining mot bruk av arealer egnet for korn og plantevekster til mat.
- Virkemidler for produksjonsmåter som baserer seg på norske ressurser, beiting og utmark.

Det skal opprettes referansegrupper med deltakelse fra avtalepartene og relevante fagmiljøer. Det kan benyttes midler fra post 21 *Spesielle driftsutgifter* til å finansiere nødvendige utredninger for å gjennomføre arbeidet.

4.9.4 Tilskudd til veterinære reiser

Som et bidrag til å styrke distriktsprofilen i virkemidlene over jordbruksavtalen økes kilometer-satsen i Tilskudd til veterinære reiser med 1,50 kroner per kilometer ved bruk av eget fremkomstmiddel. Ny sats for ordningen i 2021 blir 13,57 kroner per kilometer.

Med bakgrunn i utfordringer knyttet til koronapandemien var partene 20. april 2020 enige om en endring i jordbruksavtalens bestemmelser om veterinære reiser, jf. vedlegg 4. I protokollen punkt 2 heter det at: «*Med bakgrunn i utfordringer knyttet til koronaepidemien er partene enige om å utvide tilskuddstaket for andre kostnader per reise ved bruk av leid skyssbåt i satser for tilskudd til veterinærreiser. I tilfeller der det er nødvendig å bruke beredskapsfartøy og dette medfører ekstraordinære kostnader pga. koronaepidemien fastsettes maksimalt tilskudd til kr 15 000.*»

Endringen gjelder for søknader knyttet til koronapandemien, dvs. som kom til behandling fra og med 20. april inneværende år.

4.9.5 Finansiering av utredninger, evalueringer og elektroniske fagsystem

Over jordbruksavtalens post 21 finansieres utredninger, evalueringer og utvikling av IKT- og

fagsystemer til forvaltning av ordninger. Enkle, robuste og brukervennlige elektroniske forvaltningssystemer bidrar til god og effektiv forvaltning, både for næringsutøvere og forvaltning. For 2021 er partene enige om å avsette 14,4 mill. kroner til utvikling av nytt fagsystem for erstatningsordningene i landbruket, 1,2 mill. kroner til kartløsning i Agros for ordningen Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL), 0,5 mill. kroner til digital løsning i Agros for søknader om nydyrking og 0,3 mill. kroner til digitalisering av skogforvaltningen. Det settes av 2 mill. kroner til utredninger og evalueringer.

4.9.6 Tilskudd til råvareprisordningen

RÅK-ordningen skal utjevne forskjellene i råvarekostnader ved handel med bearbejdede jordbruksvarer innenfor EØS-området. Det gis kompensasjon både for norskproduserte ferdigvarer som blir omsatt i Norge (PNS), og til og med 2020 også for bearbejdede norske landbruksvarer som blir eksportert. «RÅK-industrien» er en betydelig avtaker av råvarer fra jordbruket, og det er viktig at bevilgningene over ordningen blir tilpasset engrosprisene på norskproduserte jordbruksvarer. Bevilgningsbehovet til ordningen vil også være påvirket av verdensmarkedsprisen og valutakurser.

Med grunnlag i prognosert bevilgningsbehov og målprisøkningen for poteter er partene enige om et bevilgningsbehov på 200,75 mill. kroner for RÅK-ordningen i 2021.

5 Oversikt over postene på kapittel 1150 og 4150

5.1 Budsjettmessige forhold

5.1.1 Innledning

Jordbruksoppjøret 2020 dreier seg i hovedsak om budsjettmessige endringer for budsjettåret 2021. Landbruksdirektoratet utarbeider prognoser for forbruket i 2020 på de enkelte ordninger med utgangspunkt i gjeldende satser og regelverk. På bakgrunn av dette fremmes det nye bevilgningsforslag for Stortinget som innebærer endringer og om Disposeringer innenfor gjeldende

budsjett, og som tilpasser bevilgningene til det faktiske behov. Bevilgningsforslagene tar også hensyn til overførte bevilgninger fra året før på de overførbare postene.

5.1.2 Overførte beløp fra 2019 og om Disposering av bevilgninger i 2020

Overførte beløp fra 2019 til 2020

På de overførbare postene er det overført 46,1 mill. kroner fra 2019 til 2020, jf. tabell 5.1.

Tabell 5.1 Overførte beløp fra 2019 til 2020. Mill. kroner.

Post	Ordning	
21	Spesielle driftsutgifter	8,119
70	Markedsregulering m.m.	1,024
74	Direkte tilskudd	10,164
77	Utviklingstiltak	12,799
78	Velferdsordninger	13,970
	Sum overførte bevilgninger	46,076

Prognoser for forbruk i 2020

Prognosene for bevilgningsbehov i 2020 ble fremlagt av Landbruksdirektoratet den 14.4.2020. Som følge av endrede valutakurser, ble prognosen for

bevilgning til RÅK på post 71 justert den 21. april. Forbruksprognosen på de overførbare postene i 2020 viser et underforbruk på 47,370 mill. kroner sammenlignet med vedtatt budsjett for 2020, jf. tabell 5.2.

Tabell 5.2 Prognoser for forbruk i 2020. Mill. kroner.

Post	Ordning	Budsjett minus prognose
21	Spesielle driftsutgifter	-5,868
70	Markedsregulering m.m.	9,025
74	Direkte tilskudd	49,444
77	Utviklingstiltak	-12,698
78	Velferdsordninger	7,467
	Sum udisponert bevilgning 2020 overførte bevilgninger	47,370

I proposisjonen om jordbruksoppkjøret fremmes kun forslag til bevilgningsendringer som følger av justerte tilskuddssatser. Forslag om justeringer av overslagsbevilgningene på grunnlag av endret volum fremmes normalt i nysalderingen av budsjettet.

Omdisponeringer i 2020

Summen av udisponerte, overførte midler fra 2019 og innsparinger innenfor budsjettet i 2020 blir etter dette 93,4 mill. kroner. Dette er midler som kan omdisponeres innenfor rammen av uendret budsjett i 2020.

I jordbruksavtalen er partene enige om en økning i kornprisene fra 1. juli 2020. For matkorn er det foreslått en gjennomsnittlig økning på 17 øre/kg, og for førkorn ca. 11 øre per kg. For å regulere engrosprisene på råvarer til kraftfôr og matmel, er partene enige om å øke prisnedskrivningen av norsk korn slik at økningene i målprisene ikke bidrar til økte råvarekostnader til kraftfôr og matmel. Disse justeringene gjennomføres derfor

fra 1. juli 2020. Dette innebærer at bevilgningsbehovet på post 73 øker med 82,4 mill. kroner i 2020.

I kap. 1.2 omtales protokollen av 20. april 2020 der partene var enige om å utvide den eksisterende erstatningsordningen for avlingsskade med en midlertidig bestemmelse for 2020 som omfatter avlingssvikt som følge av mangel på arbeidskraft. Som følge av dette er bevilgningen til post 71 økt med 1,5 mill. kroner i 2020. Protokollen følger som vedlegg 4.

Det resterende disponible beløp på 9,55 mill. kroner i 2020 bevilges til post 50, Landbrukets utviklingsfond. Av dette har partene satt av følgende disponeringer:

- 2 mill. kroner til Klima- og miljøprogrammet for utredninger i regi av regnskapsgruppen for klimaavtalen.
- 5 mill. kroner til Nasjonale tilretteleggingsmidler, hvorav 2 mill. kroner benyttes til utredninger i grøntsektoren og 3 mill. kroner til kompetansetiltak i landbruket for utvikling av kurs for klimarådgivning.

Tabell 5.3 Omdisponeringer og endringer i 2020. Mill. kroner.

		Budsjett 2020 ¹	Omdisp. 2020	Justert budsjett 2020	Overført fra 2019 til 2020
Kapittel 1150					
Post	Benevning				
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	14,533	-2,251	12,282	8,119
50	Fondsavsetninger Tilskudd til LUF	1 250,553	9,546	1 260,099	0,000
70.11	Avsetningstiltak	31,400	0,000	31,400	
70.12	Tilskudd til råvareprisutjevningsordningen v.	234,347	-10,049	224,298	1,024
70.13	Tilskudd til potetsprit og potetstivelse	38,000	0,000	38,000	
70	Markedsregulering, <i>kan overføres</i>	303,747	-10,049	293,698	1,024
71	Tilskudd til erstatninger m.m., <i>overslagsbevilgning</i>	43,000	1,500	44,500	
73.11	Tilskudd til norsk ull	124,000		124,000	
73.13	Pristilskudd melk	701,100		701,100	
73.15	Pristilskudd kjøtt	1 453,400		1 453,400	
73.16	Distriktstilskudd egg	3,500		3,500	
73.17	Distriktstilskudd, frukt, bær og veksthus gr.sak.	152,300		152,300	
73.18	Frakttilskudd	385,700		385,700	
73.19	Tilskudd til prisnedskrivning av korn	881,100	78,050	959,150	
73.20	Tilskudd til matkorn	99,500	4,350	103,850	
73	Pristilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	3 800,600	82,400	3 883,000	0,000

Tabell 5.3 Omdisponeringer og endringer i 2020. Mill. kroner.

Kapittel 1150		Budsjett 2020 ¹	Omdisp. 2020	Justert budsjett 2020	Overført fra 2019 til 2020
Post	Benevning				
74.11	Driftstilskudd, melkeproduksjon og spes.kjøttprod.	1 678,900	-13,900	1 665,000	
74.14	Produksjonstilskudd, husdyr	2 552,385	-32,549	2 519,836	10,164
74.16	Beitetilskudd	971,900	8,100	980,000	
74.17	Areal- og kulturlandskapstilskudd	3 552,200	-18,200	3 534,000	
74.19	Tilskudd til regionale miljøprogram	528,159	-0,159	528,000	
74.20	Tilskudd til økologisk landbruk	120,500	-2,900	117,600	
74	Direkte tilskudd, <i>kan overføres</i>	9 404,044	-59,608	9 344,436	10,164
77.11	Tilskudd til dyreavl m.m.	92,600	-2,699	89,901	12,799
77.12	Tilskudd til planteavl m.m.	27,020	0,000	27,020	
77.13	Tilskudd til rådgivning og teknisk planlegging	98,000	0,000	98,000	
77.15	Tilskudd til kvalitets- og salgsfremmende tiltak	49,360	2,598	51,958	
77.17	Tilskudd til fellesanlegg for frukt	15,000	0,000	15,000	
77	Utviklingstiltak, <i>kan overføres</i>	281,980	-0,101	281,879	12,799
78.11	Tilskudd til avløsning for ferie/fritid	1 224,267	-29,237	1 195,030	13,970
78.12	Tilskudd til avløsning ved sykdom mv.	143,500	5,500	149,000	
78.14	Tilskudd til sykepengeordningen i jordbruket	38,700	4,800	43,500	
78.15	Tilskudd til landbruksvikarordningen	68,228	0,000	68,228	
78.16	Tilskudd til tidligpensjonsordning	72,500	-2,500	70,000	
78	Velferdsordninger, <i>kan overføres</i>	1 547,195	-21,437	1 525,758	13,970
SUM KAP. 1150		16 645,652	0,000	16 645,652	46,076

¹ Saldert budsjett

5.1.3 Budsjettmessige endringer fra 2020 til 2021

De budsjettmessige konsekvenser i 2021 av dette jordbruksoppjøret vil bli fremmet for Stortinget i Landbruks- og matdepartementets Prop. 1 S

(2020–2021). I tabell 5.4 vises det justerte bevilgningsbehov som følge av endringene som foreslås i dette jordbruksoppjøret. Endringer som skyldes konsekvensjusteringer eller justerte volumprognoser på overslagsbevilgningene er ikke innarbeidet.

Tabell 5.4 Samlet utslag av oppjøret og foreløpig budsjett 2021. Mill. kroner.

Post	Budsjett 2020 ¹	Endring	Budsjett 2021 ²
21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	14,533	3,867	18,400
50 Tilskudd til Landbrukets utviklingsfond	1 250,553	45,000	1 295,553
70.11 Avsetningstiltak	31,400	0,000	31,400
70.12 Tilskudd til råvareprisordningen mv.	234,347	-33,602	200,745
70.13 Tilskudd til potetsprit og potetstivelse	38,000	3,000	41,000
70 Markedsregulering, <i>kan overføres</i>	303,747	-30,602	273,145
71 Tilskudd til erstatninger m.m., <i>overslagsbevilgning</i>	43,000	3,500	46,500
73.11 Tilskudd til norsk ull	124,000	0,000	124,000
73.13 Pristilskudd melk	701,100	0,000	701,100
73.15 Pristilskudd kjøtt	1 453,400	0,000	1 453,400
73.16 Distriktstilskudd egg	3,500	0,000	3,500
73.17 Distriktstilskudd på frukt, bær og grønnsaker	152,300	10,000	162,300
73.18 Frakttilskudd	385,700	20,000	405,700
73.19 Tilskudd til prisnedskrivning korn	881,100	111,500	992,600
73.20 Tilskudd til matkorn	99,500	8,700	108,200
73 Pristilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	3 800,600	150,200	3 950,800
74.11 Driftstilskudd, melkeproduksjon	1 678,900	0,000	1 678,900
74.14 Produksjonstilskudd husdyr	2 552,385	59,515	2 611,900
74.16 Beitetilskudd	971,900	63,200	1 035,100
74.17 Areal- og kulturlandskapstilskudd	3 552,200	17,100	3 569,300
74.19 Regionale miljøprogram	528,159	22,941	551,100
74.20 Tilskudd til økologisk jordbruk	120,500	0,000	120,500
74 Direkte tilskudd, <i>kan overføres</i>	9 404,044	162,756	9 566,800
77.11 Tilskudd til dyreavl med mer	92,600	5,533	98,133
77.12 Tilskudd til frøavl med mer	27,020	0,000	27,020
77.13 Tilskudd til rådgivning	98,000	0,000	98,000
77.15 Tilskudd til kvalitets- og salgsfremmende tiltak	49,360	2,796	52,156
77.17 Tilskudd til fellesanlegg for frukt	15,000	1,000	16,000
77 Utviklingstiltak, <i>kan overføres</i>	281,980	9,329	291,309

Tabell 5.4 Samlet utslag av oppjøret og foreløpig budsjett 2021. Mill. kroner.

Post	Budsjett 2020 ¹	Endring	Budsjett 2021 ²
78.11 Tilskudd til avløsning for ferie/fritid	1 224,267	0,000	1 224,267
78.12 Tilskudd til avløsning ved sykdom mv	143,500	0,700	144,200
78.14 Tilskudd til sykepengeordningen i jordbruket	38,700	5,200	43,900
78.15 Tilskudd til landbruksvikarordningen	68,228	0,000	68,228
78.16 Tilskudd til tidligpensjonsordning	72,500	0,050	72,550
78 Velferdsordninger, <i>kan overføres</i>	1 547,195	5,950	1 553,145
Sum kapittel 1150	16 645,652	350,00	16 995,652
Sum kapittel. 4150	0,050	0,000	0,050

¹ Saldert budsjett² Før flytting av poster og bevilgninger, samt volum- og konsekvensjusteringer av overslagsbevilgningen

Tabell 5.5 Driftskostnader til utredninger og evalueringer. Mill. kroner.

Ordning	Budsjett 2020	Endring	Budsjett 2021
21 Spesielle driftsutgifter	14,533	3,867	18,400

Tabell 5.6 Post 50 Fondsavsetninger. Mill. kroner.

Ordning	Budsjett 2020	Endring	Budsjett 2021
50 Tilskudd til LUF	1 250,533	45,000	1 295,533

Tabell 5.7 Post 70 Markedsregulering. Mill. kroner.

Ordning	Budsjett 2020	Endring	Budsjett 2021
70.11 Avsetningstiltak, hagebruk	31,400		31,400
<i>Eksportsstøtte</i>	<i>36,000</i>	<i>-36,000</i>	
<i>Prisnedskrivning PNS</i>	<i>198,347</i>	<i>2,398</i>	
70.12 Tilskudd til råvareprisutjevning	234,347	-33,602	200,745
<i>Tilskudd til potetsprit</i>	<i>18,000</i>	<i>1,500</i>	
<i>Tilskudd til potetstivelse, industri</i>	<i>20,000</i>	<i>1,500</i>	
70.13 Tilskudd til potetsprit og potetstivelse	38,000	3,000	41,000
70 Sum	303,747	-30,602	273,145

Tabell 5.8 Post 71 Tilskudd til erstatninger m.m. Mill. kroner.

Ordning	Budsjett 2020	Endring	Budsjett 2021
<i>Erstatning ved avlingssvikt i planteproduksjon</i>	40,000	3,500	
<i>Tilskudd ved svikt i honningproduksjon</i>	3,000		
71 Sum	43,000	3,500	46,500

Tabell 5.9 Post 73 Pristilskudd. Mill. kroner.¹

Ordning	Budsjett 2020	Endring	Budsjett 2021
73.11 Tilskudd til norsk ull	124,000		124,000
<i>Grunntilskudd geitemelk</i>	70,100		
<i>Distriktstilskudd melk</i>	631,000		
73.13 Pristilskudd melk	701,100	0,000	701,100
<i>Grunntilskudd sau, lam, kje</i>	94,000		
<i>Kvalitetstilskudd storfekjøtt</i>	255,000		
<i>Distriktstilskudd kjøtt</i>	654,400		
<i>Kvalitetstilskudd til lammeslakt</i>	450,000		
73.15 Pristilskudd kjøtt	1 453,400	0,000	1 453,400
73.16 Distriktstilskudd egg	3,500		3,500
<i>Distriktstilskudd potet Nord Norge</i>	4,300	0,300	
<i>Distriktstilskudd frukt, bær</i>	124,600	8,100	
<i>Distriktstilskudd grønnsaker</i>	23,400	1,600	
73.17 Distriktstilskudd frukt, bær og veksth.gr.saker	152,300	10,000	162,300
<i>Frakttilskudd kjøtt</i>	143,000	12,000	
<i>Frakttilskudd egg</i>	7,700		
<i>Frakttilskudd kraftfôr</i>	235,000	8,000	
73.18 Frakttilskudd	385,700	20,000	405,700
73.19 Prisnedskrivning korn	881,100	111,500	992,600
73.20 Tilskudd til matkorn	99,500	8,700	108,200
73 Sum	3 800,600	150,200	3 950,800

¹ Bevilgningsendring før kvantumsjustering

Tabell 5.10 Post 74 Direkte tilskudd. Mill. kroner.

	Ordning	Budsjett 2020	Endring	Budsjett 2021
	<i>Driftstilskudd melk</i>	1 334,800	-9,900	
	<i>Driftstilskudd kjøttfeproduksjon</i>	344,100	9,900	
74.11	Driftstilskudd	1 678,900	0,000	1 678,900
	<i>Tilskudd til husdyr</i>	2 534,685	55,215	
	<i>Tilskudd bevaringsverdige husdyrraser</i>	17,700	4,300	
74.14	Tilskudd til husdyr	2 552,385	59,515	2 611,900
	<i>Tilskudd til dyr på utmarksbeite</i>	591,300	62,800	
	<i>Tilskudd til beitende dyr</i>	380,600	0,400	
74.16	Beitetilskudd	971,900	63,200	1 035,100
	<i>Kulturlandskapstilskudd</i>	1 438,300	-10,300	
	<i>Arealtilskudd</i>	2 113,900	27,400	
74.17	Areal- og kulturlandskapstilskudd	3 552,200	17,100	3 569,300
74.19	Tilskudd til regionale miljøprogram	528,159	22,941	551,100
	<i>Husdyrtilskudd økologisk landbr.</i>	72,100	-3,000	
	<i>Ekstra arealtilskudd økologisk prod.</i>	48,400	3,000	
74.20	Tilskudd til økologisk landbruk	120,500	0,000	120,500
74	Sum	9 404,044	162,756	9 566,800

Tabell 5.11 Post 77 Utviklingstiltak. Mill. kroner.

Ordning	Budsjett 2020	Endring	Budsjett 2021
<i>Tilskudd til semin</i>	25,600		
<i>Tilskudd til veterinærreiser</i>	52,700	5,533	
<i>Tilskudd til organisasjoner</i>	14,300		
77.11 Tilskudd til dyreavl m.m.	92,600	5,533	98,133
<i>Pris- areal- og lagringstilskudd</i>	17,000	0,020	
<i>Tilskudd til lagring av såkorn</i>	10,020	-0,020	
77.12 Tilskudd til frøavl m.m.	27,020	0,000	27,020
77.13 Tilskudd til rådgivning	98,000	0,000	98,000
<i>Utvikling av plantemateriale, nordisk.</i>	2,400	0,421	
<i>Utvikling av plantemateriale, oppformering</i>	12,500	0,375	
<i>Utvikling av plantemateriale, Graminor</i>	24,960	1,500	
<i>Kvalitetstiltak settepotetavl</i>	9,500	0,500	
77.15 Tilskudd til kvalitets og salgsfremmende tiltak	49,360	2,796	52,156
77.17 Tilskudd til fruktlager	15,000	1,000	16,000
77 Sum	281,980	9,329	291,309

Tabell 5.12 Post 78 Velferdsordninger. Mill. kroner.

Ordning	Budsjett 2020	Endring	Budsjett 2021
78.11 Tilskudd til avløsning ferie og fritid	1 224,267	0,000	1 224,267
78.12 Tilskudd til avløsning ved sykdom	143,500	0,700	144,200
78.14 Tilskudd sykepengeordning jordbruket	38,700	5,200	43,900
78.15 Tilskudd til landbruksvikarordningen	68,228	0,000	68,228
78.16 Tidligpensjonsordningen	72,500	0,050	72,550
78 Sum	1 547,195	5,950	1 553,145

Tabell 5.13 Kap 4150 Til gjennomføring av jordbruksavtalen. Mill. kroner.

Ordning	Budsjett 2020	Endring	Budsjett 2021
85 Markedsordningen for korn	0,050		0,050
4150 Sum	0,050	0,000	0,050

6 Evaluering av offentlige tiltak tørkesommeren 2018

6.1 Innledning

Avlingsåret 2018 ble helt spesielt med omfattende avlingsskader over store deler av Sør-Norge, først og fremst som følge av en helt uvanlig vekstsesong med varmt vær og lite nedbør. Det ble iverksatt en rekke tiltak med formål om å sikre den nasjonale matproduksjonen både på lang og kort sikt. Det dreide seg særlig om tiltak rettet mot å skaffe nok fôr til de grovfôrbaserte produksjonene, men også sikring av videre produksjon gjennom økonomisk støtte til produsenter som opplevde stor inntektssvikt som følge av de lave avlingene. Tiltakene ble koordinert fra Landbruks- og matdepartementet i tett samarbeid med Landbruksdirektoratet. Mange aktører i næringen bidro også på ulike måter.

I Prop. 120 S (2018–2019) om jordbruksoppkjøret sies det:

«Etter et så spesielt år som 2018 er det naturlig at det gjennomføres en evaluering både av hvordan den ekstraordinære situasjonen ble håndtert, hvordan ordningene har fungert og om regelverket er hensiktsmessig framover i tid. Landbruks- og matdepartementet har bedt Landbruksdirektoratet gjøre en evaluering på sine områder, samt gjennomføre en spørreundersøkelse der kommuner og fylkesmenn som har vært sterkest involvert, får en mulighet til å formidle sine erfaringer og gi tilbakemeldinger til nasjonalt nivå. Dette arbeidet må legges til grunn både i forvaltningen av ordningen og i eventuell videre evaluering av regelverket.»

Den 20. januar 2020 la Landbruksdirektoratet fram rapport nr. 3/2020 «*Evaluering av iverksatte tiltak – tørkesommeren 2018.*» Dette er en grundig vurdering som gir et godt grunnlag for å vurdere hvordan tiltakene som ble iverksatt i 2018 faktisk virket, og for å vurdere behov for endringer i ordninger og planer for å møte tilsvarende situasjoner i framtida. Rapporten ligger ved proposisjonen som uttrykt vedlegg.

I jordbruksoppkjøret 2019 var partene enige om å foreta en gjennomgang av avlingsskadeord-

ningen basert på erfaringene fra 2018 etter at Landbruksdirektoratet har gjennomført sin evaluering. Dette er fulgt opp i jordbruksoppkjøret 2020 der partene er enige om å oppnevne en partssammensatt arbeidsgruppe som skal vurdere flere sider ved den gjeldende ordningen, og eventuelt komme med forslag til endringer i regelverket.

6.2 Gjennomførte tiltak

Sommeren 2018 ble både varm og tørr over store deler av Sør-Norge. Det ble relativt tidlig klart at særlig kornproduksjonen kom til å få betydelig avlingssvikt. Mange grønt- og potetprodusenter har anlegg for kunstig vanning, og blir sjelden svært skadelidende av tørke. Denne sommeren førte imidlertid en kombinasjon av tørke og høy temperatur til at modningen ble framskyndet, slik at det også i enkelte grøntproduksjoner ble avlingsskade, på tross av kunstig vanning. For grovfôrproduksjon varer alltid usikkerheten vesentlig lengre enn for kornproduksjon. Mange fikk en dårlig eller middels førsteslåt, mens det for alle uten vanningsanlegg ikke kom gjenvekst etterpå. Det spesielle dette året var at regnet kom for seint for å kunne redde en brukbar avling, selv om man noen steder kunne høste en del fôr i løpet av en mild oktober måned.

Det ble derfor ganske tidlig klart at det kunne bli vanskelig å skaffe nok grovfôr, særlig i lys av at både Sverige, Finland og Danmark også var rammet av den samme tørken. Det ble derfor satt i verk flere tiltak for å hjelpe husdyrproducentene med å skaffe nok grovfôr til dyra. Dette ble ansett som hovedutfordringen. Ut over å sette i verk nødvendige tiltak, var kommunikasjon omkring gjeldende regelverk og de tiltak som ble iverksatt en av de største utfordringene. Departementet etablerte tidlig en tett og god dialog med Landbruksdirektoratet. Næringen var også tidlig i inngrep med departementet, både gjennom møter og elektronisk kommunikasjon. Evalueringen peker på at det alltid er behov for å ha oppmerksomhet på tydelig, rask og enhetlig

informasjon om tiltak og endring i regelverk fra alle ledd. Det er nødvendig for å bidra til ønsket effekt, samtidig må ikke kommunikasjonen i seg selv bidra til å forsterke kriseopplevelsen og uønskede handlinger, for eksempel større utslakting av dyr enn nødvendig.

Det ble gjort justeringer i praktiseringen av flere regelverk, slik at dette ikke skulle være til hinder for økt fôrimport eller norsk fôrproduksjon. Dette omfattet tollnedsettelse ved import av fôrmidler, såfrø og såkorn, samt økte importkvoter og økt reguleringslager for storfekjøtt. Etter råd fra Tine ble forholdstallet for melk hevet, slik at dette ikke skulle være til hinder for å opprettholde melkeproduksjonen. Det ble gjort justeringer både i regelverket for produksjonstilskudd og for Regionale miljøprogram.

I motsetning til våre naboland, har Norge en etablert ordning over jordbruksavtalen med økonomisk støtte til produsenter som får store klimarelaterte avlingsskader. Ordningens formål er å bidra til at produksjonspotensialet opprettholdes gjennom å gi økonomisk støtte til produsenter som får betydelig avlingsreduksjon ut over det som må ansees som normale variasjoner i en biologisk produksjon. Den gjeldende ordningen er en overslagsbevilgning på statsbudsjettet. Det betyr at alle produsenter med klimabetingede avlingsskader får en regelstyrt beregnet økonomiske kompensasjon, uavhengig av hvor mange som omfattes av ordningen det enkelte år.

Når avlingsskadene blir omfattede, ved at det er mange som rammes, oppstår det ofte likevel krav om at støtten må økes ut over det jordbruksavtalepartene har avtalt i gjeldende ordning. Dette gjorde seg også gjeldende i 2018 mer enn noen gang. Ulike aktører i næringen meldte om betydelige likviditetsproblemer, stor konkursfare, utslakting av besetninger, redusert melkeproduksjon og mulig negative konsekvenser for framtidig produksjon.

Med utgangspunkt i Hovedavtalen og den spesielle situasjonen for mange i næringen gikk Staten og jordbruksorganisasjonene inn i ekstraordinære forhandlinger tidlig på høsten 2018. Det ble skrevet en protokoll der erstatningssatsen for grovfôr i avlingsskadeordningen ble økt med ca. 40 pst., og taket for utbetaling per vekstgruppe ble økt fra 750 000 kroner til 1,5 mill. kroner. I tillegg ble det vedtatt en ekstra utbetaling av produksjonstilskudd for husdyr og areal tilsvarende 309 mill. kroner.

Hovedbegrunnelsen til staten for å gjøre en avtale med ekstra støtte ut over den etablerte ordningen var at tørkekrisen rammet store deler

av Nord-Europa, og at høye priser på grovfôr medførte at også import av grovfôr innebar vesentlig høyere kostnader for produsentene enn i år der skadene er mer geografisk avgrenset. Erstatningsregelverket for grovfôr er utformet med utgangspunkt i prisen på kraftfôr, og at grovfôr delvis kan erstattes med kraftfôr eller kjøpes til en tilsvarende pris. Derfor ble det meste av økningen gitt til grovfôrbasert produksjon, mens kornproduksjon ikke fikk noe ekstra ut over det økte maksimalbeløpet i tilskudd per vekstgruppe.

For å unngå at en vanskelig likviditetssituasjon kunne utløse stor utslakting av dyr, ble rask utbetaling av erstatning prioritert høyt. De 309 mill. kronene i ekstra produksjonstilskudd ble utbetalt i en egen prosess høsten 2018. Grensen for forskuddsutbetaling av erstatning etter forenklet behandling av søknadene ble økt fra 50 til 70 pst. Det ble innført forenklede krav til kontroll av søknader om erstatning. Kommuner og fylker ble sterkt anmodet om å prioritere saksbehandlingen av søknadene raskt.

6.3 Erstatning ved klimabetingede skader i plante- og honningproduksjon

6.3.1 Regnskap 2018

Behandlingen av søknader om erstatning ble høyt prioritert i alle ledd av forvaltningen. Kommuner og fylker økte bemanningen i saksbehandlingen, og hele 11 300 søknader ble ferdig behandlet før årsskiftet, selv om søknadsfristen først var 31.10.2018.

Den samlede utbetaling over avlingsskadeordningen etter året 2018 endte på nesten 2 000 mill. kroner, mens det normalt budsjetteres med 43 mill. kroner. Den høyeste utbetalingen de siste 10 årene før dette var i 2011, da det ble utbetalt 90 mill. kroner.

Tabellen nedenfor viser det endelige regnskapet for ordningen med erstatning for klimabetingede skader i 2018.

Av total 15 000 søknader ble i alt 11 300 saker, eller 75 pst. ferdig behandlet i løpet av høsten 2018. Det ble betalt ut vel 1,6 mrd. kroner i 2018, eller tilsvarende 81 pst. av det totale erstatningsbeløpet. De 3 700 søknadene som ble behandlet i 2019 ga 371 mill. kroner i utbetalinger, som var noe lavere per søknad enn de som ble behandlet i 2018. I et normalår legges det til grunn en utbetaling per søknad på ca. 40–50 000 kroner.

Tabell 6.1 Regnskap avlingsåret 2018 for ordningen med erstatning som følge av klimabetingede skader

	Antall søknader	Kr utbetalt per søknad	Mill. kroner
Utbetalt i 2018 for skader i 2018	11 300	142 743	1 613
Utbetalt i 2019 for skader i 2018	3 700	100 162	371
Sum utbetalt for skadeåret 2018	15 000	132 240	1 984

6.3.2 Prognoser

Tallene for regnskapet viser at året 2018 var så ulikt alle andre år, at å utarbeide prognoser basert på tidligere års erfaringer hadde begrenset verdi. Evalueringsrapportene fra Landbruksdirektoratet kommenterer prognosearbeidet i kap. 4.1.3, men er også innom dette flere andre steder i rapporten. Søknadsfristen for erstatning ved avlings-skade er 31. oktober. Prognoser som utarbeides før dette vil alltid være forbundet med betydelig usikkerhet. Landbruksdirektoratet har beskrevet denne prosessen, der Fylkesmannen får oppdrag å gi anslag for avlingsskade på de enkelte produksjoner i sitt område. Tidligere erfaringer har vist at det faktiske resultat blir lavere enn disse anslagene. Fylkesmennenes anslag var på dette tidspunktet 1 300 mill. kroner. Basert på erfaringstall ble imidlertid denne prognosen justert ned med 20 pst.

I proposisjonen om nysalderingen 18. november 2018 anslo departementet forbruket over ordningen i 2018 til 838 mill. kroner. Arbeidet med en proposisjon til Stortinget har en prosedyre som gjør at prognosen var basert på kunnskap man hadde 15. september. Landbruksdirektoratet har redegjort for at prognosene for korn på dette tidspunktet viste seg å være ganske riktige, mens svikten i grovfôravlingene ble betydelig undervurdert. Det hadde også sammenheng med at det på dette tidspunkt fortsatt var mulighet for at regn kunne bidra til økte avlinger av grovfôr. Det var også et brudd med alle tidligere år at anslagene fra fylkesmennene viste seg å overvurdere avlingsnivået.

Etter søknadsfristens utløp har Landbruksdirektoratet vesentlig bedre grunnlag for å gjøre anslag for forbruket på ordningen. Den 29. november lå anslagene fra fylkene på en samlet erstatningsutbetaling på i størrelsesorden 1 300–1 900 mill. kroner, mens Landbruksdirektoratet anslo et forbruk i 2018 på 1 500 mill. kroner.

Direktoratet peker i sin evaluering på at den store utfordringen med å prognosere korrekt på ordningen ikke bare er knyttet til å vurdere det

gjennomsnittlige avlingsnivået i en produksjon, men i større grad spredningen i avlingsnivå mellom produsenter. Egenansvaret i ordningen innebærer at det er avlingssvikt opp til 70 pst. av et normalår hos den enkelte produsent som erstattes gjennom den statlige ordningen. Det betyr at ved en gjennomsnittsavling på 70 pst. kan utbetalingen variere fra null til flere hundre millioner kroner avhengig av hvordan avlingsnivået er spredd i populasjonen. Dette var tilfelle i 2018 da noen nesten ikke fikk avling i det hele tatt, mens andre, som for eksempel hadde vanningsanlegg, kunne høste en brukbar grovfôravling. Direktoratet har i sin evaluering pekt på enkelte forhold som kan forbedres i prognosearbeidet. Ut over dette vil usikkerhet omkring fordelingen av en gjennomsnittsavling rundt egenansvaret (70 pst.), og hvordan været etter prognoseringen vil påvirke forbruket på ordningen, være så stor at det vil være begrenset nytte av å bruke vesentlig mer ressurser på prognosearbeidet.

6.4 Virket tiltakene som ønsket?

I evalueringen fra Landbruksdirektoratet pekes det på flere forhold ved ordningen som var særlig utfordrende, og hvor det er spilt inn forslag til å vurdere endringer av regelverk eller forvaltningspraksis. Etter departementets vurdering er forståelsen av ordningens formål en av hovedutfordringene med den gjeldende ordningen. Ordningen har som hovedformål å gi økonomisk støtte til produsenter som lider store økonomiske tap som følge av klimatiske forhold, på en slik måte at grunnlaget for videre drift er til stede. Ordningen er ikke en «erstatningsordning» i samsvar med erstatningsrettslige prinsipper. Departementet registrer en betydelig grad av misforståelser omkring dette, noe som igjen påvirker forventninger om hvor detaljert regelverket skal være. Dette vil bli diskutert i den arbeidsgruppa som partene nå har nedsatt.

Næringen selv var i 2018 klare på at rask saksbehandling, slik at utbetalingene kunne komme

tidlig til de skadelidte, var svært viktig. Da var det en stor fordel med et enkelt regelverk som ikke krever omfattende saksbehandling. Det lar seg ikke forene med å ha et regelverk som skal kompensere alle variasjoner mellom enkeltbruk. Dette dilemmaet kommer tydelig fram blant annet i fylkenes tilbakemeldinger på spørreundersøkelsen når det gjelder bruken av normavlinger for grovfôr. Denne normmodellen fører til at produsenter som normalt høster større avlinger enn gjennomsnittet i sitt område ikke kompenseres opp til 70 pst. avling, mens de som driver mer ekstensivt, med større areal bak hvert dyr, kan ha fått betydelig høyere kompensasjon. Å beregne historisk produksjon av grovfôr som føres opp på egne dyr på det enkelte bruk, er i mange tilfeller komplisert og arbeidskrevende. Dette er et spørsmål som skal vurderes videre i den partssammensatte arbeidsgruppa.

Det er en utfordring med slike ordninger for risikoavlastning hvordan man på den ene siden kan kompensere for tap, samtidig som man skal sikre at de næringsdrivende iverksetter mulige tapsbegrensende tiltak. Dette ble tydelig under tørkesommeren 2018. Økt vanning er hos de fleste forbundet med betydelige kostnader. I 2018 kunne noen bruke betydelige beløp på å oppnå et avlingsnivå på 70 pst, og som dermed ikke ga erstatning. Det ga da et netto resultat som er svakere enn om man ikke hadde gjort noe i det hele tatt. Forvaltningen skal etter regelverket vurdere om de tapsbegrensende tiltak som kan forventes er iverksatt, og eventuelt avkorte erstatningen. I mange tilfeller er dokumentasjon av dette komplisert.

Mange produsenter har private forsikringer som dekker halvparten av egenrisikoen. Det betyr at å foreta tapsbegrensende tiltak som bringer avlingen fra 69 til 70 pst., også reduserer mulig forsikringsutbetaling med et betydelig beløp. Også dette er forhold partene i jordbruksoppkjøret må gå inn i.

Det generelle bildet av hvordan det faktisk gikk etter tørkesommeren 2018, er at næringen

kom igjennom denne perioden rimelig bra. Ingen av de store negative konsekvensene som ble varslet kan registreres i ettertid:

- Av konkurser i jordbruk, skogbruk og fiske har SSB registrert 64 i 2018 og 58 i 2019, mens gjennomsnittet av 10-års perioden 2008–2017 er 70.
- Det ble registrert noe økt slakting av ku og sau en periode høsten 2018, men sett over tid har produksjonspotensialet blitt opprettholdt.
- Melkeproduksjonen ble høyere enn forventet og 27 mill. liter høyere i 2018 enn i 2017. Vurderingen i ettertid er at det ikke var behov for en så stor oppjustering av forholdstallet for melkekvote.
- Kornproduksjonen ble ned mot halvparten av et normalår, og førte til en klart redusert selvforsyningsgrad både i 2018 og 2019.
- Kornarealet i 2019 ble trolig noe lavere enn det kunne vært som følge av at mange valgte å sikre nok grovførtilgang og bygge opp et visst lager.

6.5 Videre revidering av ordningen med erstatning ved klimabetinget avlingsskade

I jordbruksoppkjøret 2019 var partene enige om å foreta en gjennomgang av avlingsskadeordningen basert på erfaringene fra 2018 etter at Landbruksdirektoratet har gjennomført sin evaluering. Midlertidige regler og praksis som ble gjennomført i skadeåret 2018 for erstatningsordningen ved klimabetingede skader i planteproduksjon, ble ikke videreført.

I jordbruksoppkjøret 2020 er partene enige om at det skal nedsettes en partssammensatt arbeidsgruppe som skal vurdere flere sider ved den gjeldende ordningen og eventuelt komme med forslag til endringer i regelverket, jf. kap. 4.9.1.

Landbruks- og matdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om endringer i statsbudsjettet 2020 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppjøret 2020 m.m.).

Vi **HARALD**, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak om endringer i statsbudsjettet 2020 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppjøret 2020 m.m.) i samsvar med et vedlagt forslag.

Forslag

til vedtak om endringer i statsbudsjettet 2020 under Landbruks- og matdepartementet (Jordbruksoppjøret 2020 m.m.)

I

I statsbudsjettet for 2020 gjøres følgende endringer:

Utgifter:

Kap.	Post	Formål	Kroner
1150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i> , reduseres med..... fra kr 14 533 000 til kr 12 282 000	2 251 000
	50	Tilskudd til Landbrukets utviklingsfond, økes med fra kr 1 250 553 000 til kr 1 260 099 000	9 546 000
	70	Markedsregulering, <i>kan overføres</i> , reduseres med..... fra kr 303 747 000 til kr 293 698 000	10 049 000
	71	Tilskudd til erstatninger m.m., <i>overslagsbevilgning</i> , økes med fra kr 43 000 000 til kr 44 500 000	1 500 000
	73	Pristilskudd, <i>overslagsbevilgning</i> , økes med..... fra kr 3 800 600 000 til kr 3 883 000 000	82 400 000
	74	Direkte tilskudd, <i>kan overføres</i> , reduseres med fra kr 9 404 044 000 til kr 9 344 436 000	59 608 000
	77	Utviklingstiltak, <i>kan overføres</i> , reduseres med fra kr 281 980 000 til kr 281 879 000	101 000
	78	Velferdsordninger, <i>kan overføres</i> , reduseres med fra kr 1 547 195 000 til kr 1 525 758 000	21 437 000

II

Landbruks- og matdepartementet gis fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til det framlagte forslag til jordbruksoppjør, herunder tiltak som er knyttet til bevilgninger i 2021.

Vedlegg 1**Jordbruksforhandlingene 2020**

Sluttprotokoll fra forhandlingsmøte 30. april mellom staten og Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag

1 Grunnlaget for avtalen

Partene viser til den ekstraordinære situasjonen som følger av koronapandemien. Pandemien og tiltakene for å begrense smittespredning har gitt et betydelig økonomisk tilbakeslag. Mange bransjer er stengt ned, mange opplever stort omsetningsfall, det er rekordhøye tall for arbeidsledighet og folk på dagpenger. Karantene og isolasjon gjør at folk er mer hjemme. Nær full stopp i Horeca-markedet og grensehandelen bidrar i tillegg til endringer i etterspørselen og omsetningskanaler for matvarer.

Jordbruket er på mange måter relativt lite berørt av krisen, med unntak for noen tilleggsnæringer med omsetningssvikt og grøntnæringens utfordringer med tilgang på sesongarbeidskraft, samt økte kostnader på importerte innsatsfaktorer.

På grunn av uvanlig stor usikkerhet om makroøkonomiske størrelser og markeds- og kostnadsutvikling, avga Budsjettnemnda for jordbruket materiale uten prognoser for 2020 og uten referansebruksberegninger. Den 19. mars konkluderte partene med at det ikke kunne gjennomføres tradisjonelle forhandlinger i 2020. Det var en opsjon å forlenge inneværende avtale og gjennomføre forenklede forhandlinger til høsten, men etter en tids konsultasjoner ble partene enige om å gjennomføre forenklede forhandlinger i vår.

Hensikten med forenklede forhandlinger nå, er å bidra til forutsigbarhet for næringen og mest mulig stabilitet i matforsyningene. Forenklede forhandlinger er gjennomført uten tradisjonelt utgangspunkt i Budsjettnemndas grunnlagsmateriale. Partene er videre enige om å anvende eksisterende ordninger og at antall tema som skulle bringes inn begrenses, siden det ikke var mulig å gjennomføre ordinære omfattende drøftinger mellom partene på grunnlag av krav og tilbud.

Inntekt er både et sentralt mål og et virkemiddel for å nå andre landbrukspolitiske mål. Da det ikke er mulig å lage en inntektsramme i dette jordbruksoppkjøret, vil det heller ikke være mulig å beregne hvor stort inntektsutslag oppkjøret vil ha.

Partene vil ved ordinære forhandlinger i 2021 på vanlig måte vurdere inntekts- og kostnadsutviklingen for inneværende år og framover, også sett i forhold til Stortingets inntektsmål.

For å bidra til forutsigbarhet og stabilitet for produsentene i en unntakssituasjon, er partene på dette grunnlaget enige om en jordbruksavtale for 2020–2021, som framgår av denne protokollen. Avtalen omfatter:

- målpriser for perioden 1. juli 2020 til 30. juni 2021
- bevilgninger over statsbudsjettet, kapittel 1150, for kalenderåret 2021
- omdisponeringer innenfor budsjettet for 2020
- andre bestemmelser som framgår av denne protokollen

2 Målpriser

Målprisene heves med 1 ¾ pst. i gjennomsnitt fra 1. juli 2020. Budsjettnemnda for jordbruket har ikke avgitt produksjonsprognoser for 2020. Med noe usikkert kvantumsgrunnlag anslås årsvirkningen til 300–310 mill. kroner. Fordelingen av målprisøkningen på ulike produkter framgår av fordelings skjema, jf. tabell 1.1.

Tabell 1.1 Endringer i målpriser fra 1. juli 2020.

	Målpris, kr/l/kg	Endring, kr/l/kg
Melk, ku og geit	5,47	0,00
Gris	32,43	1,46
Poteter	5,19	0,13
Grønnsaker og frukt		2,0%
Norsk matkorn	3,50	0,168

Prisendringene må ses i sammenheng med økninger i budsjettet, jf. vedlegg. Partene er enige om å benytte budsjettmidler til å skrive ned prisøkningene.

gen som følger av økte kornpriser til null, slik at norsk korn til matmel og kraftfôr ikke blir dyrere.

For melk prioriterer partene konkurransekraft mot import for å opprettholde en stor norsk melkeproduksjon. Blant annet på grunn av avvikling av eksportsubsidier for ost justeres satsene i pristjevningssordningen for melk, slik at gjennomsnittlig råvarepris for melk reduseres med 5–6 øre per liter. Det betyr lavere pris ut mot forbrukermarkedet, men uendret pris til bonden.

3 Bevilgninger over statsbudsjettet

Bevilgningene til jordbruksavtalen over statsbudsjettet økes med 350 mill. kroner i 2021. Fordeelingen på ulike ordninger går fram av fordelingskjemaet i vedlegg.

Partene er enige om å omdisponere 93,4 mill. kroner innenfor budsjettet for 2020 på følgende måte:

- Det disponeres 82,4 mill. kroner til prisnedskrivning av norsk korn (post 73) fra 1. juli.
- Det disponeres 1,5 mill. kroner til Tilskudd til erstatninger (post 71).
- Det disponeres 2 mill. kroner til Klima- og miljøprogrammet for utredninger i regi av regnskapsgruppen for klimaavtalen.
- Det disponeres 5 mill. kroner til Nasjonale tilretteleggingsmidler, hvorav 2 mill. kroner benyttes til utredninger i grøntsektoren og 3 mill. kroner til kompetansetiltak i landbruket for utvikling av kurs for klimarådgivning.
- Resterende ledige midler tilføres Landbrukets utviklingsfond.

4 Grøntsektoren og oppfølging av grøntutvalgets rapport

Det vises til jordbruksoppkjøret 2019 der det ble enighet om å etablere en særskilt satsing på grøntsektoren med mål om å øke norskandelen, og møte etterspørselen med mest mulig norskprodusert vare. Satsingen bestod av to elementer:

1. Forsterking av virkemidler fra FoU og rekruttering til produktutvikling og omsetning.
2. Etablering av et rådgivende utvalg bestående av aktører i verdikjeden, avtalepartene og virkemiddelapparatet som hadde som mål å legge fram en langsiktig plan for styrket innovasjon, vekst og økt norskandel for grøntproduksjoner.

Det rådgivende utvalget avleverte rapporten «Grøntsektoren mot 2035 – sammen for økt konkur-

ransekraft, økt etterspørsel og mer norsk» 26. mars 2020. Utvalget pekte på 6 anbefalingsområder for videre innsats innen grøntnæringen. Dette omfattet 1) øke etterspørsel hos forbrukerne og i markedskanalene 2) utnytte innkjøpskraften i offentlig sektor 3) utvikle bærekraft som tydelig konkurransefortrinn 4) styrke produsentøkonomi og rekruttering 5) øke kvalitet, styrke produktutvikling og utvide sesonger og 6) samordne strategisk satsing på forskning og innovasjon.

Utvalgets arbeid danner et godt grunnlag for videre satsing på sektoren. Partene er enige om at dette er et langsiktig arbeid som krever felles innsats fra hele verdikjeden. Partene vil ved årets forenklede forhandlinger følge opp satsingen på følgende måte:

1. *Nasjonalt program for investeringer innenfor grøntproduksjonene:* 120 mill. kroner av IBU-ordningen øremerkes til investeringer innen grøntproduksjonene. Midlene skal gå til investerings-, kompetanse- og produktutvikling og omfatter også småskalaprodusenter. Nye produsenter bør prioriteres ved markedsvekst.
2. *Prosjekter:* Det avsettes 2 mill. kroner fra ledige midler for 2020 til Nasjonale tilretteleggingsmidler som prioriteres til prosjekter innen grøntnæringen. Det prioriteres ytterligere 1 mill. kroner til formålet i 2021. Følgende prosjekter prioriteres:
 - Forprosjekt for å utvikle et prosjekt med mål og konkrete tiltak for å oppnå økt etterspørsel etter norsk frukt og grønt. Matmerk bør være involvert.
 - Forprosjekt i regi av produsentorganisasjonene og faglaga for å utvikle bærekraftstrategi og bærekraftkompetanse.
3. *Prioritering av forskningsmidler og utredninger:* Øremerkingen av forskningsmidlene til grøntformål på 10 mill. kroner videreføres. Mange norske potet- og grønnsakslager er gamle og har utdatert teknologi, eller er for små. Partene er enige om at det over midlene avsatt til utredninger gjennomføres en utredning om status og behov innen lager og pakkeri. Det må særskilt ses på behov for modernisering, innovasjon og lagringsteknologi. Utredningen må peke på grøntnæringens samlede behov for tiltak på området for å øke lagringsevne og produkters levetid og vurdere hva som er en hensiktsmessig lager- og pakkeristruktur. Utredningen skal være ferdig til jordbruksoppkjøret 2021.
4. *Forum for norsk grønt:* Partene viser til grøntsektorens samarbeid i grøntutvalget og behovet for en sterkere samordning innad i sektoren om behov innen forskning og innovasjon.

Partene anbefaler at næringsaktørene i grøntsektoren i løpet av 2020 oppretter et Forum for norsk grønt. Forumet bør blant annet konkretisere utvalgets forslag knyttet til plantehelse, plantevern og sortsutprøving.

5. Det vises for øvrig til utvalgets anbefaling om å utnytte innkjøpskraften i offentlig sektor til kjøp av norske matprodukter. På oppdrag fra Klima- og miljødepartementet utarbeider Digitaliseringsdirektoratet (Digdir) nå en handlingsplan for grønne og innovative offentlige anskaffelser. Et prioritert område i den kommende handlingsplanen er mat og matsvinn. Det er ønskelig med innspill fra jordbruksnæringen i den videre prosessen.
6. Målprisene for frukt og grønt økes med 2 pst., målprisen for potet økes med 13 øre per kg.
7. Distriktstilskudd til frukt, bær og grønnsaker økes med 10 mill. kroner, inkl. potetproduksjon i Nord-Norge.
8. Arealtilskuddet til poteter økes med 21,7 mill. kroner.
9. Prisen for avrenspoteter økes fra 40 til 50 øre per kg, og bevilgningen til Tilskudd til potetspritt og potetstivelse økes med 3 mill. kroner.

5 Klima

I 2019 ble det inngått en intensjonsavtale mellom jordbruket og staten med mål om å redusere klimagassutslippene og øke opptak av karbon med 5 mill. tonn CO₂-ekvivalenter innen 2030. I årets forenklede forhandlinger er partene enige om å prioritere tiltak med klimavirkning. Partene er enige om en økt satsing på tiltak som bokføres i det offisielle klimagassregnskapet: fossilfri oppvarming og maskinpark, biogass, gjødsellager og miljøvennlig gjødselspredning. I tillegg prioriterer partene å arbeide videre med klimatilpasning og å øke kunnskapsgrunnlaget innenfor klimaområdet. Partene er enige om å følge opp satsingen med følgende tiltak:

Fossilfri oppvarming og maskinpark

Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling i landbruket styrkes med 10 mill. kroner, og prosjekter som bidrar til å redusere fossile utslipp på gårdsnivå skal prioriteres.

Biogass

Det er etablert et tilskudd som skal stimulere til at husdyrgjødsel blir levert til biogassanlegg. En arbeidsgruppe har gjort en vurdering av mulige

innretninger av tilskuddet for å øke oppslutningen om ordningen. Blant de foreslåtte tiltakene er at tilskuddssatsen økes til et nivå som gjør husdyrgjødsel som substrat attraktivt og dermed bidrar til å redusere økonomiske barrierer for behandling av husdyrgjødsel i biogassanlegg.

Partene er enige om at tilskuddssatsen for levering av husdyrgjødsel til biogassproduksjon økes til 100 kroner per tonn husdyrgjødsel. Det er videre ventet at omfanget av leveranser og søknader om tilskudd øker. Partene er derfor enige om å øke rammen til tilskudd for levering av husdyrgjødsel til biogassanlegg med 4 mill. kroner til 9 mill. kroner i 2021.

Tilskudd for levering av husdyrgjødsel til biogassanlegg ble i sin tid etablert som pilotordning, men er nå å betrakte som en ordinær ordning. Dette tydeliggjøres for å bidra til å skape forutsigbarhet for aktørene.

Gjødsellager og miljøvennlig gjødselspredning

Investeringer i gjødsellager og kum med fast toppdekke prioriteres over IBU-midlene.

Regionale miljøprogram (RMP) styrkes med 23 mill. kroner. Tiltaket miljøvennlig spredning av husdyrgjødsel skal prioriteres. Dette er også et viktig tiltak for å følge opp forpliktelsen Norge har med hensyn til Gøteborgprotokollen. Videre skal tiltaket fangvekster prioriteres da dette, i tillegg til å begrense avrenning til vann, også bidrar til reduserte lystgassutslipp.

Tabell 1.2 Fordeling av midler til Regionale miljøprogram for søknadsomgangen 2020 med utbetaling 2021. Mill. kroner

Fylker	Mill. kroner
Oslo og Viken	136,9
Innlandet	124,5
Vestfold og Telemark	36,0
Agder	16,4
Rogaland	41,9
Vestland	61,3
Møre og Romsdal	22,2
Trøndelag	71,3
Nordland	25,5
Troms og Finnmark	15,2
Sum post 74.19	551,2

Klimatilpasning

For å bidra til klimatilpasning er partene enige om å øke avsetningen til SMIL med 5 mill. kroner for 2021. Midlene skal prioriteres til hydrotekniske tiltak i områder der behovene er store, for eksempel i leirjordsområder med mye senking- og lukningsanlegg.

Erosjonsrisikokart er et viktig verktøy for å vurdere hvilke areal som er mest erosjonsutsatte og for å velge rett tiltak på rett sted. Våren 2019 ble arbeidet med nye erosjonsrisikokart ferdigstilt. I jordbruksoppjøret 2019 ble partene enige om at innføringen av de nye erosjonsrisikokartene burde utsettes til søknadsomgangen 2020. Det ble pekt på at betydelig større arealer har fått lavere erosjonsrisikoklasse samtidig som erosjon i vannførende drag ikke inngår i kartgrunnlaget. Høsten 2019 har NIBIO utviklet dragkart som supplerer de nye erosjonsrisikokartene og gir et mer helhetlig bilde av erosjonsrisikoen på jordbruksarealene. Dette arbeidet var ikke ferdig før vinteren i 2020. Partene er derfor enige om at innføring av nye erosjonsrisikokart først innføres for søknadsomgangen/vekstsesongen 2021. Partene er videre enige om at Landbruksdirektoratet får i oppdrag å se nærmere på fordelingsnøkkelen for RMP med utgangspunkt i alle endringer som er gjort i programmet de siste årene. Arbeidet skal være ferdigstilt innen 31.12.2020. Det etableres en referansegruppe med avtalepartene.

Økt kunnskapsgrunnlag

Innenfor ordningen Nasjonale tilretteleggingsmidler kan det søkes om støtte til å utvikle et opplegg for opplæring og kursing av klimarådgivere. Ordningen tilføres 3 mill. kroner i ledige midler for 2020.

Partene er enige om at tilskudd til klimarådgiving skal implementeres som en del av Regionale miljøprogram fra vekstsesongen/søknadsomgangen 2021. Rådgivningen skal omfatte bondens arbeid med å redusere utslipp og øke opptak, samt klimatilpasning. Landbruksdirektoratet gis i oppdrag å utrede hvordan en tilskuddsordning

kan utformes, med frist 31.12.2020 slik at fylkene får tilstrekkelig tid til å iverksette tiltaket fra og med søknadsomgangen 2021. Partene er videre enige om at arbeidet må gjøres i samråd med Klimasmart Landbruk og at det må etableres en referansegruppe der avtalepartene deltar.

Avtalepartene er enige om at det avsettes midler til et forskningsprosjekt på fangvekster over forskningsmidlene. Fangvekster trekkes frem som et aktuelt klimatiltak. Tiltaket bokføres per nå ikke i klimagassregnskapet fordi det ikke er gjort tilstrekkelige med forsøk i Norge som dokumenterer klimaeffekten av tiltaket. Det trengs målinger under norske forhold for å kunne forbedre kunnskapsgrunnlaget når det gjelder fangvekstenes karbonlagringseffekt og virkning på lystgassutslipp. Det er også behov for å vurdere aktuelle arter, såtider og dyrkingsmetoder som gir sikker dyrking og ønsket klimaeffekt under norske forhold. Det skal avgis en status for prosjektet innen 1. mars 2021. Det legges til grunn at prosjektet kan gå over flere år.

I Jordprogrammet som nylig ble ferdigstilt fra en arbeidsgruppe, anbefales det at jord innlemmes som et tema i Klima- og miljøprogrammet. Partene er enige om å følge opp denne anbefalingen. Prosjekter som kan bidra til økt karbonbinding i jord, herunder fangvekster og biokull skal prioriteres innenfor dette området.

Partene er enige om at regnskapsgruppen for klimaavtalen mellom jordbruket og staten må nedsettes så raskt som mulig. Det øremerkes 2 mill. kroner i 2020 under Klima- og miljøprogrammet til utredninger i regi av denne gruppa, blant annet for å følge opp anbefalingene fra Teknisk beregningsutvalg for klimatiltak i jordbruket.

6 Landbrukets utviklingsfond

Partene er videre enige om at bevilgningen til Landbrukets utviklingsfond (LUF) økes med 45 mill. kroner. Innvilgningsrammen settes til 1 733 mill. kroner inkl. utbetaling til rentestøtte, jf. tabell 1.3.

Tabell 1.3 Tilskuddsramme for Landbrukets utviklingsfond. Mill. kroner

	2020	Ekstra 2020	2021	Endring 2020–2021
Bedriftsrettede midler til investering og utvikling	634,5		664,5	30,0
Nasjonale tilretteleggingsmidler, inkl. grønt	8,0	5,0	8,0	0,0
Inn på tunet-løftet del 2	3,0		3,0	0,0
Regionale tilretteleggingsmidler	48,0		48,0	0,0
Områderettet innsats				
<i>Arktisk landbruk</i>	4,0		4,0	0,0
<i>Fjellandbruket</i>	4,0		4,0	0,0
Rekruttering og kompetanse i landbruket				
<i>Nasjonalt rekrutteringsprosjekt¹</i>	2,0		0,0	-2,0
<i>Regionale kompetansenettverk for lokalmat</i>	14,0		14,0	0,0
<i>Regionale tilskudd til rekr. og kompetanseheving</i>	14,0		14,0	0,0
<i>Nasjonal modell for voksenagronom</i>	17,0		17,0	0,0
<i>Mentorordning</i>	4,0		4,0	0,0
Forskning og utvikling	82,0		82,0	0,0
PRESIS- Presisjonsjordbruk i praksis	4,0		4,0	0,0
Matmerk	63,0		63,0	0,0
Utviklingsprogrammet ²	92,0		92,0	0,0
Verdiskapingsprogrammet for fornybar energi og teknologiutvikling i landbruket	87,0		97,0	10,0
Skogbruk	257,0		257,0	0,0
Oppfølging av handlingsplan mot villsvin	2,0		2,0	0,0
Midler til konfliktforeb. tiltak jordbruk/reindrift	1,5		1,5	0,0
Spesielle miljøtiltak i jordbruket (SMIL)	127,0		132,0	5,0
Drenering	68,0		68,0	0,0
Tilskudd til tiltak i beiteområder	23,0		23,0	0,0
Handlingsplan for plantevernmidler	12,0		12,0	0,0
Klima- og miljøprogram ³	22,0	2,0	28,0	6,0
Klimasmart landbruk	8,0		0,0	-8,0
Biogass	5,0		9,0	4,0
Støtte verdensarvområdene og utv. Kulturlandskap	23,0		23,0	0,0
Utviklingstiltak innen økologisk landbruk	34,0		34,0	0,0
SUM tilskuddsramme	1 663,0	7,0	1 708,0	45,0
Rentestøtte – utbetalinger	31,0		25,0	-6,0
SUM tilskuddsramme inkl. utbetalinger rentestøtte	1 694,0	7,0	1 733,0	39,0

¹ Midler avsatt i 2020 kan også benyttes i 2021 til prosjektet² Partene er enige om at omdisponeringer knyttet til koronapandemien vurderes videreført i 2021.³ Midler avsatt i 2020 kan også benyttes i 2021 til formålet

7 Melk

Målprisen på melk holdes uendret for å styrke norsk melks konkurransekraft. Over budsjettet økes bevilgningen rettet mot melkeproduksjon slik:

- Satsene for driftstilskudd til ku- og geitemelkeproduksjon økes tilsvarende om lag 42 mill. kroner.
- I husdyrtilskuddet økes satsen tilsvarende 59,5 mill. kroner.
- Utmarksbeitetilskuddet økes med 25 kroner per storfe.

Satsendringene går frem av vedlegget.

Gjeninnføring av ordinær omsetningsordning for melk

I jordbruksoppgjøret 2019 ble omsetningsordningen for melk suspendert i påvente av en ekstraordinær ordning for oppkjøp av kvote i 2020. Staten og Norges Bondelag ble enige om en slik ordning 19. oktober 2019. Om lag 40 mill. liter kvote blir trukket inn fra markedet gjennom en ekstraordinær oppkjøpsordning i løpet av 2020 med virkning fra kvoteåret 2021. Det er bevilget inntil 200 mill. kroner til medfinansiering av oppkjøpet i 2021.

I nedskaleringsavtalen heter det i punkt 4 Kvoteåret 2022 at «*Etter at partene har gjort en vurdering av statlig andel og pris, innføres ordinær omsetningsordning for melkekvote med virkning fra kvoteåret 2022.*» Partene er enige om at en ordinær omsetningsordning for melkekvote innføres med virkning fra kvoteåret 2022, dvs. med søknadsfrist 1. august 2021. Partene er videre enige om at:

- Den statlige andelen av kvote som må bli solgt til staten økes fra minimum 20 pst. til minimum 40 pst. av omsatt kvotemengde.
- Prisen på salg av kvote til staten økes fra kr. 2,50 per liter til kr. 4,00 per liter.
- Eventuelt salg av statlig kvote selges ut igjen i kvoteregionene.

Endringene gjelder både ku- og geitemelkkvote.

Inndragning av geitemelkkvote solgt til staten

Grunnet overproduksjon av geitemelk, er partene enige om at geitemelkkvote solgt gjennom den statlige ordningen i 2021, ikke skal videreselges. Som fastsatt i jordbruksavtalen finansieres inndragningen over omsetningsavgiften for melk.

8 Distrikt

Den inngåtte avtalen styrker distriktsprofilen ytterligere. Prioritering av korn, grønt og poteter styrker økonomien i disse produksjonene og forsterker grunnlaget for den geografiske produksjonsfordelingen. Distriktstilskuddet til frukt, bær og grønnsaker økes og den geografiske differensieringen forsterkes. Videre er partene enige om å styrke distriktsprofilen i driftstilskudd til melk- og ammeku, øke tilskudd til utmarksbeite, og fraktordningene for slakt og kraftfôr styrkes. Videre økes kilometersatsen i Tilskudd til veterinære reiser med 1,50 kroner per kilometer.

9 Korn, mel og kraftfôr

Partene er enige om å styrke satsingen på norsk kornproduksjon.

- For matkorn økes målprisen med henholdsvis 17 øre per kg for mathvete og 14 øre per kg for matrug.
- Målprisen for bygg økes med 10 øre per kg, for havre med 13 øre per kg og for oljefrø med 17 øre per kg.
- Prisnedskrivningen av norsk korn økes med 111,5 mill. kroner og tilskudd til matkorn økes med 8,7 mill. kroner, slik at norsk råvare til mel og kraftfôr ikke blir dyrere. I 2020 brukes det 78,1 mill. kroner på prisnedskrivning norsk korn og 4,3 mill. kroner på tilskudd til norsk matkorn gjennom ledige midler.
- Tilskudd til frakt av kraftfôr økes med 8 mill. kroner.
- Arealtilskuddet til korn økes med 25,6 mill. kroner, likt fordelt i alle soner.

10 Kjøtt og egg

Målprisen for gris økes med 1,46 kroner per kg, etter at den har stått uendret i flere år.

Grovfôrbasert husdyrproduksjon styrkes med økte bevilgninger til ordningene husdyrtilskudd til melkekyr, driftstilskudd melk, driftstilskudd spesialisert kjøttfeproduksjon og tilskudd til dyr på utmarksbeite (storfe og småfe). Satsene for husdyrtilskudd til verpehøns og rugeegg økes. Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid økes jf. vedlegg.

Bevilgningen til frakttilskudd for innfrakt av slaktedyr økes med 12 mill. kroner. Anleggsstrukturen for store slakterier som legges til grunn for beregningen av tilskuddet, skal kun endres hvert femte år. Flere av Landbruksdirektoratets forslag

i rapporten om tilskuddsordningen vil kreve en endring i pristilskuddsforskriften. Forslagene vurderes i en separat forskriftsprosess i 2020.

11 Bruk av norske fôrressurser

Som kunnskapsgrunnlag for forhandlingene i 2021 er partene enige om at Landbruksdirektoratet får i oppdrag å vurdere forbedring av virkemidlene med sikte på økt norsk fôrproduksjon. Utredningen skal vurdere:

- Virkemidler for bedre grovførkvalitet og mer klimavennlig fôring, jf. bl.a. prosjektet Grovfôr 2020.
- Virkemidler for økt norsk produksjon av proteinvekster og avveining mot bruk av arealer egnet for korn og plantevekster til mat.
- Virkemidler for produksjonsmåter som baserer seg på norske ressurser, beiting og utmark.

Det skal opprettes referansegrupper med deltagelse fra avtalepartene og relevante fagmiljøer. Det kan benyttes midler fra post 21 *Spesielle driftsutgifter* til nødvendige utredninger for å gjennomføre prosjektet.

12 Tilskudd til erstatninger (avlingsskadeordningen)

I sluttprotokollen fra jordbruksforhandlingene i 2019 står det «Partene er enige om å foreta en gjennomgang av avlingsskadeordningen basert på erfaringene fra 2018 etter at Landbruksdirektoratet har gjennomført sin evaluering.» Den 20. januar 2020 la Landbruksdirektoratet fram rapport nr. 3/2020 «Evaluering av iverksatte tiltak – tørkesommeren 2018.»

Partene er enige om at det oppnevnes en partssammensatt arbeidsgruppe som skal vurdere flere sider ved den gjeldende ordningen og eventuelt komme med forslag til endringer i regelverket. Mandatet for arbeidet er en gjennomgang av gjeldende regelverk og foreslå endringer der følgende forhold belyses særskilt:

- Vurdere formålet i gjeldende ordning.
- Vurdere i hvilke tilfeller det vil være riktig at en statlig tilskuddsordning supplerer næringsutøvernes eget ansvar for risikobegrensning, herunder:
 - sikre at ordningen ikke undergraver stimulans til tapsbegrensende tiltak
 - vurdere ordningen opp mot de muligheter som finnes i forsikringsmarkedet

- Vurdere hensyn til detaljeringsgrad opp mot hensynet til enkel forvaltning, jf. de punktene Landbruksdirektoratet nevner:
 - om erstatningssatser bør oppdateres oftere, spesielt vekster som årlig eller i perioder har markerte prisendringer, jf. vedlegg 3
 - om nivået på normalavlingsgruppene i grovførerstatningen bør revideres
 - om de økologiske normavlingene i grovførerstatningen er satt for lavt
 - om innmarksbeite bør inngå i grovførberegningen, jf. vedlegg 3
 - å gi mulighet til individuell beregning av gjennomsnittsavling forutsatt god egendokumentasjon av avlingsnivå i grovførproduksjon
 - om det skal fastsettes krav til antall dyr pr. arealenhet (husdyrtetthet) for at beregningsmetoden basert på normavling kan benyttes
 - om arealdata fra areal- og kulturlandskaps-tilskuddet i stedet for driftssenter skal legges til grunn for foretak med areal i flere kommuner med ulik normavling.
 - nødvendigheten av forskjellige erstatningssatser og enheter i erstatningsberegningen for salgsproduksjon av grovfôr og erstatningsberegningen av grovfôr i foretak med husdyr
- Vurdere om ordningen også bør omfatte andre årsaker til inntektssvikt enn tapt volum som følge av klimatiske forhold.
- Vurdere dagens tak og inndeling av vekstgrupper

Frist for å avlevere rapport settes til 1. januar 2022, slik at rapporten kan legges til grunn ved jordbruksoppkjøret i 2022, eventuelt med virkning fra vekstsesongen 2022.

13 Velferdsordninger

Tilskudd til avløsning ved ferie og fritid økes med 2,8 pst. og taket for tilskudd per foretak økes med 2 400 kroner.

Tilskudd til avløsning ved sykdom og fødsel mv.

I samsvar med utredning fra Landbruksdirektoratet om sykdomsavløsning økes antall avløserdager det kan gis tilskudd for per år med ti dager, for foreldre med barn som er kronisk syke eller har nedsett funksjonsevne. Antall avløserdager per for-

elder og år fastsettes til 30 dager, for aleneforeldre til 60 dager per år.

Satsene for tilskudd til tidligpensjonsordningen økes tilsvarende 3,5 mill. kroner.

14 Annet

For saker som ikke er omtalt i denne protokollen, videreføres gjeldende jordbruksavtale. Partene vil likevel vurdere enkelte forbedringer i avtaleteksten på et senere tidspunkt.

Oslo 30. april 2020

Kjersti Hoff

Lars Petter
Bartnes

Viil Søyland

Fordeling 2020–2021

Tabell 1.4 Målpriser fra 01.07

Produkt	Målpris, kr/l/kg	Endring, kr/l/kg
Melk, ku og geit	5,47	0,00
Gris	32,43	1,46
Poteter	5,19	0,13
Grønnsaker og frukt		2,0 %
Norsk matkorn	3,50	0,168

Tabell 1.5 Markedsordningen for korn

Prisendringer norsk korn	1 000 tonn	Målpris, Kr/kg	Endring, Kr/kg	Mill. kr
Hvete, matkorn	150,9	3,50	0,17	25,6
Rug, matkorn	12,6	3,08	0,14	1,8
Bygg	506,2	2,96	0,10	50,6
Havre	201,4	2,70	0,13	26,2
Førhvete og fòrrug	159,8		0,10	16,0
Erter til modning	4,0		0,17	0,7
Såkorn	57,6		0,12	6,9
Oljevekster	15,0	5,81	0,17	2,5
Sum korn og oljevekster	1 107,3		0,12	130,3

Tabell 1.6 Endring i råvarekostnader til kraftfôr

	1 000 tonn	Andel	Ref. pris kr/kg	Endring, kr/kg	Endring, mill. kr
Karbohydrat kraftfôr	1 498,7	73,9 %	2,90	0,109	162,7
Effekt endret prisnedskrivning				0,103	-154,4
Protein, soya m.m.	384,8	19,0 %	4,138	0,008	0,0
Fett	48,7	2,4 %		0,000	0,0
Vitaminer og mineraler	94,6	4,7 %		0,000	0,0
Endret bevilgning frakt korn/kraftfôr					-8,0
Sum råvarekostnad kraftfôr	2 026,7			0,000	0,3

Tabell 1.7 Kap. 1150 og kap. 4150 Jordbruksavtalen, mill. kroner

Post		Budsjett 2020 ¹	Endring 2021
21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	14,533	3,867
50	Tilskudd til Landbrukets utviklingsfond	1 250,553	45,000
70.11	Avsetningstiltak	31,400	0,000
70.12	Tilskudd til råvareprisordningen mv.	234,347	-33,602
70.13	Tilskudd til potetsprit og potetstivelse	38,000	3,000
70	Markedsregulering, <i>kan overføres</i>	303,747	-30,602
71	Tilskudd til erstatninger m.m. , <i>overslagsbevilgning</i>	43,000	3,500
73.11	Tilskudd til norsk ull	124,000	0,000
73.13	Pristilskudd melk	701,100	0,000
73.15	Pristilskudd kjøtt	1 453,400	0,000
73.16	Distriktstilskudd egg	3,500	0,000
73.17	Distriktstilskudd på frukt, bær og grønnsaker	152,300	10,000
73.18	Frakttilskudd	385,700	20,000
73.19	Tilskudd til prisnedskrivning korn	881,100	111,500
73.20	Tilskudd til matkorn	99,500	8,700
73	Pristilskudd, <i>overslagsbevilgning</i>	3 800,600	150,200
74.11	Driftstilskudd, melkeproduksjon	1 678,900	0,000
74.14	Produksjonstilskudd husdyr	2 552,385	59,515
74.16	Beitetilskudd	971,900	63,200
74.17	Areal- og kulturlandskapstilskudd	3 552,200	17,100
74.19	Regionale miljøprogram	528,159	22,941
74.20	Tilskudd til økologisk jordbruk	120,500	0,000
74	Direkte tilskudd, <i>kan overføres</i>	9 404,044	162,756

Tabell 1.7 Kap. 1150 og kap. 4150 Jordbruksavtalen, mill. kroner

Post	Budsjett 2020 ¹	Endring 2021
77.11 Tilskudd til dyreavl med mer	92,600	5,533
77.12 Tilskudd til frøavl med mer	27,020	0,000
77.13 Tilskudd til rådgivning	98,000	0,000
77.15 Tilskudd til kvalitets- og salgsfremmende tiltak	49,360	2,796
77.17 Tilskudd til fellesanlegg for frukt	15,000	1,000
77 Utviklingstiltak, <i>kan overføres</i>	281,980	9,329
78.11 Tilskudd til avløsning for ferie/fritid	1 224,267	0,035
78.12 Tilskudd til avløsning ved sykdom mv	143,500	0,700
78.14 Tilskudd til sykepengeordningen i jordbruket	38,700	5,200
78.15 Tilskudd til landbruksvikarordningen	68,228	0,000
78.16 Tilskudd til tidligpensjonsordning	72,500	0,050
78 Velferdsordninger, <i>kan overføres</i>	1 547,195	5,950
SUM KAP. 1150	16 645,652	350,000
SUM KAP. 4150	0,000	0,000

¹ Saldert budsjett

Tabell 1.8 Post 21 Spesielle driftsutgifter, mill. kroner

	2020	Prognose 2021	Endring
Evalueringer, utredninger, arbeidsgrupper (LMD)	2,0	2,0	
IT-utvikling Landbruksdirektoratet	12,5	16,4	
Justert bevilgningsbehov			3,9
Sum	14,5	18,4	3,9

Tabell 1.9 Post 70.11 Avsetningstiltak, mill. kroner

	Budsjett 2020	Prognose 2021	Endring
Kollektiv dekning omsetningsavgift	31,4	31,4	
Sum	31,4	31,4	0,0

Tabell 1.10 Post 70.12 Tilskudd til råvareprisordningen mv., mill. kroner

	Budsjett 2020	Prognose 2021	Endring
Eksportstøtte XR prognose	36,0	0,0	0,0
PNS, prognose	198,3	208,9	0,0
Målprisjustering melk			0,0
Endret målpris potet			1,8
Justert bevilgningsbehov			-35,5
Sum	234,3	208,9	-33,7

Tabell 1.11 Post 70.13 Tilskudd til potetsprit og potetstivelse, mill. kroner

	Budsjett 2020	Prognose 2021	Endring
Potetsprit	18,0	18,0	1,5
Potetstivelse	20,0	20,0	1,5
Justert bevilgningsbehov			0,0
Sum	38,0	38,0	3,0

Tabell 1.12 Post 71 Tilskudd til erstatninger m.m., mill. kroner

	Budsjett 2020	Endring
Erstatning ved avlingssvikt i planteprod.	40,0	3,5
Erstatning svikt i honningprod.	3,0	0,0
Sum	43,0	3,5

Tabell 1.13 Post 73.11 Tilskudd til norsk ull

	Mill. kg	Sats, kr/kg	Endring, kr/kg	Ny sats, kr/kg	Endring, mill. kr
Ull	2,800	40,00		40,00	0,0

Tabell 1.14 Post 73.13 Pristilskudd, melk

	Mill. 1.	Sats, kr/l	Endring, kr/l	Ny sats, kr/l	Endring, mill. kr
Grunntilskudd geitemelk	20,7	3,36		3,36	0,0
Distriktstilskudd melk					
Sone A	190,4	0,00	0,00	0,00	0,0
Sone B	310,4	0,12	0,00	0,12	0,0
Sone C	222,6	0,37	0,00	0,37	0,0
Sone D	498,9	0,57	0,00	0,57	0,0
Sone E	114,6	0,64	0,00	0,64	0,0
Sone F	46,9	0,73	0,00	0,73	0,0
Sone G	50,0	1,01	0,00	1,01	0,0
Sone H	3,0	1,22	0,00	1,22	0,0
Sone I	14,2	1,80	0,00	1,80	0,0
Sone J	10,3	1,89	0,00	1,89	0,0
Sum distriktstilskudd, melk	1 461,3		0,00		0,0
Sum pristilskudd, melk					0,0

Tabell 1.15 Post 73.15 Pristilskudd, kjøtt

Kvalitetstilskudd lammeslakt	Antall 12 mnd	Sats, kr/slakt	Endring, kr/slakt	Ny sats, kr/slakt	Endring, mill. kr	
Kval. O+ og bedre	982 400	450,00	0,00	450,00	0,0	
Ikke godkjent klassifisør	3 700	409,00	0,00	409,00	0,0	
Kjeslakt over 3,5 kg	18 100	300,00	0,00	300,00	0,0	
Tillegg økologiske slakt	25 300	40,00	0,00	40,00	0,0	
Sum	1 004 200				0,0	
Grunntilskudd, kjøtt	Mill. kg	Sats, kr/kg	Endring, kr/kg	Ny sats, kr/kg	Endring, mill. kr	
Sau	23,1	3,81	0,00	3,81	0,0	
Geit	0,3	5,15	0,00	5,15	0,0	
Sum	23,4				0,0	
Kvalitetstilskudd storfekjøtt						
Kvalitetsklasse O	18,1	2,50		2,50	0,0	
Kvalitetsklasse O+ og bedre	27,3	7,50		7,50	0,0	
Sum	45,4				0,0	
Distriktstilskudd, kjøtt						
Storfe, sau og geit	Sone 1	23,0	0,00	0,00	0,00	0,0
	Sone 2	58,1	5,25	0,00	5,25	0,0
	Sone 3	18,6	8,05	0,00	8,05	0,0
Storfe og Geit	Sone 4	7,4	11,80	0,00	11,80	0,0
Storfe og Geit	Sone 5	0,9	12,40	0,00	12,40	0,0
Sau	Sone 4	3,0	13,90	0,00	13,90	0,0
Sau	Sone 5	0,6	14,40	0,00	14,40	0,0
Gris	Sone 4	7,1	5,10	0,00	5,10	0,0
Gris	Sone 5	0,1	5,40	0,00	5,40	0,0
Vestlandet og Agder ¹ Gris		9,5	1,10	0,00	1,10	0,0
Sum	128,3				0,0	
Sum pristilskudd kjøtt					0,0	

¹ Agder, Vestland og Møre og Romsdal

Tabell 1.16 Post 73.16 Distriktstilskudd egg

	Mill. kg	Sats, kr/kg	Endring, kr/kg	Ny sats, kr/kg	Endring, mill. kr
Vestl.	6,220	0,25	0,00	0,25	0,0
Nord Norge	2,452	0,75	0,00	0,75	0,0
Sum distriktstilskudd egg					0,0

Tabell 1.17 Post 73.17 Distriktstilskudd, frukt og bær og grønnsaker

		1 000 tonn	Sats, kr/kg	Endring, kr/kg	Ny sats, kr/kg	Endring, mill. kr
Epler, pærer og plommer, kirsebær	Sone 1	2,0	2,97	0,18	3,15	0,4
	Sone 2–4	2,1	4,15	0,26	4,41	0,5
	Sone 5	6,5	8,47	0,53	9,00	3,4
Moreller	Sone 1	0,1	3,94	0,24	4,18	0,0
	Sone 2–4	0,1	5,10	0,32	5,42	0,0
	Sone 5	0,3	9,45	0,59	10,04	0,2
Pressfrukt		6,7	2,97	0,18	3,15	1,2
Bær	Sone 1–3	6,7	2,22	0,14	2,36	0,9
	Sone 4–5	4,0	6,06	0,38	6,44	1,5
	Sone 6–7	0,1	6,97	0,43	7,40	0,0
Sum distriktstilskudd frukt og bær		28,6				8,1
	Kvantumsgrense					
Tomat	103 400 kg					
Sone 1–3		1,2	1,90	0,12	2,02	0,1
Sone 4–7		3,1	3,26	0,20	3,46	0,6
Slangeagurk	151 800 kg					
Sone 1–3		3,9	1,05	0,07	1,12	0,3
Sone 4–7		1,4	1,84	0,11	1,95	0,2
Salat	220 000 stk					
Sone 1–3		5,8	0,65	0,04	0,69	0,2
Sone 4–7		2,6	1,14	0,07	1,21	0,2
Sum tilskudd grønnsaker		18,0				1,6
Potetprod. i Nord Norge		3,0	1,50	0,09	1,59	0,3
SUM		49,6				10,0

Tabell 1.18 Post 73.18 Frakttilskudd

	Budsjett 2020 mill. kr	Satsendring mill. kr
Frakt korn	82,0	0,0
Frakt kraftfôr	153,0	8,0
Innfrakt slakt	143,0	12,0
Frakt egg	7,7	0,0
Sum	385,7	20,0

Tabell 1.19 Post 73.19 Prisnedskrivning norsk korn

	1 000 tonn	Sats, kr/kg	Endring, kr/kg	Ny sats, kr/kg	Endring, mill. kr
Korn	1 041,0	0,685	0,103	0,788	107,2
Økologisk korn	10,3	1,795	0,103	1,898	1,1
Oljevekster, lupiner og bønner	14,2	2,248	0,170	2,418	2,4
Økologiske oljevekster, lupin, bønner	0,8	3,458	0,170	3,628	0,1
Fôrerter	3,6	1,215	0,170	1,385	0,6
Økologiske fôrerter	0,3	1,865	0,170	2,035	0,1
Sum	1 070,2				111,5
Herav 70 pst utslag i inneværende år	749,1				78,050

Tabell 1.20 Post 73.20 Tilskudd norsk matkorn

	1 000 tonn	Sats, kr/kg	Endring, kr/kg	Ny sats, kr/kg	Endring, mill. kr
Tilskudd norsk matkorn	130,0	0,471	0,067	0,538	8,7
Herav 50 pst utslag i inneværende år	65,0				4,350

Tabell 1.21 Post 74. 11 Driftstilskudd, melk og ammeku

			Antall	Sats kr per bruk/dyr	Sats- endring	Ny sats, kr/bruk/dyr	Endring, mill. kr
Kumelk AK-sone 2	Foretak		637	149 550	5 000	154 550	3,2
Kumelk Ak-sone 1–3–4	Foretak		1 438	153 550	5 000	158 550	7,2
Kumelk AK-sone 5	Foretak		4 407	175 550	5 750	181 300	25,3
Kumelk AK-sone 6–7	Foretak		742	183 550	6 000	189 550	4,5
Geitemelk landet	Foretak		282	183 350	5 960	189 310	1,7
Ammekyr s. 1–4, 6–39 kyr	Dyr		27 412	3 307	107	3 414	2,9
	Foretak		345	132 280	4 280	136 560	1,5
Ammekyr s. 5–7, 6–39 kyr	Dyr		38 976	4 348	140	4 488	5,5
	Foretak		201	173 920	5 600	179 520	1,1
Justert bevilgningsbehov, gjeldende satser							-52,9
Sum driftstilskudd, melk og ammeku							0,0

Tabell 1.22 Post 74.14 Tilskudd til husdyr

		Fra	Til	Antall dyr	Sats, kr/dyr	Endring, kr/dyr	Ny sats, kr/dyr	Endring, mill. kr
Melkekyr		1	14	99 772	4 608	280	4 888	27,9
		15	30	64 314	3 002	280	3 282	18,0
		31	50	34 171	1 540	280	1 820	9,6
		51 +		14 461	770	280	1 050	4,0
		Sum		212 717				59,5
Melkekyr på små og mellomstore bruk		6	23	120 358	1 650	0	1 650	0,0
		24	50	30 037	-1 355	0	-1 355	0,0
		Sum		150 395				0,0
Ammekyr		1	50	91 475	4 180	0	4 180	0,0
		51+		3 983	770	0	770	0,0
		Sum		95 458				0,0
Andre storfe				559 651	770	0	770	0,0
Melkegeit og melkesau		1	125	28 241	1 652	0	1 652	0,0
		126+		7 162	638	0	638	0,0
		Sum		35 402				0,0
Sau og ammegeiter		1	150	845 137	883	0	883	0,0
		151+		96 872	194	0	194	0,0
		Sum		942 009				0,0

Tabell 1.22 Post 74.14 Tilskudd til husdyr

	Fra	Til	Antall dyr	Sats, kr/dyr	Endring, kr/dyr	Ny sats, kr/dyr	Endring, mill. kr
Avlsgris Sør-Norge ²	1	35	19 266	498	0	498	0,0
Avlsgris Jæren	1	35	4 509	350	0	350	0,0
Avlsgris Nord-Norge	1	35	1 374	776	0	776	0,0
	Sum		25 148				0,0
Slaktegris ²	1	1 400	983 553	14	0	14	0,0
Slaktegris Jæren	1	1 400	206 447	10	0	10	0,0
	Sum		1 190 000				0,0
Verpehøner Sør-Norge	1	1 000	544 518	10	1	11	0,5
Verpehøner Nord-Norge	1	1 000	24 114	24	1	25	0,0
Verpehøner, landet	1 001	5 000	2 050 771	10	1	11	2,1
	Sum		2 619 402				2,6
Rugeegg Sør-Norge	1	167 000	8 209 680	0,06	0,01	0,07	0,1
Rugeegg Nord-Norge	1	167 000	2 839 000	0,14	0,01	0,15	0,0
Rugeegg, landet	167 001	833 000	42 973 520	0,06	0,01	0,07	0,4
	Sum		54 022 200				0,5
Bifolk	Alle bifolk		44 065	600	0	600	0,0
Hjort over 1 år			5 003	450	50	500	0,3
Genbevaring	Storfe		4 223	3 460	0	3 460	0,0
	Sau		18 669	310	0	310	0,0
	Geit		334	610	0	610	0,0
	Hest		628	1 200	0	1 200	0,0
	Sum		23 854				0,0
Bunnfradrag 35 pst. ¹	35%		38 947	6 000	0	6 000	0,0
Beløpsavgrensing				530 000	0	530 000	0,0
Justert bevilgningsbehov, gjeldende satser							-3,4
Sum produksjonstilskudd, husdyr							59,5

¹ Bunnfradrag produksjonstilskudd fordeles med 35 pst. tilskudd husdyr og 65 pst. arealtilskudd² Unntatt Jæren

Tabell 1.23 Post 74.16 Tilskudd til dyr på beite

		Antall dyr	Sats, kr/dyr	Endring, kr/dyr	Ny sats, kr/dyr	Endring, mill. kr
Utmarksbeitetilskudd:	Kyr, storfe, hest	247 915	792	25	817	6,2
	Sau, lam, geit	1 956 667	205	25	230	48,9
Beitetilskudd:	Storfe m.m.	631 121	420	0	420	0,0
	Småfe m.m.	2 297 969	50	0	50	0,0
Justert bevilgningsbehov, gjeldende satser						8,1
Sum beitetilskudd		5 133 672				63,2

Tabell 1.24 Post 74.17 Areal- og kulturlandskapstilskudd

	Antall dekar	Sats, kr/daa	Endring, kr/daa	Ny sats, kr/daa	Endring, mill. kr
Kulturlandskapstilskudd alt areal	9 022 223	166	0	166	0,0
Bunnfradrag, 65 pst ¹	38 947	6 000	0	6 000	0,0
Arealtilskudd, grovfôr	5 946 071				0,0
Innmarksbeitearealer	1 600 160				0,0
Arealtilskudd, korn	2 842 479				25,6
Arealtilskudd, potet	116 858				21,7
Arealtilskudd, grønnsaker	72 473				0,0
AK-tilskudd, frukt, bær m.m.	44 342				0,0
Justert bevilgningsbehov, gjeldende satser					-30,2
Sum, AK-tilskudd		9 022 223			17,1

¹ Bunnfradrag produksjonstilskudd fordeles med 35 pst tilskudd husdyr og 65 pst arealtilskudd

Arealtilskudd, grovfôr

	Antall daa	Sats, kr/daa	Endring, kr/daa	Ny sats, kr/daa	Endring, mill. kr
Sone 1	402 804	0		0	0,0
Sone 2	319 444	0		0	0,0
Sone 3	616 237	85		85	0,0
Sone 4	485 534	105		105	0,0
Sone 5 A	1 804 673	273		273	0,0
Sone 5 B Vestlandet	1 508 960	318		318	0,0
Sone 6	695 440	318		318	0,0
Sone 7	112 980	364		364	0,0
Sum grovfôr alle soner		5 946 071			0,0

Arealtilskudd, korn

	Antall daa	Sats, kr/daa	Endring, kr/daa	Ny sats, kr/daa	Endring, mill. kr
Sone 1	1 244 910	208	9	217	11,2
Sone 2 og 3	1 062 938	273	9	282	9,6
Sone 4	401 176	313	9	322	3,6
Sone 5–7	133 455	267	9	276	1,2
Sum korn, alle soner	2 842 479				25,6

Arealtilskudd, øvrige vekster

	Antall daa	Sats, kr/daa	Endring, kr/daa	Ny sats, kr/daa	Endring, mill. kr
Potet sone 1–5	112 727	178	185	363	20,9
Potet sone 6–7	4 131	930	185	1 115	0,8
Sum poteter, alle soner	116 858				21,7
Grønnsaker sone 1–5	71 992	750		750	0,0
Grønnsaker sone 6–7	481	1 750		1 750	0,0
Sum grønnsaker, alle soner	72 473				0,0
Frukt sone 1–4	9 919	1 200		1 200	0,0
Frukt sone 5–7	12 019	1 950		1 950	0,0
Sum frukt, alle soner	21 938				0,0
Bær sone 1–4	15 378	1 300		1 300	0,0
Bær sone 5–7	7 026	1 750		1 750	0,0
Sum bær, alle soner	22 404				0,0

Tabell 1.25 Post 74.19 Tilskudd til regionale miljøprogram, mill. kroner

	Budsjett 2020	Endring bratt	Endring generell	Endring til setrer	Sum endring
Fordelt på regionene	529,2				23,1
Justert bevilgningsbehov					-0,2
Landet					22,9

Tabell 1.26 Post 74.20 Tilskudd til økologisk jordbruk

Arealtilskudd	Antall daa	Sats, kr/daa	Endring, kr/daa	Ny sats, kr/daa	Endring, mill. kr
Frukt og bær m.m.	2 836	1 650		1 650	0,0
Grønnsaker	3 434	1 650		1 650	0,0
Potet	1 183	800		800	0,0
Korn	67 660	375	7	382	0,5
Grovfôr	265 500	25		25	0,0
Økologisk areal 1. års karens	15 238	150		150	0,0
Grønngjødsling	5 607	500		500	0,0
Økologisk brakka	699	25		25	0,0
Sum arealtilskudd økologisk areal	362 158				0,5
Tilskudd til økologisk husdyrproduksjon	Antall dyr	Sats, kr/dyr	Endring, kr/dyr	Ny sats, kr/dyr	Endring, mill. kr
Melkekyr	7 762	3 400	100	3 500	0,8
Ammekyr	4 006	2 300	100	2 400	0,4
Andre storfe	16 810	700	30	730	0,5
Sau og melkesau	41 803	447	15	462	0,6
Melkegeit	782	300	15	315	0,0
Ammegeit	339	250	15	265	0,0
Avlsgris	281	502	15	517	0,0
Slaktegris	3 874	300	15	315	0,1
Sum tilskudd til økologisk husdyrproduksjon					2,4
Justert bevilgningsbehov, gjeldende satser					-2,9
Sum tilskudd til økologisk jordbruk					0,0

Tabell 1.27 Post 77.11 Tilskudd til dyreavl med mer. Mill. kroner

	Budsjett 2020	Prognose 2021	Endring
Tilskudd til veterinærreiser	52,7	53,8	4,4
Tilskudd til semin	25,6	25,6	0,0
Tilskudd til avlsorganisasjoner	14,3	14,3	0,0
Justert bevilgningsbehov			1,1
Sum	92,6	93,7	5,5

Tabell 1.28 Post 77.12 Tilskudd til frøavl med mer. Mill. kroner

	Budsjett 2020	Prognose 2021	Endring
Tilskudd til frøavl	17,0	17,0	0,0
Tilskudd til lagring av såkorn	10,0	10,0	0,0
Justert bevilgningsbehov			0,0
Sum	27,0	27,0	0,0

Tabell 1.29 Post 77.13 Tilskudd til rådgivning, NLR. Mill. kroner

	Budsjett 2020	Prognose 2021	Endring
Tilskudd til NLR	98,0	98,0	0,0
Justert bevilgningsbehov			0,0
Sum	98,0	98,0	0,0

Tabell 1.30 Post 77.15 Tilskudd til kvalitets- og salgsfremmende tiltak. Mill. kroner

	Budsjett 2020	Prognose 2021	Endring
Utvikling av plantemateriale, nordisk.	2,4	2,8	0,0
Utvikling av plantemateriale, oppformering	12,5	12,9	0,0
Utvikling av plantemateriale, Graminor	25,0	26,5	0,0
Kvalitetstiltak settepotetavl	9,5	10,0	0,0
Justert bevilgningsbehov			2,8
Sum	49,4	52,2	2,8

Tabell 1.31 Post 77.17 Tilskudd til fellesanlegg for frukt

	Volum siste 3 år, tonn	Sats 2020, kr / kg	Endring, kr/kg	Ny sats, kr/kg	Endring, mill. kr
Sum	9 927,4	1,64	0,10	1,74	1,00

Tabell 1.32 Post 78.11 Tilskudd for avløsning til ferie og fritid

	Antall bruk/dyr	Kr per bruk/dyr	Endring, kr/bruk/dyr	Ny sats, kr/bruk/dyr	Endring, mill. kr
Tilskudd per foretak	8 685	83 400	2 400	85 800	20,8
Melkekyr	212 574	3 996	113	4 109	
Ammekyr	95 244	1 103	31	1 134	
Andre storfe	558 870	666	19	685	
Melkegeit og melkesau	35 402	921	26	947	
Sau, ammegeit	940 452	458	13	471	
Avlsgris	44 098	1 317	37	1 354	
Slaktegris	1 525 096	45	1	46	
Verpehøner, -ender, -kalkuner, -gjess	4 060 513	1 1,6	0,3	11,9	
Rugeegg	83 751 709	0,07	0,00	0,1	
Hester	24 651	1 317	37	1 354	
Avlskaniner	1 052	328	9	337	
Gjess, ender, kalkuner, livkylling	3 060 548	4,03	0,11	4,14	
Slaktekylling	66 896 710	0,50	0,01	0,51	
Økologisk slaktekylling	178 279	1,92	0,05	1,97	
Revetisper	23 722	362	10	372	
Minktisper	84 218	106	3	109	
Hjort	7 228	448	13	461	
Utslag av satsendringer	Prognose, mill. kr	Endring, pst.	Endring, mill. kr	Utslag av tak, mill. kr	
	1 110,0	2,82%	31,3	-20,8	10,5
Justert bevilgningsbehov					-31,3
Sum tilskudd til avløsning for ferie og fritid					0,0

Tabell 1.33 Post 78.12 Tilskudd til avløsning ved sykdom mv.

	Antall dager	Sats, kr/dag	Endring, kr/dag	Endring, mill. kr
Antall avløsningsdager	190 662	1 670		
Gjennomsnittsberegning	190 662	734	0	0,0
Oppfølging av rapport				0,2
Justert bevilgningsbehov				0,5
Sum				0,7

Tabell 1.34 Post 78.15 Tilskudd til landbruksvikarordningen

	Antall årsverk	Sats, kr/å.v.	Endring, kr/å.v.	Endring, mill. kr
Tilskudd per vikar	240	283 900	0	0,0
Justert bevilgningsbehov				0,0
Sum				0,0

Tabell 1.35 Post 78.16 Tilskudd til tidligpensjonsordning

	Antall	Sats, kr/pers.	Endring, kr/pers	Endring, mill. kr
Enbruker	561	100 000	5 200	2,9
Tobruker	76	160 000	8 320	0,6
Justert bevilgningsbehov				-3,5
Sum	713			0,0

Vedlegg 2

Jordbruksforhandlingene 2020

Referat fra forhandlingsmøte 26. april, kl. 11:00

Tilstede:

Fra Jordbrukets forhandlingsutvalg: Bartnes, Hjørnegård, Hoff, Godli,

Fra Statens forhandlingsutvalg: Søyland, Skjeflo, Helgen,

Statens forhandlingsleder Viil Søyland viste til konsultasjoner mellom partene om håndteringen av jordbruksoppjøret i 2020 i den ekstraordinære situasjonen som følge av koronasituasjonen. Pandemien og tiltakene for å begrense smittespredning har gitt et betydelig økonomisk tilbakeslag. Mange bransjer er stengt ned, mange opplever stort omsetningsfall, det er rekordhøye tall for arbeidsledighet og folk på dagpenger. Karantener og isolasjonstiltak gjør at folk er mer hjemme. Nær full stopp i Horeca-markedet og grensehandelen bidrar i tillegg til endringer i etterspørselen og omsetningskanaler for matvarer. Søyland viste til at jordbruket på mange måter er relativt lite berørt av krisen, med unntak for noen tilleggsnæringer med omsetningssvikt og grøntnæringens utfordringer med tilgang på sesongarbeidskraft.

Søyland viste til at på grunn av uvanlig stor usikkerhet om makroøkonomiske størrelser og markeds- og kostnadsutvikling, har Budsjettnemnda for jordbruket avgitt materiale uten prognoser for 2020, og uten referansebruksberegninger. Allerede 19. mars hadde partene konkludert med at det ikke kunne gjennomføres tradisjonelle forhandlinger i 2020.

Søyland pekte på at det var en opsjon å forlenge inneværende avtale og gjennomføre forenklete forhandlinger til høsten, men at staten hadde skissert en mulighet for å gjennomføre forenklete forhandlinger i vår. Hensikten med forenklete forhandlinger i vår skal være å bidra til forutsigbarhet for næringen og mest mulig stabilitet i matforsyningene. Søyland sa at forenklete

forhandlinger i vår måtte gjennomføres uten tradisjonelt utgangspunkt i Budsjettnemndas grunnlagsmateriale, at partene skulle anvende eksisterende ordninger og at antall tema som bringes inn skulle begrenses, siden det ikke var mulig å gjennomføre ordinære omfattende drøftinger mellom partene på grunnlag av krav og tilbud.

Jordbrukets forhandlingsleder Lars Petter Bartnes bekreftet innholdet i konsultasjonene og at jordbruket samlet ønsket å gjennomføre forenklete forhandlinger i vår. En viktig begrunnelse er å sikre matproduksjonen framover. Det legges til grunn at de forenklete forhandlingene gjennomføres i samsvar med Hovedavtalen selv om forhandlingene vil avvike både i form og innhold fra tradisjonelle forhandlinger.

Søyland viste til Hovedavtalen § 2-5, som sier at forhandlinger normalt skal baseres på arbeidsdokumenter (krav og tilbud), men også at forhandlingsutvalgene i fellesskap fastsetter fremgangsmåten ved forhandlinger. Bartnes bekreftet at Jordbrukets forhandlingsutvalg var enig i at forhandlingene kunne gjennomføres på grunnlag av de gjennomførte konsultasjoner og drøftinger mellom partene, og at jordbruket var innstilt på forenklete forhandlinger i denne ekstraordinære situasjonen.

Søyland konkluderte med at partene dermed var enige om å starte arbeidet med en jordbruksavtale for 2020–2021. Hun viste videre til at partene var enige om at utvekslet materiale skulle anses som ikke framlagt, uavhengig om forhandlingene fører fram til avtale eller ikke. Alternativet til en forenklet løsning i vår er å forlenge gjeldende avtale og starte nye forenklete forhandlinger til høsten.

Møtet var slutt kl. 11:30

Vedlegg 3

Jordbruksforhandlingene 2020 Referat fra forhandlingsmøte 30. april, kl. 09:30

Tilstede:

Fra Jordbrukets forhandlingsutvalg: Bartnes, Hjørnegård, Hoff, Godli,

Fra Statens forhandlingsutvalg: Søyland, Skjeflo, Helgen,

Søyland viste til konsultasjoner mellom partene om håndteringen av jordbruksoppjøret i 2020 i den unntakssituasjonen vi er, hvor bl.a. usikkerheten om utviklingen i markeder, kostnader og makroøkonomiske størrelser er så stor at Budsjettnemnda for jordbruket har lagt fram grunnlagsmateriale uten prognoser for 2020 og uten referansebruksberegninger.

Etter konsultasjonene ble partene enige om at den beste løsningen i den svært spesielle situasjonen vi er var å gjennomføre forenklete forhandlinger i vår, framfor å utsette prosessen til høsten. Hensikten skulle være å bidra til større forutsigbarhet for bøndene i en krevende situasjon, selv om jordbruket er mindre berørt av krisen enn mange andre næringer.

Søyland viste videre til prosessen mellom partene fra forhandlinger om en forenklet jordbruksavtale for 2020–2021 formelt ble startet opp 26. april. Hun konstaterte videre at prosessen hadde vært konstruktiv og at partene hadde vist stor vilje til å finne gode løsninger for å bedre grunnlaget for norsk matproduksjon i den aktu-

elle situasjonen. Hun sa at situasjonen i år måtte anses som en unntakssituasjon og håpet at partene neste år kunne gjennomføre tradisjonelle forhandlinger, med en bred prosess basert på et omforent grunnlagsmateriale fra Budsjettnemnda for jordbruket.

Hun pekte på at partene hadde lagt vekt på å følge bestemmelsene i Hovedavtalen og at forhandlingene i denne spesielle situasjonen var gjennomført uten at det var lagt fram krav og tilbud, som skal være det normale i forhandlingene.

Søyland viste deretter til skissen til løsning som staten hadde lagt fram dagen før, og ga ordet til jordbrukets forhandlingsleder Bartnes, og ba om jordbrukets tilbakemelding.

Bartnes takket for det konstruktive samarbeidet i en ekstraordinært krevende situasjon med manglende grunnlagsmateriale og begrenset antall temaer i de forenklete forhandlingene. Bartnes understreket viktigheten av at partene i denne usikre tiden er enige om rammene for norsk matproduksjon. Bartnes bekreftet at et samlet forhandlingsutvalg ville anbefale sine organisasjoners styrer å godkjenne avtalen.

Søyland konstaterte at det var inngått jordbruksavtale for 2020–2021.

Møtet var slutt kl. 09:50

Vedlegg 4

Protokoll fra forhandlinger 20. april mellom staten og Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag om risikoavlastning i grøntsektoren og veterinærreiser

Protokoll fra forhandlinger 20. april mellom staten og Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag om risikoavlastning i grøntsektoren og veterinærreiser

1. Risikoavlastningsordning i grøntsektoren

Grøntprodusenter må i disse dager ta stilling til om de skal iverksette den produksjonen som er planlagt for et normalt år, eller om de skal gjøre endringer i driftsopplegget. Innskrenking i mobilitet mellom land og strenge karanteneregler i mange land som følge av den pågående koronaepidemien, kan gi redusert tilgang på nødvendig arbeidskraft i sesongen, og da særlig innhøstingssesongen i juni-september.

For å redusere risikoen for produsentene slik at de setter i gang med planlagt produksjon, er partene enige om å utvide den eksisterende erstatningsordning for avlingsskade med en midlertidig bestemmelse for 2020 som omfatter avlingssvikt som følge av mangel på arbeidskraft. Ordningen vil ha som formål å sikre produsenter med arbeidsintensive grøntproduksjoner mot store tap som følge av mangel på arbeidskraft i innhøstingen eller dersom arbeiderne som er på plass ikke kan få utført arbeid på grunn av pålagte restriksjoner. Dette vil kunne gi slike produsenter en kompensasjon dersom de ikke klarer å skaffe seg den arbeidskraften som er nødvendig for å høste avlingene.

Partene er enige om å utforme ordningen med følgende elementer:

- Det utarbeides en ny § 2a i Forskrift om erstatning ved klimabetingede mv. skader i plante- og honningproduksjon, der det kan gis erstatning til foretak som ikke har kunnet høste avling som følge av mangel på arbeidskraft på grunn av restriksjoner i flyten av arbeidskraft forårsaket av koronaepidemien. Som tilleggsvilkår gjelder de ordinære kriteriene i § 2.
- Det innføres et nytt ledd i § 3 om erstatninger: Er vilkårene i §2 a oppfylt, kan erstatning gis for uhøstede volumer på rot av frukt, bær, grønnsaker og poteter.
- Endringene innebærer at veksthusproduksjoner med manuell høsting kan få utbetaling. Det lages satser i forskrift om satser for beregning av erstatning ved klimabetingede skader i plante- og honningproduksjon (sats- og beregningsforskriften) som tar høyde for dette.
- Endringene innebærer også at dersom arbeidere som er på plass ikke kan arbeide på grunn av pålagte restriksjoner, så vil dette kunne utgjøre en restriksjon i forskriftens forstand, og vilkåret for utbetaling kan anses oppfylt.
- Eksisterende vekstgrupper videreføres.
- Taket for utbetaling per vekstgruppe økes fra 750 000 kroner til 2 mill. kroner.
- Egenrisikoandelen per vekstgruppe på 30. pst. videreføres.

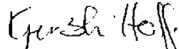
- Endringen gjelder for vekstsesongen 2020.

Partene er enige om at det settes av 1,5 mill. kroner i 2020 og 3,5 mill. kroner i 2021 på overslagsbevilgningen på post 1150.71 fordi virkeområdet utvides.

2. Veterinærreiser

Med bakgrunn i utfordringer knyttet til koronaepidemien er partene enige om å utvide tilskuddstaket for andre kostnader per reise ved bruk av leid skyssbåt i satser for tilskudd til veterinærreiser. I tilfeller der det er nødvendig å bruke beredskapsfartøy og dette medfører ekstraordinære kostnader pga. koronaepidemien fastsettes maksimalt tilskudd til kr 15 000.

Oslo 20. april 2020

Kjersti Hoff

Lars Petter Bartnes

Viil Søyland

Landbruks- og matdep.	
Saksnr.	20 537
Møtedag	24 APR 2020
Saksbeh.	
Kont.	

Vedlegg 5

**Nedskalering av melkeproduksjonen
Protokoll fra møte mellom staten og Norges Bondelag
16. oktober 2019**

Nedskalering av melkeproduksjonen

Protokoll fra møte mellom staten og Norges Bondelag

16. oktober 2019

Partene viser til Prop. 120 S (2018–2019) Jordbruksoppkjøret 2019 og sluttprotokollen av 16. mai, hvor det var enighet om å gjennomføre en prosess høsten 2019 for å utarbeide et opplegg for hvordan nedskaleringen av melkeproduksjonen skal gjennomføres. I protokollen var partene enige om å gjennomføre nedskaleringen ved bruk av forholdstallet på disponibel kvote og oppkjøp av melkekvote med finansiering over omsetningsavgiften for melk. Det var videre enighet om at produksjonsregionenes andel av grunnkvote skulle videreføres om lag på dagens nivå.

Partene viser videre til Teknisk fagrapport fra en arbeidsgruppe om nedskalering av melkeproduksjonen 16. september. På dette grunnlaget, og innhentet oppdatert informasjon, er partene enige om gjennomføring og finansiering av nedskaleringen som følge av bortfall av eksportsubsidier fra 1. juli 2020.

Partene er enige om å gjennomføre en midlertidig oppkjøpsordning med sikte på å kjøpe ut 40 mill. liter kvote, jf. pkt 3. Resterende del av nedskaleringen gjennomføres med forholdstall for all disponibel kvote.

1. Finansiering

Partene legger til grunn at ved oppkjøp av 40 mill. liter vil statens medfinansiering av det ekstraordinære oppkjøpet være 200 mill. kroner. Det resterende beløpet dekkes fra fondet for omsetningsavgift for melk.

I jordbruksoppkjøret 2020 vil partene ta hensyn til de samlede konsekvenser for inntekts- og kostnadsutvikling og andre elementer i Budsjettnemndas materiale, herunder som følge av nedskaleringen. Partene vil videre ta hensyn til det statlige bidraget i oppkjøpsordningen ved finansiering av jordbruksoppkjøret i 2020. Det skal ikke stimuleres til annen produksjon som utfordrer markedsbalansen.

2. Kvoteåret 2020

- Melkemarkedet reguleres med forholdstall på disponibel kvote etter ordinær prosess, dvs. at Landbruks- og matdepartementet fastsetter forholdstallet etter kvotedrøftinger i november/desember 2019.

Figur 5.1

- Forholdstallet benyttes på hele kvotemengden. Landbrukspolitikken skal ivareta en rekke hensyn, herunder strukturpolitiske, og disse ivaretas gjennom de løpende ordinære virkemidlene i jordbruksavtalen.
- Landbruks- og matdepartementet gjennomfører en moderat økning av overproduksjonsavgiften fra 1. januar 2020.

3. Kvoteåret 2021

For kvoteåret 2021 etableres det en midlertidig oppkjøpsordning med sikte på å kjøpe ut 40 mill. liter kvote. Resterende behov for nedskalering tas gjennom forholdstallet på disponibel kvote og besluttes i den ordinære kvotedrøftingen i november/desember 2020. Det legges stor vekt på Tines markedsvurderinger.

Midlertidig oppkjøpsordning

- Det etableres en ekstraordinær oppkjøpsordning hvor 80% av kvoten som selges må selges til staten.
- Det tas sikte på å kjøpe opp 40 mill. liter fordelt ut fra produksjonsregionens andel av grunnkvote, for å sikre stabilitet i regional fordeling av melkeproduksjonen, jf. tabell 1.
- Innmelding av salg skjer fra 1. januar 2020. I hver region løper ordningen til regionens fastsatte oppkjøpsvolum er nådd, etter prinsippet "*først til mølla*". Da suspenderes ordningen i produksjonsregionen.
- Pris på kvote solgt til staten deles inn i 4 grupper som vist i tabell 2.
- Ordningen løper maksimalt til 31.mars 2020.

Tabell 1. Fordeling av utkjøp på kvoteregionene. Mill liter.

	Aktiv grunnkvote 2019, mill. liter	Andel grunnkvote	Oppkjøp, mill. liter
Østfold/Vestfold	54,3	3,3 %	1,34
Akershus/Oslo	30,5	1,9 %	0,75
Hedmark	93,6	5,8 %	2,30
Oppland	181,7	11,2 %	4,47
Buskerud	35,7	2,2 %	0,88
Telemark	14,9	0,9 %	0,37
Agder	51,1	3,1 %	1,26
Rogaland	290,3	17,8 %	7,14
Hordaland/Sogn og Fjordane	199,0	12,2 %	4,89
Møre og Romsdal	149,1	9,2 %	3,67
Trøndelag	353,3	21,7 %	8,69
Nordland	113,0	6,9 %	2,78
Troms	37,2	2,3 %	0,92
Finnmark	23,0	1,4 %	0,57
Totalt	1626,6	100,0 %	40,00

Partene er enige om å differensiere utkjøpsprisene i 4 grupper som vist i tabell 2.

Tabell 2. Pris på kvote solgt til staten i ekstraordinær oppkjøpsrunde. Kroner per liter.

	Kroner per liter
1 Hedmark, Rogaland, Agder	15,50
2 Oppland, Møre og Romsdal, Trøndelag	14,00
3 Vestland, Nordland, Østfold/Vestfold, Akershus/Oslo	12,50
4 Buskerud, Telemark, Troms, Finnmark	10,00

4. Kvoteåret 2022

Etter at partene har gjort en vurdering av statlig andel og pris, innføres ordinær omsetningsordning for melkekvoter med virkning fra kvoteåret 2022.

5. Prisutjevningsordningen

Fra 1. juli 2020 endres prisgruppene i prisutjevningsordningen for melk, og det vil fra dette tidspunktet ikke bli utbetalt eksportsubsidier. Dette innebærer at et beløp i overkant av 70 mill. kroner frigjøres i ordningen. De nye satsene i prisutjevningsordningen fastsettes av Landbruksdirektoratet i juni 2020 etter en åpen høring. Partene mener frigjorte midler bør benyttes til å styrke konkurranseevnen for norsk melk på hjemmemarkedet gjennom endringer i de øvrige prisgruppene.

Oslo, 16. oktober 2019

Leif Forsell

Lars Petter Bartnes

Bestilling av publikasjoner

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon

www.publikasjoner.dep.no

Telefon: 22 24 00 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på

www.regjeringen.no

Trykk: Departementenes sikkerhets- og
serviceorganisasjon – 05/2020

